

UŞAK'TAN DERLENEN MÂNİLER ÜZERİNE BİR İNCELEME

TENZİLE GÖK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Halkbilimi Bilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Derya ÖZCAN

UŞAK

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Aralık, 2017

ÖZET

UŞAK'TAN DERLENEN MÂNİLER ÜZERİNE BİR İNCELEME

Tenzile GÖK

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aralık 2017

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Derya ÖZCAN

“Uşak’tan Derlenen Mâniler Üzerine Bir İnceleme” adlı çalışmamızda mânilerin tarihi gelişimi, mâni üzerine yapılmış tanımlar, Türk Dünyasındaki karşılıkları ve mâninin diğer türlerle benzer ve farklı yönlerden ilişkisi üzerinde durulmuştur.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde mâni hakkında genel bilgiler, diğer türlerle ilişkisi, mâni üzerine yapılan tanımlar ve mâni türü üzerine yapılmış çalışmaların verildiği literatür kısmı yer almaktadır.

İkinci bölümde derleme, kaynak kişi ve saha hakkında genel bilgiler verilmiştir. Uşak ilinden yapılan derlemeler sırasında karşılaşılan sorunlara yer verilmiştir.

Tezin üçüncü bölümünde ise derlenen mâniler şekil, konu ve işlev bakımından tasnif edilmiştir.

Yapılan çalışmada derlemenin yapılışı hakkında bilgi verilmiş ve mâni üzerine yapılmış çalışmalardan bahsedilmiştir. Uşak ili Merkez ilçe ve köylerinden derlenen 853 mâni şekil ve konu bakımından incelenerek tasnif edilmiştir. Şekil bakımından incelenen mâniler hece sayılarına göre, dizelerine göre ve kafiye yapısına göre incelenmiştir. Konu bakımından ise 16 farklı konu başlığı altında tasnif yapılmıştır.

Yapılan çalışmada derlenen 853 mâni ilk mısranın ilk harfine göre alfabetik olarak sıralanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mâni, Uşak, Folklor, Derleme

ABSTRACT**A REVIEW ON MANİS COMPILED FROM UŞAK****TENZİLE GÖK****MA Thesis, Department of Turkish Language and Literature****Uşak Universty, Institute of Social Sciences, December 2017****Supervisor: Asst. Prof. Derya ÖZCAN**

The historical devolopment of manis, the definitions on maniis, correspondences in Turkish World and relation different and smilaraspects with other kinds in our work called a review on manis compiled from Uşak.

Our study consist of three chopter. In first chopter contains the history of manis, relationship with other kinds, counterports in Turkish worl and literature which is studies on manis.

In second chopter, general information is given about compilation source person and area. Problems encountered during compilation in Uşak contains.

In third chapter the compilation manis are classitied in terms of form and subject.

We gave information on how the compilation work is done and studies on mânis are mentioned in our study.

We classified in terms of shape and theme by examining compiled 853mânis from center town and villages of Uşak province. The examined manis in terms of from are examined according to syllables, strings and rhyme structure the examined manis in terms of subject are clossified under 16 different topic title.

Manis alphabetically ordered according to the first letters of the first sentences which done the compilation 853manis we have compiled at the end of our study.

This thesis study ends with a bibliography.

Key Words: Mani, Uşak, Folklore, Compilation.

UŞAK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTUSU

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı 144008027 No'lu öğrencisi Tenzile Gök' ün "Uşak'tan Derlenen Mâniler Üzerine Bir İnceleme" adlı tezi 25 /12 / 2017 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Yüksek Lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Jüri	Adı Soyadı	İmza
Danışman	: Yrd. Doç. Dr. Derya ÖZCAN	
Üye	: Prof. Dr. Ahmet Akçataş	
Üye	: Doç. Dr. Adem Koç	
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Erol Sakallı	
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Erhan Solmaz	

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Kültür toplumları ayakta tutan ve ilelebet var olmaları için gerekli olan en temel yapı taşıdır. Türk Halk Edebiyatı ürünlerinin de bu anlamda payı oldukça büyüktür. Çünkü geçmişte yaşamış insanların sevinçlerini, kederlerini, yaşam tarzlarını, gelenek ve göreneklerini bu kaynaklardan öğreniriz. Fakat geneli sözlü yaratmaya dayalı olan bu ürünlerin kalıcılığının sağlanması giderek zorlaşmaktadır. Bu sebeple toplumların kültürel değerlerinin tespit edilip kayıt altına alınması ve ayrıntılı bir biçimde incelenmesi büyük önem arz etmektedir.

Bu sözlü yaratmalardan biri de mânidir. Yapılan bu çalışmanın asıl amacı unutulma noktasındaki mânî söyleme geleneğinin derlenen mânileri belgeleyip kayıt altına alarak kalıcılığını sağlamak ve gelecek nesillere aktarmaktır.

Tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan Uşak iline ait mânilerle ilgili herhangi bir akademik derleme ve inceleme çalışması yapılmamış olması nedeniyle bu alanda çalışma yapılmasına karar verilmiştir.

“Uşak’tan Derlenen Mâniler Üzerine Bir İnceleme“ başlıklı yüksek lisans teziyle amaç sözlü kültür hazinemizin önemli bir parçası olan mânilerin gelecek nesillere aktarılmasına katkıda bulunmaktır. Çalışma kapsamında Uşak ili Merkez ilçeye bağlı olan köyler arasından seçilen 40 köyden yapılan derleme neticesinde 59 kadın, 30 erkek toplam 89 kaynak kişiyle yapılan görüşmeler sonucu derlenenmâniler üzerinde bir inceleme yapılmıştır.

Yapılan bu çalışma Uşak Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Merkezi tarafından projelendirilmiştir.

Çalışmamız giriş dâhil dört bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Derlenen metinler ve kaynakça ile sona ermektedir. Giriş kısmında çalışmanın gerçekleştirildiği Uşak ilinin tarihçesi hakkında bilgi ve derleme yapılan köylerin isimlerine yer verilmiştir.

Birinci bölümdemânî hakkında genel bilgi verilmiştir. Mânî üzerine yapılmış tanımlara yer verilmiştir. Mânî üzerine yapılmış çalışmalar, kitaplar, doktora tezleri, yüksek lisans tezleri üzerine yapılan literatür taramasına yer verilmiştir. Yine bu

bölümde mâninin türkü, ninni, ağıt, bilmece, dua-beddua gibi diğer türlerle ilişkisi örnekler üzerinden incelenmiştir.

İkinci bölümde derleme, kaynak kişi, derleme yapılacak saha, yapılacak hazırlıklar gibi derleme işi hakkında genel bir bilgi verilmiştir. Daha sonra Uşak ilinde söylenen mânilerin derlenmesinden bahsedilmiştir. Yapılan çalışmalar sırasında karşılaşılan bazı sorunlara da bu bölümde yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde isemânilerin tasnifini yapıldı. Derlenen mâniler yapılarına göre, konularına göre ve işlevlerine göre incelenmiştir. Daha sonra Yârenlik geleneği hakkında bilgi verilerek Uşak'taki Yârenlik geleneğinden bahsedilmiştir.

Sonuç kısmında ise yapılan çalışmanın değerlendirmesi yapılmıştır. Uşak'ta derlenen mânilerin seveda, sevdadan hastalanma, sabır, sevginin fiziksel özellikleri, hasret, mektup, zamandan şikâyet, ayrılık, sevgiliye kavuşamama, gelin-kaynana, evlilik, sitem, kader, askerlik, beddua, düğün, bahçelerde diye başlayan, ramazan, günlerle ilgili mâniler, ölümgibi konularda ve Yârenlik geleneğine bağlı söylendiği tespit edilmiştir.

Çalışmamızın derleme kısmı, kullanılan yöntem, derleme öncesi yapılan hazırlıklar, derleme esnasında kaynak kişiye yönlendirilen sorular Metin Ekici'nin Derleme ve İnceleme Yöntemleri adlı çalışmasından yararlanılarak hazırlanmıştır. Derleme esnasında sorulan sorular da bu çalışmadan yola çıkarak belirlenmiştir.

Tez çalışma konusunun belirlenmesinde ve tamamlanmasında her türlü desteğini esirgemeyen, yardımcı olan hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Derya Özcan'a teşekkürü bir borç bilirim. TP008 numaralı "Uşak'tan Derlenen Mâniler Üzerine Bir İnceleme" adlı çalışmamızı projelendirerek maddi destek sağlayan Uşak Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi'ne ayrıca teşekkürlerimi sunarım.

Bu süreç içerisinde maddi ve manevi her konuda yanımda olan babam Ekrem Gök ve annem Zeynep Gök'e, çeşitli vesilelerle katkıda bulunmuş arkadaşlarıma, çalışmamızda yer alan mânileri söyleyen, yardımcı olan, vakit ayıran misafirperver kaynak kişilerimize de ayrı ayrı teşekkür ederim.

Tenzile GÖK

Aralık, 2017

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

:

Adı Soyadı : Tenzile GÖK

Doğum Yeri ve Tarihi : Uşak 13.08.1991

Lisans Öğretimi : (2009-2013)Uşak Üniversitesi / Türk Dili ve Edebiyatı
Bölümü

Yüksek Lisans Öğretimi: (2014-2017) Uşak Üniversitesi/ Sosyal Bilimler
Enstitüsü/ Türk Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı/ Türk Halkbilimi Bilim Dalı

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İş Deneyimi

:

Çalıştığı Kurumlar : (2016- Halen) Uşak Üniversitesi TÖMER/
Türkçe Okutmanlığı

İletişim

:

e-posta adresi : tnzlgk@gmail.com

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖN SÖZ	vi
ÖZGEÇMİŞ.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR	xii
GİRİŞ	1
İlin Adı	1
Uşak İlinin Tarihçesi.....	2
Derleme Yapılan Köyler	3
Tezin Amacı ve Hedefi.....	3
Tezin Kapsam ve Sınırlılıkları.....	4
Tezde Kullanılan Yöntem.....	4
1. MÂNİ	6
1.1. Mâni Hakkında.....	6
1.1 Mâni Üzerine Yapılmış Tanımlar	8
1.3. Mâni Üzerine Yapılmış Çalışmalar	10
1.4. Mâninin Diğer Türlerle İlişkisi.....	13
1.4.1. Mâni – Türkü	13
1.4.2. Mâni – Ninni.....	16
1.4.3. Mâni – Ağıt İlişkisi.....	16
1.4.4. Mâni – Tekerleme İlişkisi.....	17
1.4.5. Mâni – Bilmece İlişkisi.....	18
1.4.6. Mâni – Dua/ Beddua	18
2. MÂNİLERİN DERLENMESİ.....	21
2.1. Derleme	21
2.1.1. Derlemenin Planlanması.....	21
2.1.2. Sahaya Çıkma ve Derleme	22
2.1.3. Derlenen Malzemenin Yazıya Geçirilmesi ve Değerlendirilmesi.....	24
2.2. Uşak'ta Söylenen Mânilerin Derlenmesi	24

2.2.1. Sahaya Çıkmadan Önce Yapılan Hazırlıklar.....	25
2.2.2 Derleme Sırasında Karşılaşılan Sorunlar	26
3. MÂNİLERİN TASNİFİ.....	28
3.1.Yapılarına Göre Mâniler.....	30
3. 1. 1. Hece Sayısına Göre Mâniler.....	30
3.1.1.1. Hece Sayısı Yediden Az Olan Mâniler	30
3.1.1.1.1. Dört Hecedden Oluşan Mâniler	30
3.1.1.1.2. Beş Hecedden Oluşan Mâniler	30
3.1.1.1.3. Altı Hecedden Oluşan Mâniler.....	31
3.1.1.2. Hece Sayısı Yedi Olan Mâniler	31
3.1.1.3. Hece Sayısı Yediden Fazla Olan Mâniler.....	32
3.1.1.3.1. Sekiz Hecedden Oluşan Mâniler	32
3.1.1.3.2. Dokuz Hecedden Oluşan Mâniler	32
3. 1. 2. Dizelerine Göre Mâniler	33
3. 1. 2. 1. Düz Mâniler	33
3. 1. 2. 2. Kesik Mâni.....	34
3. 1. 2. 3. Yedekli Mâni	34
3. 1. 2. 4. Deyiş (Karşılıklı Mâni)	35
3. 1. 3. Kafiye Yapısına Göre Mâniler.....	37
3. 1. 3. 1. Kafiye Şeması a a x a Şeklinde Olan Mâniler.....	37
3. 1. 3. 2. Kafiye Şeması a b a b Şeklinde Sıralanan Mâniler	37
3. 1. 3. 3. Kafiye Şeması a b x b Şeklindeki Mâniler	38
3. 1. 3. 4. Kafiye Şeması a a a a Şeklindeki Mâniler.....	38
3. 1. 3. 5. Kafiye Şeması a b b a Şeklinde Sıralanan Mâniler	39
3. 2. Konularına Göre Mâniler	39
2. 1. Seveda/ Sevgili İle İlgili Mâniler.....	40
3. 2. 1. 1. Sevdadan Hastalanma Konulu Mâniler.....	66
3. 2. 1. 2.Sabırla İlgili Mâniler	67
3. 2. 1. 3. Sevgilinın Fiziksel Özellikleri İle İlgili Mâniler.....	68
3. 2. 1. 4. Hasret/ Özlem Mânileri.....	70
3. 2. 1. 5. Ayrılık İle İlgili Mâniler	75
3. 2. 1. 6. Sevgiliye Kavuşamamakla İlgili Mâniler	79

3. 2. 2. Mektupla İlgili Mâniler	80
3. 2. 3. Zamandan Şikâyetle İlgili Mâniler	81
3. 2. 4. Gelin – Kaynana Mânileri	81
3. 2. 5. Evlilik Konulu Mâniler	87
3. 2. 6. Sitem Konulu Mâniler	93
3. 2. 7. Kaderle İlgili Mâniler	95
3. 2. 8. Askerlik Konulu Mâniler	95
3. 2. 9. Beddua İçerikli Mâniler	96
3. 2. 10. Düğün Değişimleri	100
3. 2. 11. Bahçelerde Diye Başlayan Mâniler	108
3. 2. 12. Ramazan Mânileri	110
3. 2. 13. Günlerle İlgili Mâniler	112
3. 2. 14. Ölüm Konulu Mâniler	113
3. 2. 15. Yârenlik Geleneği	114
3. 2. 15. 1. Uşak'ta Yârenlik Geleneği	114
3. 2. 16. Diğer Konulardaki Mâniler	117
3.3. Mânilerin İşlevleri	119
3.3.1. Eğlenme/Eğlendirme ve Hoşça Vakit Geçirme İşlevi	120
3.3.2. Toplumsal Kurallara ve Törelere Destek Verme İşlevi	121
3.3.3. Eğitim ve Kültürün Genç Kuşaklara Aktarılması İşlevi	122
3.3.4. Toplumsal ve Kişisel Baskılardan Kurtulma İşlevi	124
SONUÇ	126
SÖZLÜK	129
KAYNAKÇA	133
1. Sözlü Kaynaklar	133
2. Yazılı Kaynaklar	150

KISALTMALAR

Akt. : Aktaran

AKM: Atatürk Kùltür Merkezi

bs. : baskı

Bas: Basımevi

C : Cilt

Çev. : Çeviren

Haz. : Hazırlayan

K.K.: Kaynak Kişi

MEB.: Milli Eğitim Bakanlığı

s. : Sayfa

S. : Sayı

TDK : Türk Dil Kurumu

TTK: Türk Tarih Kurumu

vb.: Ve Benzeri

vd.: Ve Diğerleri

vs.: Ve Saire

Yay: Yayıncılık/Yayımevi

GİRİŞ

Mâni anonim halk şiirinin en küçük nazım biçimidir. Genellikle yedi heceden oluşan dört dizelik bir türdür. Anlamın ağırlığı üçüncü ve dördüncü dizelerde yer alırken ilk iki dize mâniyi estetik bir yapıya kavuşturmak için vardır. Mânilerde Anadolu insanının düşünce yapısı, beğenisi, dertleri, kıskançlıkları, özlemleri, sevgileri ve bunlar gibi birçok ortak kültürün sergilenişi görülür.

“Düğünlerde, kadın topluluklarında, iş yerlerinde, tarlalarda vb. yerlerde söylenen mâniler, umumiyetle hece vezninin 7 veya 8’ lisi ile meydana getirilen 4 mısralık manzumelerdir.” (Elçin, 1997:324).

Hızlı bir şekilde değişen zamana ve gelişen olaylara bağlı olarak hem yazılı hem de sözlü kültür ürünü olan mâniler de değişime uğramaktadır. Bu farklılaşmalar neticesinde bazı geleneksel yapılar çerçevesinde zamanla işlevini yitiren ve bu değişimden etkilenen değerlerimizden biri de mâni söyleme geleneğidir.

Mâni söyleme geleneği yüzyılların deneyimlerinden süzülerek biçimlenmiş, belirli kuralları olan, kuşaktan kuşağa aktarılarak günümüze kadar ulaşması sağlanmış bir gelenektir. Mâniler insanların sevinçlerini, üzüntülerini, özlemlerini, kıskançlıklarını, eğlence kültürlerini, dertlerini, sıkıntılarını, düşünce yapılarını dile getirdikleri türlerdir. “Her türlü hayat hadiseleri arasında; aşk, gurbet, kıskançlık, hasret, kırgınlık, tabiat vb. temleri işleyen mânilerde ilk iki mısra bir bakıma duygu düşünce ve hayalin girişini teşkil eder. Dinleyenin veya okuyanın dikkat ve ilgisini çekmeğe yarayan bu iki mısradan sonra üçüncü ve hususiyle dördüncü mısra asıl konuyu vermeye çalışır; nadir olarak dört mısranın bütün bir duygu ve fikir hayali işlediği görülür.” (Elçin, 1997: 324)

Kendine has bir söyleme geleneği olan mâniler geçmişten günümüze bir köprü vazifesi görmektedir. Mâniler Anadolu insanının dünya görüşünü gözler önüne sererken diğer yandan estetik bir tür olarak da karşımıza çıkar.

İlin Adı

“Uşak kelimesi; Çağatay Türkçesi’nde “Oğul, Torun”, Arapça’da “âşıklar”, halk dilinde ise “esir, köle” olarak üç anlam ifade etmektedir. Bir yer adı olarak Uşak, ne Anadolu’da Türklerden önce yaşayanların verdiği bir adın uzantısı, ne de Türkçe bir kelimedir. Uşak adının birden çok anlamı olmasına rağmen bir yerleşim

bölgesine isim olarak verilmesi arasında bir bağlantı kurmak güçtür” (Uşak Turizm Envanteri, 2001: 5).

Evliya Çelebi Seyehatnamesi’nde, “...ve bu şehrin bağ ve bahçesi çoktur ve ab-ı havasının letafetinden mahbub ve mahbubesine haddi hasır olmadığından Uşşakı çoktur. Anın için Uşşak şehri derler mahbubları Uşşak perestlerdir. Hakikatülhal bu şehre bir garibüddiyar kimesne gelüp bir iki mihman olsa elbette âşık olması mukarredir...” şeklindeki ifadeleriyle Uşak ilinden bahsetmiştir (Uşak Turizm Envanteri, 2001: 5).

“Rivayete göre şehrin güneyinde yer alan Mende köyünün adı eski dönemlerde Menos’tur ve Menos büyük bir kasabadır. Oğuz Türkmenleri burayı ele geçirmiş ve adını Mende olarak değiştirmiştir. O dönemde şehrin olduğu arazi boştur ve Mende Beyi’ nin mandırasıdır. Bey buraya oğullarını oturtmuştur. Oğullarını her ziyarete gidişinde “ben Uşşak’a gidiyorum” der. Bu deyim söylene söylene semt adı olarak kalmıştır” (Uşak Turizm Envanteri, 2001: 6).

“Başka bir rivayete göre ise Mende Bey’i mandırasını yedi kişilik bir bakıcı oturtmuştur. Zaman geçtikçe anlar ki bu yedi kişinin her biri bir dalda âşık insanlardır. Ortada sekizinci bir âşık daha vardır. Sekizinci âşık beyin kendisidir. Bey mandırasındaki yedi âşığın aşkına âşıktır. Beyin bir kızı vardır ve bu kızını âşıkların en küçüğüyle evlendirmek istemektedir. Fakat kızının gönlünden geçeni bilmediği için tereddüt eder. Bir gün kızıyla konuşmaya karar verir ve öğrenir ki kızının gönlünde de en küçük olan âşık vardır. Bey ve kızla beraber mandırada âşık sayısı dokuz çıkar ve dokuz gün süren bir düğün yapılır. Bey Mende’den göç edip mandıraya yerleşir. Dokuz âşığın yaşadığı bu yer de “Uşşak” adını alır” (Uşak Turizm Envanteri, 2001: 6).

Uşak İlinin Tarihçesi

“Uşak ili M.Ö. 4000 yıllarından itibaren yerleşim bölgesi olarak kullanılmaya başlanmıştır. Hitit Krallığı egemenliğinde bulunan bölge, M.Ö. 2500’lerde Luvi istilasına uğramış Hitit krallığı dağıldıktan sonra, M.Ö. 1000 yıllarında Ege göçleri ile boğazlardan gelen Frigyalıların egemenliğine girmiştir. M.Ö. 7. yüzyıllarda Lidyalılar ile Frigyalılar arasında paylaşılmıştır. Dünyada ilk kez parayı kullanan Lidyalılar, Uşak’ın batısında hâkimiyet sürmüşlerdir. Lidyalılar zamanında Ege Bölgesini yakınoğuya bağlayan tarihi “Kral Yolu” Uşak’tan geçmiştir. M.Ö. 6.

yüzyılda bütün Anadolu Pers İmparatorluğuna bağlanmıştır” (Uşak Turizm Envanteri, 2001: 7).

“M.Ö.4. yüzyılda Büyük İskender’in Pers İmparatorluğu’nu yakmasıyla bölge önce Makedonya Devleti, daha sonra Bergama Krallığı ve M.Ö. 2. yüzyılda Roma İmparatorluğu, M.S. 395 yılında Roma İmparatorluğunun ikiye ayrılmasıyla 700 yıl boyunca Bizans hâkimiyetinde kalmıştır” (Uşak Turizm Envanteri, 2001: 7)

“1071 Malazgirt Zaferinden sonra, Anadolu’nun fethi ile görevlendirilen 1. Süleyman şah, Uşak’ı Selçuklu devletine katmıştı. Selçukluların dağılmasından sonraki beylikler döneminde Germiyanogulları bölgede hâkimiyet sürmüş, 1391 yılında Yıldırım Beyazıt tarafından Osmanogullarına katılmıştır. Fetret Devri boyunca Karamanlılar elinde kalmış, 1414’te tekrar Germiyanogullarına geçmiş, 1429’da Osmanlı Devletine katılmıştır” (Uşak Turizm Envanteri, 2001: 7-8)

Derleme Yapılan Köyler

Uşak Merkez ve Merkez’e bağlı, genellikle yerli Uşak halkının yaşadığı ve Uşak kültürünün aktarılmasında etkili 40 köy seçilmiş ve derleme yapılmıştır. Bu köy isimlerine kapsam ve sınırlılıkta yer verildiği için burada üzerinde durulmamıştır.

Tezin Amacı ve Hedefi

Bu çalışmanın temel amacı mâninin kökeni hakkında bilgi vermek, Uşak merkez köylerinden derlenen mânilerin mâni söyleme geleneği içindeki yerini belirlemektir. Derlenen malzemenin yazıya geçirilerek kayıt altına alınması, şekil ve içerik bakımından tasnif edilmesi amaçlanmıştır. Daha önce üzerine akademik bir çalışma yapılmamış olan mâni türü konularına göre sınıflandırılacaktır. Uşak Merkez köylerindeki mâni söyleme geleneğinin günümüzdeki durumunu açığa çıkarmak da tezin amaçları arasındadır.

Mâninin yaygın söylenen bir tür olması malzeme bulma konusunda büyük kolaylık sağlamıştır. Daha önce Uşak ili Merkez ilçe ve köylerinde mâni üzerine amatör birkaç çalışma dışında yapılmış akademik bir çalışma bulunmamaktadır. Yapılan bu yüksek lisans tezi ile Uşak mânileri akademik boyutta yazıya geçirilecek ve aktarımı sağlanacaktır.

Çalışmada önce Uşak ili merkez ilçe ve köylerinden mânilerin derlenmesi, günümüzde bunların ne durumda olduğunun tespit edilip çalışmanın sonunda ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Çalışma alanı olarak Uşak Merkez ilçe ve köylerinden nüfuslarına ve demografik yapılarına göre eleme yapılacak dışardan göç almamış daha çok kişinin yaşadığı, özellikle yerli Uşak halkının bulunduğu yerler seçilecektir.

Tezin Kapsam ve Sınırlılıkları

Bu çalışma için konu olarak halk edebiyatı türü olan mâni seçilmiştir. Mâni söyleme geleneğine dair bilgiler de derlenmiştir. Uşak ilinin 6 ilçesi ve 245 köyü vardır. Çalışma alanı Uşak Merkez ve Merkeze bağlı köylerle sınırlandırılmıştır. Merkeze bağlı köylerden yerli Uşak halkının yaşadığı, kültürel yapı bakımından çok fazla değişmemiş 40 köy seçilmiştir.

Çalışmamızın kapsamında “Aşağıkaracahisar Köyü, Belkaya Köyü, Bozkuş Köyü, Buğdaylı Köyü, Çamyuva Köyü, Çarikköy Köyü, Çukurağıl Köyü, Derbent Köyü, Eğlence Köyü, Emirfakı Köyü, Eskisaray Köyü, Fakılı Köyü, Gögem Köyü, Güre Köyü, Hacıkadem Köyü, İlyaslı Köyü, İkisaray Köyü, Kapaklar Köyü, Karaağaç Köyü, Karakuyu Köyü, Kaşbelen Köyü, Kayağıl Köyü, Kedyünü Köyü, Kılcan Köyü, Kırka Köyü, Koyunbeyli Köyü, Mıdıklı Köyü, Muharremşah Köyü, Ormandamı Köyü, Ortabağ Köyü, Ortaköy Köyü, Örencik Köyü, Selvioğlu Köyü, Susuzören Köyü, Şükraniye Köyü, Ulucak Köyü, Üçkuyular Köyü, Yapağılar Köyü, Yeşildere Köyü” yer almaktadır.

Bu bağlamda Uşak yöresini tanıyan ve bu yörenin içinde yetişmiş kaynak kişilere ulaşılmıştır. 30’ u erkek, 59’ u kadın olmak üzere toplam 89 kaynak kişi ile görüşülmüştür. Toplamda 853 mâni derlenilmiştir. İncelemeler de bu metinler üzerinden yapılmıştır. Ayrıca bu konu ile ilgili yapılan çalışmalardan, tezlerden ve makalelerden yararlanılarak bir çalışma oluşturulmaya çalışılmıştır.

Tezde Kullanılan Yöntem

Halk edebiyatı ürünlerinin derlenmesinde esas olan üç ana yöntem bulunmaktadır. Bunlar görüşme yöntemi, gözlem yöntemi ve anket yöntemidir. Bu

yöntemlerden en etkili olanı görüşme (mülakat) yöntemidir. Görüşme yöntemi derleme esnasında kaynak kişi ile yapılacak olan konuşmalarda kullanılır.

“Görüşme yönteminde derlemeci ve icracı bir arada bulunur. Derlemeci sahaya çıkmadan önce hazırladığı soruları ve derleme esnasında kendiliğinden ortaya çıkan soruları kaynak kişiye yöneltir ve anlatıcının verdiği cevaplar yazı ya da ses kaydı yoluyla kayıt altına alınır” (Ekici, 2011: 71).

“Görüşme yöntemi yönlendirilmiş görüşme ve yönlendirilmemiş görüşme olmak üzere ikiye ayrılır. Yönlendirilmiş görüşme önceden hazırlanmış soruların kaynak kişiye yönlendirilmesi yoluyla yapılırken, yönlendirilmemiş görüşme önceden herhangi bir soru hazırlamadan kaynak kişinin anlattığı, icra ettiği ürünün kaydedilmesi yöntemidir” (Ekici, 2011: 72).

“Diğer bir yöntem türü ise gözlem yöntemidir. Bu yöntem doğal ve yapay gözlem olarak iki türde derleme sırasında kullanılır. Doğal gözlem doğal bir ortamda gerçekleştirilir ve ürünün icrası, icraya yardımcı olan diğer etkenler, dinleyici veya seyircinin tepkisi derlemeci tarafından kaydedilir ve görüşme yönteminde gösterilmeyen veya anlatılmayan birçok özellik derlemeci tarafından görülebilecek ve kayıt altına alınabilecektir. Çok kullanılmamakla beraber üçüncü yöntem türü ise anket yöntemidir. Anket yöntemi alana çıkmadan önce ya da alanda kullanılacak bir yöntemdir. Daha çok alanda bulunan ürünü, bu ürünü kimlerin icra ettiği, icra zamanı ve yeri hakkında bilgi elde etmek için kullanılması uygundur” (Ekici, 2011: 65-66).

“Görüşme tekniği yüz yüze yapılmasından dolayı karşılıklı konuşma havası içinde geçmektedir. Ayrıca ortaya çıkabilecek yanlışlıkları düzeltme olanağı sağlar. Derlemeci görüşme sırasında kaynak kişinin jest ve mimiklerinden anlamlar çıkararak çalışmayı zengileştirir” (Örnek, 2000: 59).

Yapılan bu çalışmada görüşme yöntemi kullanılmıştır. Bu çalışma görüşme ve kaynak taraması doğrultusunda ortaya çıkmıştır. Çalışma yapılacak malzemenin belirlenmesi için Uşak Merkez ilçe ve köylerinde kaynak kişilerle yapılan görüşmeler sırasında elde edilen ürünler doğrudan kayıt altına alınmıştır.

1. MÂNİ

1.1.Mâni Hakkında

Mâni, Türk edebiyatının milli nazım şekillerinden en küçük olanıdır. Mâni söyleme geleneği geçmişten günümüze varlığını devam ettirmektedir. Duygu ve düşüncelerin açıkça ve cesurca söylenebildiği mâniyi kadın, erkek, büyük, küçük herkes söylemiştir. Mâni nazım şekli üzerine birçok inceleme yapılmıştır.Mâni sözcüğünün tarihi hakkında değişik görüşlerin olduğu bilinmektedir.

Ahmet Vefik Paşa Lehçe-i Osmânî’de mâni maddesini: “Usulsüz, darpsız, elhan ile teganni olunan vezinsiz, manasız güfte” şeklinde açıklar.(Ahmet Vefik Paşa, 1908)

Hüseyin Kâzım Kadri ise Büyük Türk Lügatî’nde mâniyi: “Garp-halk edebiyatının bir tarzı mahsusu ki ekseriyetle dört ve bazen altı mısradan teşekkül eder; ve hece vezninin (parmak hesabı) yedilisi ile söylenir” olarak açıklar.

XVII. asırda İspir Paşa’nın Sadaret alayında Kağıthane, Göksu gibi mesire yerlerinde, kahveler ve Yeniçeri ocaklarında da mânilerin söylendiği bilinmektedir (Köprülü, 1930: 10).

İslam Ansiklopedisi’nde mâni, “ekseriya, hece vezninin 7’li kalıbıyla ve dört mısradan meydana gelen tek kıtadan ibarettir. Bazen düz okumadan az çok farklı, basit makamlar ile söylenir.” olarak tanımlanmıştır.(İslam Ansiklopedisi, 1972: s.285)

İlk mâni kitabı 1923’de, İstanbul Darülfünun’u Edebiyat Medresesi Mezunlar Cemiyeti tarafından bastırılan "Mâniler" adlı kitaptır. Mâniler üzerine ilk kapsamlı çalışma ise, Kilisli Muallim Rıfat tarafından yapılan ve 1928 yılında Türkiyat Enstitüsü’nce yayınlanan 1760 mâninin yer aldığı kitaptır.(Sezen, 2002: 171)

Fuad Köprülü, mâninin İslâmiyet’ten önceki Türk edebiyatı arasında yaşadığını fakat bu dönem edebiyatının yazıya geçirilememesinden dolayı mâni örneklerinin de günümüze kadar ulaşmadığını belirtmiştir(Köprülü, 1976: 29).

Pertev Naili Boratav da,“mâni kelimesinin Arapça ma’na kökünden geldiğini belirtmiştir” (Boratav, 1982: 171).

Fuad Köprülü, “mâni sözcüğünün ‘mana’ dan geldiğini, bu şiirlerin önceden tuyuğ olarak anılmış olabileceklerini veya bu tuyuğun sadece cinaslı mânileri işaret ettiğini belirtir” (Köprülü, 1989:202-203).

Fuad Köprülü ve Pertev Naili Boratav’ın mâninin ‘mana’dan geldiğini savundukları görüşe Doğan Kaya da şu sözleriyle katılmaktadır:

“‘Mânâ’ sözünü Farslar ma’ni olarak telaffuz ederler. Türkler eserlerinde, Arapça ‘mâni’ sözünü (mâni) olarak kullanmışlardır. Az sözle derin anlamlar taşıyan bu edebî ürünlerin “mâni” sözü ile zikredilişini ‘anamlı, manalı söz’ karşılığında kullanılan ‘mânâ’ ile doğrudan bağlantılı görüyoruz.” (Kaya, 1999:9-10).

Vasfi Mahir Kocatürk, Fuad Köprülü, Pertev Naili Boratav ve Doğan Kaya’nın ortak görüşüne karşılık mâninin menşei hakkındaki görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

“Mâ’nâ – mâni benzerliği, mâni türünün Araplardan ya da Farslardan geldiği anlamında değildir. Arapların ‘rûbai’siyle Türk mânisi arasında çok ayrılık vardır”(Kocatürk, 1933:3).

Sami Akalın mâni kelimesi hakkındaki görüşlerini şu şekilde maddelemiştir.

1. *“Mâni, “Tükmanî’den kısaltılmış bir söz olabilir. Türklerde ulus ve boy adlarından türetilmiş sözler çoktur. Başlangıçta bu söz şiiri, Türkmen şarkısı, Türkmen malı anlamlarına gelmiş olabilir.*
2. *Mâni sözü Manglamak mastarından türemiş olabilir.*
3. *Mâni sözü Kaşgar Türkçesindeki ‘Mangmak’ mastarından türemiş olabilir. Bu söz sallanmak, salınarak yürümek anlamlarına gelir.*
4. *Mâni sözü Çağatay Türkçesindeki Mâne / Mane ‘yol başlarına konan işaretler’ sözüyle ilgili olabilir.”(Akalın, 1972: XIII).*

Ali Torun, “Mâni Tarzı ve Bu Tarzın Menşei Hakkında Bazı Düşünceler” adlı makalesinde mâni kelimesinin Arapça “men” kelimesiyle ilgili olduğunu savunur. Çünkü men kelimesi “yasak etme,durdurma, caydırma” anlamlarına gelmektedir. Mâninin de karşı tarafı iğneleyen, sataşma ima eden bir tarzı vardır” (Torun, 1989: 5).

Doğan Kaya,“Ali Torun’un yukarıda değindiğimiz görüşüne katılmaz. Mâni konuları içinde atışma, karşılık verme, sataşma, iğneleme konularının olduğunu kabul eder fakat bunların oldukça az olduğu görüşündedir. Bu nedenle genel anlamda böyle bir yorum yapmanın doğru olmadığı kanaatindedir” (Kaya, 1998: 136).

“En eski Türk şiirinin ölçüsü umumi olarak şiir tarihine dahil olmayan iki kanatlı (tarafalı) vezinli ve kafiyeli ‘atalar sözü’nde aranmalıdır. Bu ufacık beyitlerin tesiri ile hasıl olan durum, XIV. veya buna yakın asırda gelen ilave veya değişikliklerle mâni biçimini doğurmuştur”(Terzibaşı, 1961: 2).

Fuad Köprülü’ye göre “Türk şiirinin temeli iki mısralık beyitler değil dört mısradan oluşan müstakil kıtalar olan mânilerdir. Bu mâniler zamanla birleşerek türkü, koşma, sagu, destan adı verilen şiir şekillerini meydana getirmiştir”(Köprülü, 1934:216).

1.1 Mâni Üzerine Yapılmış Tanımlar

Mâni anonim halk şiirinin en küçük nazım biçimidir. Genellikle yedi heceden oluşan dört dizelik bir türdür. Anlamın ağırlığı üçüncü ve dördüncü dizelerde yer alırken ilk iki dize mâniyi estetik bir yapıya kavuşturmak için vardır.

Ahmet Vefik Paşa Lehçe-i Osmânî’de mâni maddesini: “Usulsüz, darpsız, elhan ile teganni olunan vezinsiz, manasız güfte” şeklinde açıklar (Ahmet Vefik Paşa, 1908).

İslam Ansiklopedisi’nde mâni, ekseriya, hece vezninin 7’li kalıbıyla ve 4 mısradan meydana gelen tek kıtadan ibarettir. Bazen düz okumadan az çok farklı, basit makamlar ile söylenir.” olarak tanımlanmıştır(İslam Ansiklopedisi 1972:285).

Kâmûs-ı Türkî’de mâni “inlemeye dayalı naneler, ezgiler” şeklinde tanımlanmıştır (Sami, 1978: 1263).

Hüseyin Kâzım Kadri ise Büyük Türk Lügatî’nde mâniyi: “Garp-halk edebiyatının bir tarzı mahsusu ki ekseriyetle dört ve bazen altı mısradan teşekkül eder ve hece vezninin (parmak hesabı) yedilisi ile söylenir” olarak açıklar.

“Türkiye dışında ise Azerbaycan’da bayatı; Iraktaki Türkler arasında hoyrat; Kazan Türkleri ve Kırgızlar arasında aytipa, kayım ölüng veya ülenek; Tatarlarda çinik, çinig, cink, şın; Kırım Tatarlarında mane, Özbeklerde koşuk, aşıla adlarıyla bilinmektedir” (Köprülü, 1981: 273).

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi’nde “Anonim halk şiirinin en yaygın nazım şekli” olarak tanımlanmıştır(Türk Dili ve Edebiyatları Ansiklopedisi, 1986).

“Az sözlerle çok anlamların ifade eden, sevda konusu ağırlıkta olmak üzere hemen her konuda söylenmiş, yedi heceli, müstakil dörtlüklü anonim şiirlerdir” (Kaya, 1999: 10).

Türk halk şiirinin en küçük nazım biçimi olup çok geniş bir coğrafi alana yayılmıştır. Türkiye sınırları içinde Denizli’de mâna, Urfa’da kadınlar arasında söylenenlerine, me’âni, erkekler arasındakilere ise hoyrat, Doğu Karadeniz bölgesinde karşı-beri adıyla tanınmaktadır. Karşı-beri’lerde karşılıklı olarak ve sıra ile kişiler iki dize söylerler; ikinci dizeler kendi arasında kafiyelidir.

“Tek dörtlükten meydana gelen mânilerden başka beş, altı, yedi, sekiz, on, on dört, mısralı olanları da vardır. Bunlar mısraları artırılmış mânilerdir. Bazen ilk mısra kafiyeyi göstermek üzere tek kelimedenden ibaret de olabilir. Böyle mânilere “ayaklı mâni” adı verilir”(Dizdaroğlu, 51-59; Akalın, 1972: XIII, XIV; Kaya, 1999: 7-18).

Cem Dilçin “Mâni halk şiirinde en küçük nazım biçimidir. Yedi heceli dört dizeden oluşur. Birinci, ikinci ve dördüncü dizeler uyaklı, üçüncü dize serbesttir, uyak düzeni harflerle a a x a şeklinde gösterilir.” ifadeleriyle mâninin tanımını yapmıştır (Dilçin, 2005:279).

“Mâni Türk dünyasında farklı isimlerle karşımıza çıkmaktadır. “Uygur Türkleri’nde “yörtlik”, Azerbaycan’nda “bayatı”, “meni”, “mahni”, Türkmenistan’da “rubayı”, “rubacı”, “lele”, Özbekistan’da “törtlik”, “aşula”, “koşuk”, Kazakistan’da “ölen”, “aytıpa”, “gayım ölen”, “kayım ülenek”, Kırgızistan’da “tört sap”, “aytıpa”, “kayım ülenek”, Başkurt Türkleri’nde “şiğir törö” mâni için kullanılan kavramlardır.”¹(Elitok, 2006).

“Mâni genellikle yedi heceden oluşan dört dizelik bir türdür. Bu bir tek dörtlük içinde bir anlam bütünlüğü göstermek zorundadır. Anlamın ağırlığını taşıyan dizeler çoğunlukla üçüncü ve dördüncü dizelerdir. Genellikle ilk iki dize, asıl anlamı veren son dizelere bir hazırlık yapılmasını sağlayan doldurma dizelerdir. Bu ilk iki dize mâninin bütünlüğü içerisinde herhangi bir anlam tamamlama endişesi taşımaksızın yer aldıkları gibi, bazen bu anlam bütünlüğüne katkıda da bulunmaktadır. İlk iki dizenin çeşitli mânilerde değiştirebildiği, ancak

¹ Detaylı bilgi için bakınız Nevin, Elitok “Muş Elinden Derlenen Maniler Üzerine Bir İnceleme”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, 2006) s.19

üçüncü ve özellikle de anlamın bütün yükünü çeken dördüncü dizenin ise hemen hemen hiç değiştirilmediğini görüyoruz.” (Gözaydın, 2009: 3).

“Mâni Anonim Halk Edebiyatının en yaygın şeklidir. Yedi heceli ve dört mısralı tek kıtadan meydana gelir. Dört mısralı mânilerde 3 mısra’ı serbest, diğer mısraları kendi aralarında kafiyeli dörtlükler halinde söylenen nazım şeklidir. Kafiye düzeni aaxa şemasına uygundur. İlk iki mısra, çok defa asıl mana ve musikiyi hazırlayan giriş niteliğindedir. Dörtlüğün anlam yükünü 3. ve 4. mısralar taşır”(Güzel, Torun, 2012: 157).

“Mâni anonim halk edebiyatı ürünlerinin en yaygın olanlarından biridir. Mâni genellikle yedi heceden oluşan dört dizelik bir türdür. Bir tek dörtlük içinde bir anlam bütünlüğü gösterir. Genellikle anlamın ağırlığı üçüncü ve dördüncü dizelerdedir. İlk iki dizede çizilen tablo mâniyi estetik bir yapıya kavuşturur. İlk iki dize mâninin dış dünyayla bağıdır. Üçüncü ve dördüncü dizede duygu ve düşünce ortaya konulur. Mânilerin doğaçlama söylenmesi mâniyi iki bölüme ayırır. Birinci bölüm genellikle hazırlıktır ve mâniciye kafiye ve söz için zaman kazandırır. Mânici için birinci bölüm çağrışım, duygu ve düşünce için hareket noktasıdır”(Altun, 2014: 341).

1.3. Mâni Üzerine Yapılmış Çalışmalar

Kitap

- Niyazi Eset, 1944, “*Mukayeseli ve Neşredilmiş Mâniler*”(Halkevi Yayınları, Ankara)
- Niyazi Eset, 1946, “*Mâniler Klavuzu*”(Halkevi Neşriyatı, Ankara)
- Vasfi Mahir Kocatürk, 1967, “*En Güzel Türk Mânileri*”(Edebiyat Yayınevi, İstanbul)
- M. Hasan Göksu, 1970, “*Mânilerimiz*”(Milliyet Yayın Ltd. Şti. Yayınları, Türk Klasikleri Dizisi: 3)
- Sami Akalın, 1972, “*Türk Mânileri*”(Cilt I, Varlık Yayınları, İstanbul)
- Necati Seçkin, 1984, “*Edirne Türküleri-Mâni, Deyim ve Atasözleri*” (Grafik Sanatlar Matbaacılık, Ankara)

- Şükrü Elçin, 1988, “*Mâniler Üzerine*”, Halk Edebiyatı Araştırmaları I, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara)
- Nevzat Gözaydın, 1989, “*Anonim Halk Şiiri Üzerine*” Türk Dili-Türk Şiiri Özel Sayısı III (Halk Şiiri). (TDK)
- Ata Çatıkkaş, 1996, “*Mâniler (Kilisli Rıfat Bilge)*” (Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara)
- Şükrü Elçin, 1997, “*Halk Edebiyatı Araştırmaları*”. (Akçağ Yayınları, Ankara)
- Cem Dilçin, 1997, “*Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*”. (TDK Yayınları, Ankara)
- İdris Karakuş, 2006, “*Keskin Mâniler (1001 Mâni)*”. (Yüce Erek Yayınları, Ankara)
- Ali İhsan Beyhan,2006, “*Yöremizden Çevremizden Mâni-Ninni-Ağıtlar*”. (Bahçeli Belediyesi, Niğde)
- Mahmut Seyfeli, 2008, “*Kırşehir Mânileri ve Mâni Söyleme Geleneği*” (Kırşehir Valiliği, Kırşehir)
- Müjgân Üçer, Fatma Peksen, Murat Türkyılmaz, 2009, “*Mâni Benim Ezberim-Sivas ve Çevresinden Mâniler*”.(Kitapevi Yayıncılık, İstanbul)
- Raif Öztürk, 2010, “*Dinar Halkbilimi Ürünleri / Türkü-Mâni-Ninni- Tekerleme-Bilmece-Atasözü*”. (Afyon Karahisar)
- Kemal Çetin, 2011, “*Akhisar Türkü, Mâni ve Ninnileri*”. (Akhisar Belediyesi)
- Sakine Hakkoymaz, 2012, “*Ermenek Yöresi Mâni, Ninni ve Masalları*”. (Nobel Yayınları)
- Erman Artun, 2012, “*Anonim Türk Halk Edebiyatı Nazmı Edebiyat Tarihi Metinler*”. (Karahan Kitapevi, Adana)
- Kürşat Öncül, Yılmaz Yeşil, 2015, “*Mâni, Kars Mânileri Derleme-İnceleme-Tasnif*”. (Ankara)

Tez

1993 yılında Ahmet Öcal'ın hazırladığı “*Boğazlıyan'dan Mâni Geleneği ve Boğazlıyan İle Yöresi Mâniler*” adlı yüksek lisans tezinde mâni ve mânilerde sosyal hadiseler ve motifler üzerinde durmuştur. (Öcal, 1993)

1994 yılına ait Vasfi Adikti'nin “*Yozgat Mânileri Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma (inceleme-metin-indeks-sözlük)*” adlı yüksek lisans çalışmasında Yozgat mânilerinde en çok kullanılan özel isimlerin ne olduğunu belirtmiştir. Bu indekste yer alan özel adların Yozgat halkının yaşam şekilleriyle bağlantılı olduğunu görmekteyiz. (Adikti, 1994)

Fedora Arnaut, 1997, “*Gagauz Manilerinin İncelenmesi ve Türkiye İle Azerbaycan Örnekleriyle Karşılaştırılması*”, Gazi Üniversitesi.

1998 yılında Kürşat Gülbeyaz'ın hazırlamış olduğu “*Tokat Merkez köyleri Mânilerinin Derlenmesi ve İncelenmesi*” adlı yüksek lisans tezinde mâni kelimesi hakkında kavramsal ve biçimsel açıklamalar yapılmış, mâniler konularına göre ayrılmış ve bu ayrım içinde de yapılarına göre ve kafiyelerine göre incelenerek mâniler konuları içerisinde derinlemesine incelenmiştir. (Gülbeyaz, 1998)

Abdülkadir Emeksiz'in 2003 yılında çalışmış olduğu “*İstanbul Mânileri*” adlı doktora tezi bu hususta önemli bir diğer kaynaktır. Emeksiz bu çalışmasında üç büyük medeniyete kültürel bakımdan ev sahipliği yapmış olan İstanbul mânilerini Halkbilimi çalışma metodlarına göre, tür, şekil ve içerik bakımından ele almaktadır. (Emeksiz, 2003)

Nevin Elitok, 2006 yılında yazdığı “*Muş İlinden Derlenen Mâniler Üzerine Bir İnceleme*” adlı yüksek lisans tezinde Muş'tan derlediği mânileri şekil ve konu bakımından incelemiştir. (Elitok, 2006)

Bir diğer kaynak ise Mahmut Becer'in 2006 yılında “*Türk Halk Bilimi İçinde Erzurum Mânilerinin Yeri*” adlı yüksek lisans tezidir. (Becer, 2006)

Murat Kuru'nun 2006 yılında hazırladığı yüksek lisans tezi olan “*Edirne İli Keşan İlçesi Gelenekler ve Mâniler*” isimli çalışmasının mâniler bölümünde yapılarına ve konularına göre mâniler yer almaktadır. (Kuru, 2006)

Ahmet Mustafa Yelden'in 2007 yılında yazmış olduğu “*Erzurum Merkez Köyleri Mânilerinin Derlenmesi ve Genel Olarak Değerlendirilmesi*” adlı yüksek lisans tezinde mâniler; düz mâni, yedekli mâni, kesik mâni, deyiş mâni olarak

sınıflandırılmıştır. Merkez köylerde en çok düz mâniye rastlamış en az ise doldurmalı ve kesik mâniye rastlanmıştır.(Yelden, 2006)

Mehmet Ali Yolcu 2011 yılında “*Balıkesir’den Derlenen Mâniler Üzerinde Bir Araştırma*” adlı doktora tezinde mâninin anlamından, kökeninden, diğer türlerle olan ilişkilerinden bahsetmiştir.(Yolcu, 2011)

Gizem Ünsal, 2011, “*Ramazanda Söylenen Mâni Fasıllarını İçeren Eserlerin Folklorik Bakımdan Değerlendirilmesi*” (Ünsal, 2011)

Mehtap Kınalıbaş’ın 2012 yılında hazırladığı “*Kütahya Mânileri Üzerine Bir İnceleme*” adlı yüksek lisans tezinde mâninin tarihçesi, diğer türlerle ilişkisi, şekil özelliklerivekonu bakımından tasnifi üzerinde durulmuştur.

Hasan Savaş, 2016, “*Konya Mânileri Üzerine Bir Araştırma ve Tasnif Çalışması*”adlı yüksek lisans tezinde Konya mânilerini incelemiştir. (Savaş, 2016)

1.4. Mâninin Diğer Türlerle İlişkisi

1.4.1. Mâni – Türkü

“Dizdaroğlu, türkü ve mâniyi ayırmanın en belirgin yolunun türkünün ezgisi olduğunu belirtir. Mâninin ezgisinin değişerek türkü olduğunu dile getirmiştir” (Dizdaroğlu, 1969: 103).

Fuat Köprülü türküyü,“Türklere mahsus bir beste ile söylenen halk şarkısı olarak tanımlamıştır” (Köprülü, 1976: 246).

Pertev Naili Boratav,“düzenleyicisi bilinmeyen, halkın sözlü geleneğinde oluşup gelişen, çağdan çağa ve yerden yere içeriğinde olsun, biçiminde olsun değişikliklere uğrayabilen ve her zaman bir ezgiye koşulmuş olarak söylenen şiirler şeklinde bir türkü tanımı yapmıştır”(Boratav, 1982:163).

Cem Dilçin, “türkü için “türlü ezgilerle söylenen bir anonim halk şiiri nazım biçimidir” demiştir(Dilçin, 2009:289).

“Türküler, hem bireysel hem de toplumsal olabilir. Bireylerin aşk, seveda, ayrılık, gurbet, ölüm gibi konularını anlattığı gibi savaş, sel, yangın gibi toplumsal olayları da konu edebilir.” (Çobanoğlu, 2010: 49)

“Türkü” terimi, konusu, ezgisi ve şekil özelliği ne olursa olsun, ezgi ile yaratılan pek çok anonim manzumeyi içine alabilecek bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır(Oğuz vd., 2011:242).

Ahmet Talat Onay, mani-türkü ilişkisini “Maniler ara sıra karşılıklı söylenmiş gibi olmaz da, başlı başına bendlerden halinde bulunur. Çok kere bir takım türkülerden alınmış bendlerden ibaret bulunur. Yeni çıkan bir türküye girebilir.” şeklinde ifade etmiştir. (Yolcu, 2011: 97)

Karşılıklı konuşup anlaşmanın bugün ki kadar rahat ve özgür olmadığı eski Türk toplumunda insanlar duygu ve düşüncelerini ifade edebilmek için mâni ve türkü gibi sözlü edebiyat ürünlerinden yararlanmışlardır. Mâniler ve türküler konu bakımından benzerlik gösterir.

Maniler de türküler gibi aşk, seveda, ölüm, ayrılık, askerlik temalarında söylenir. Bunun yanında düğünlerde, kına gecelerinde söylenen tören türküleri, bağda, bahçede, tarlada çalışırken söylenen iş türküleri, belli bir konuda iki kişinin söylediği karşılıklı türküler söylendikleri ortamlar bakımından da mânilerle benzerdir.

Uşak ilinden derlenen mânilerden yola çıkarak mâni ve türkünün birbirine çok yakın hatta iç içe iki tür olduğu söylenebilir. Birçok kaynak kişinin mâni türünü türkü olarak adlandırdığı görülmüştür. Kaynak kişilerimizden 67 yaşındaki Gülizar Sayın’ın Fakılı köyünde yapılan düğünlerde def çalarak türkü söylediği bildirilmiştir. Türkü olarak söylediği aşağıdaki dörtlüğün mâni özelliği gösterdiği anlaşılmıştır.

1.

Göverçinim süt beyaz

Gene geldi bahar yaz

Gurban olduğum Allah

Seveni sevene yaz (K.K.1)

Ali Yakıcı da çalışmasında maninin türkü olarak adlandırılmasına örnek olarak şunlara yer vermiştir:

“Tabakta bal olaydım

Eriyip yağ olaydım

Yârin ince beline

İpekli bel olaydım (Haydi canım haydi)

Gidiyorum ağlama

Karaları bağlama

Saçlarından bir tel ver

Mehlem olsun yarama (Haydi canım haydi)” (Yakıcı, 2007: 199)

Uşak ilinden yapılan derlemelerde 72 yaşındaki Emine İrdem adlı kaynak kişi de kına gecelerinde def çalarak gelin ve arkadaşlarını oynattığını ifade etmiştir. Mâniözelliği taşıyan aşağıdaki dörtlükleri art arda sıralayarak ezgiyle söylediğini ve bunları türkü olarak adlandırdığını belirtmiştir.

723.

Gadifeden kesesi

Dükkândan gelir sesi

Oturmuş gumar oynar

Ah ciğerimiñ köşesi(**K.K.73**)

724.

Arabaya binerim

Kamyonda giderim

Ben yârimi görünce

Ah datlılar içirim(**K.K.73**)

725.

Hadi gidem ikimiz

Gara daşa yokuşa

Mevlam sabırlar versin

Yârinden ayrılmışa(**K.K.73**)

726.

İlan akar gamışa

Su veriñ susamışa

Mevlam sabırlar versin

Yârinden ayrılmışa(**K.K.73**)

727.

Dolmuş geliyor dolmuş

Dolmuşuñ içi dolmuş

Benden selam almayınca

Yârimiñ beñzi solmuş(**K.K.73**)

Mâniler ve türküler konularını Anadolu insanının yaşanmış olaylarından almaları, manzum olmaları bakımından benzerlik gösterir. Yapılan derlemeler sırasında birçok kaynak kişi mânî bilmediğini dile getirmiş hatırlatmak için örnek mâniler söylendiğinde ise bunlar türkü deyip bildiği mânileri türkü olarak söylemiştir. Tüm bunlardan yola çıkarak söyleyebiliriz ki Uşak ilinde mânî ve türkü iç içe geçmiş iki türdür. Her iki tür de sözlü geleneğimizi devam ettirmek için nesilden nesile aktarılmalı ve sahip çıkılmalıdır.

1.4.2. Mânî – Ninni

“Pertev Naili Boratav, annelerin çocuklarını uyutmak için belli bir tempoda ninni söylediklerini bunu bir iş gibi yaptıklarını söyler bu yüzden ninnileri iş türkülleri olarak sınıflandırır” (Boratav, 1982: 165).

“Cem Dilçin, ninniye bir annenin çocuğunu uyutmak için kucağında ya da beşiğinde sallarken söylediği kendine özgü ezgisi olan sözlü türküler olarak tanımlar” (Dilçin, 2005:290).

“Türk Halk Edebiyatı El kitabı’nda ninni anaların çocuklarını uyutmak için söyledikleri ezgili manzumeler şeklinde açıklanmıştır”(Oğuz vd., 2011: 247).

“Abdurrahman Güzel ve Ali Torun, ninniye çocukları uyutmak için annelerin veya dadıların söylediği anonim dörtlükler olarak tanımlamışlardır”(Güzel, Torun, 2012:156).

Ninniler anonim halk şiirimizin önemli bir türüdür. Anonim ninnilerin çoğu yedili hece ölçüsü ile söylenmiştir ve mânî şeklinde kafiyelenmiştir. Bunun yanında söylendiği konular bakımından da (sevgi, gurbet, övgü, yergi, ayrılık) ninniler mânilerle benzerlik gösterir. Genellikle anne çocuğu için dileklerini ninni söylerken dile getirir. Mâniler de düşüncelerin özgürce ifade edildiği bir tür olması bakımından ninnilere benzer.

Uşak ilinden yapılan derlemeler sırasında ninni türünde söylenmiş bir mânî ile karşılaşılmamıştır.

1.4.3. Mânî – Ağıt İlişkisi

“Doğan Kaya, ağıtların ölüm ayrılık gibi üzüntüye sebep olan durumlarda söylenen lirik bir tür olduğunu belirtir” (Kaya, 1999: 244).

“Cem Dilçin, bir kimsenin ölümünden sonra duyulan acıları ve üzüntüleri ifade etmek için söylenen şiirleri ağıt olarak tanımlamıştır”(Dilçin, 2005: 342).

“Ağıtlar âşık edebiyatında bir törene bağlı olsun ya da olmasın konusunu acıklı olaylardan alan koşmalardır”(Oğuz vd., 2011: 263).

Uşak ilinden yapılan derlemeler sırasında ağıt olarak söylenen mânilerle karşılaşmıştır. İlyaslı köyünde görüşülen 73 yaşındaki kaynak kişi Cennet Erçetin’in hacca gidince rahatsızlanıp vefat eden ağabeyi için söylediği dörtlük ağıt özelliği taşımaktadır.

103.

Havasınan çıktın hacı yoluna

Hasret oldun oğlana geline

Doktorlar çare bulmuyor

Bu acı ölüme (K.K.13)

1.4.4. Mâni – Tekerleme İlişkisi

Pertev Naili Boratav, “tekerlemelerin uyaklarla meydana getirilen, ses oyunlarıyla birbirine bağlanmış şiir düzenine uydurulmuş bir takım hayaller ve düşünlerin sıralanmasından meydana gelen bir tür olduğundan bahseder” (Boratav, 1982: 145).

“Şükrü Elçin, tekerlemelerin masal, hikâye, bilmece türlerinin içinde ortaya çıktığını veya müstakil olarak var olduğunu belirtir” (Elçin, 1986: 650).

“Doğan Kaya, tekerlemelerin vezin, kafiye ve aliterasyonlardan yararlanarak hislerin, düşüncelerin, hayallerin abartma ve tuhafılık yoluyla ortaya çıkarılan basmakalıp sözler olduğunu söyler”(Kaya, 1999: 546).

“Tekerlemelerin şekil ve konu bakımından kesin olarak sınırları çizilemese de bir tür olarak değerlendirilir”(Oğuz vd., 2011: 248).

Mâni ve tekerleme şekil yönünden benzerlik gösterebilir. Tekerlemelerin de mâniler gibi yedi ve on birli hece ölçüsüyle söylenenleri vardır. Ancak tekerlemeler mâniler kadar derin anlamlar içermez.

1.4.5. Mâni – Bilmece İlişkisi

“Pertev Naili Boratav, bilmeceyi söylenmesi gereken bir söz kalıbı ve soru bölümünün bulunduğu bir tür olarak açıklar. Boratav’ a göre nazım ve nesir türünde olan bilmecelerin nazım şeklinde söylenenleri dize sayısına göre farklılık gösterir. Dört dizeli olanlar mâni şeklinde uyak düzenine sahiptir” (Boratav, 1982: 118-119).

“Şükrü Elçin, bilmecelerin tabiat unsurları ile bu unsurlara bağlı hadiseleri; insan, hayvan ve bitki gibi canlıları, eşyayı, akıl, zeka ya da güzellik gibi soyut kavramlarla, dinî konu ve motifleri kapalı bir şekilde yakın uzak münasebetler ve çağrışımlarla düşünce, muhakeme ve dikkatimize aksettirerek bulmayı hedefleyen kalıplaşmış sözler olduğunu söyler”(Elçin, 2004: 607).

“Hatice İçel, bilmecenin mâni ile iç içe olduğunu, bazen mâni olan bir dörtlüğün bilmece olarak da kullanıldığını belirtmiştir”(İçel, 2005: 16).

İnsanlar geçmişte televizyonun, internetin, teknolojinin olmadığı dönemlerde vakit geçirmek için bir araya gelip masal anlatırlar, bilmece sorarlar eğlenirlerdi. Mâni de insanların eğlenmek ve zaman geçirmek için kullandıkları bir araç olmuştur. Özellikle kadınlar tarlada, bağda, bahçede çalışırken ya da çamaşır yıkamak, ekmek yapmak gibi günlük işler sırasında bilmeceler ve mâniler söyleyerek eğlenmişlerdir.

846.

Et dedim

Met dedim

Git de kapıya

Yat dedim (Süpürge)

847.

Elemem

Belemem

Ocak başından

Alamam (Yağ)

1.4.6. Mâni – Dua/ Beddua

Pertev Naili Boratav,“dua ve bedduaları bir “halkedebiyatı türü” olarak tanımlamanın yanlış olacağını savunur. Ona göre bu ürünler küçük sanat yapıtlarıdır ve anlatımı güçlendirici dil öğeleridir” (Boratav, 1982:136).

Şükrü Elçin'in, "dua tanımını ise insanın mutluluğu için Allah'a yaptığı sesleniş şeklindedir" (Elçin, 1986: 724).

Doğan Kaya, "duayı iyi dilekleri ihtiva eden kalıplaşmış sözler olarak tanımlamıştır" (Kaya, 1997: 99-121).

Dualar insanoğlunun Allah'la arasındaki köprüdür. İnsanlar çaresiz kaldıkları zamanlarda dertlerini anlatmak, Allah'a yalvarmak için dua ederler. Böylece sıkıntılarından uzaklaşır ve psikolojik olarak rahatlarlar. Mâniler de tıpkı dualar gibi insanı rahatlatır. Duygu ve düşüncelerini rahatça dile getiremeyen insanlar, söylemeye çekindikleri konuları mâniler aracılığıyla söyleyerek psikolojik bir rahatlama hissederler. Bu açıdan mâni ve dua benzerlik gösterir.

Yapılan derlemeler sırasında görüşülen kaynak kişilerden Zeynep Açıkgöz'ün söylediği aşağıdaki mâni dua özelliği göstermektedir. Âşık olan kişi sevdiğinin kaderinde yazılan kişi olmak ister ve bunun için Allah'a yalvarır.

58.

Bahçede mor beyaz
Gene geldi bahar yaz
Gurban olam Allah'ım
Seveni sevene yaz (K.K.11)

İnsanlar sadece istedikleri şeyler için ya da kendi mutlulukları için iyi dileklerde bulunup iyi dualar etmezler. Haksızlığa uğrayan insanlar kendilerine haksızlık edenlerin ceza çekmesini ister. Dualarının kabul olacağına inanan insanoğlu kendisine kötülük edenin cezasız kalmayacağına inandığı için de beddua eder. Dualar gibi beddualar da mânilerde sıkça karşımıza çıkar.

Şükrü Elçin, "bedduaların "duanın aksi olan, lanet, bela, gazap ifade eden olumsuz sözler" olduğunu ifade eder" (Elçin, 1986:662).

Doğan Kaya, "bedduayı acı çeken, kötülük gören kişinin kendisini rahatlatmak, acısını hafifletmek için söylediği kötü, kalıplaşmış sözler olarak tanımlar" (Kaya, 1999:101).

Kimi zaman iki sevgili arasına giren üçüncü kişiye, sevdalılarının kavuşmasına müsaade etmeyen anne veya babalara kimi zamansa eziyet etmekten çekinmeyen kaynanaya beddua etmek için mâni söylendiği görülmüştür.

Derbent Köyü'nde çalışma yapılan kaynak kişi Nurcan Coşkun verdiği sözü tutmayan sevgili için söylenen beddua konulu aşağıdaki mâniyi söylemiştir

307.

Ak yazmanın oyası

Suya vurmuş boyası

Alcan dedi almadı

Ciğerinden yanası **(K.K.24)**

İyi dileklerin, duaların rahatça dile getirilebildiği toplumumuzda beddualar kişinin doğrudan yüzüne söylenemeyeceği için mâniler aracı olmuştur. 64 yaşındaki kaynak kişimiz Leyla Kocatepe sevdiğiyle araya giren üçüncü kişi için aşağıdaki beddua temalı mâniyi söylemiştir.

382.

Ak üzüm barmak gibi

Sevdiğim gaymak gibi

Beni yardan ayıran

Devrilsin gavak gibi **(K.K.33)**

2. MÂNİLERİN DERLENMESİ

2.1. Derleme

“Halk bilimciler tarafından çok sık olarak kullanılan “derleme” terimi; halk bilgisi yaratmalarının belli bir zamanda, belli bir yerde, belli bazı araç ve yöntemleri kullanan uzman halk bilimci veya amatör olarak halk bilimine ilgi duyan kişi veya kişilerce, halk bilgisi ürünlerini yaratan, yeniden yaratan, taşıyan, nakleden, aktaran ve icrâ eden kişilerden sözlü, yazılı ve görsel olarak kaydedilmesi ve maddi ürünlerin toplanması işidir.” (Ekici, 2011: 26-26).

Goldstein,“elde bir ürün, bir malzeme olmadan ilmî bir çalışma yapılamaz demiştir. Her ilmin çalışmasında kendi alanına ait ürünler olmalıdır. Bir edebiyatçı edebi eserler üzerinde çalışırken halkbilimci de folklor adını verdiği malzemesini toplamalıdır” (Elitok, 2006: 19).

Kaynak kişi seçiminde yaş kadar cinsiyet de önemli bir özelliktir. Özellikle kırsal kesimlerde kadın kaynak kişilerle derleme yapabilmek oldukça zor olmuştur. Yabancı olmamız kadın kaynak kişilerin bildiklerini rahatça anlatması ve aktarması noktasında güçlük teşkil etmiştir. Yapılan çalışmalar sırasında birçok kadın kaynak kişi derlenen ürün hakkında bilgi sahibi olmasına rağmen konuşmaktan çekinmiştir. Bunun yanı sıra erkek kaynak kişilerle yapılan derleme çalışmaları böyle bir soruna sebep olmamıştır. Erkek kaynak kişiler konuşmaktan, bildiklerini aktarmaktan veya bir ürün ortaya koymaktan kaçınmamışlardır. Uşak köylerinde yapılan derlemeler sırasında erkek kaynak kişilerle rahatça konuşulmuş, kahvehane gibi erkeklerin çokça bulunduğu ortamlara girilmiş ve malzeme toplanmıştır.

2.1.1. Derlemenin Planlanması

Derlemeci başarılı ve sağlıklı bir araştırma yapmak için sahaya çıkmadan önce hazırlık yapmalıdır. Planlı yapılan derleme derlemeciye zaman kazandıracak ve işini kolaylaştıracaktır. Derleme yapacak kişi ne derleyeceğini iyi bilmelidir. Araştırmanın konu kapsamını ve amacını belirlemelidir.²

Uşak ili Merkez ilçe köylerinden yaptığımız derlemeler süresince sahaya çıkmadan önce gideceğimiz kırsal kesimdeki yetkili kişilere ulaşarak haber vermiş

² Ayrıntılı bilgi için bakınız. Metin, Ekici, Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri (Ankara: Geleneksel Yayıncılık, 2011)

olmamız işimizi kolaylaştırmıştır. Bu yetkili kişi genellikle köy muhtarları olmuştur. Sahaya çıkacağımızdan haberdar olan köy muhtarı hem derlenilecek malzeme bakımından zengin kaynak kişilere ulaşmamızı sağlamış hem de köy halkını bilgilendirerek bize yardımcı olmaları konusunda yetkilerini kullanmıştır. Böylece kaynak kişiler yabancı olmamızdan endişe etmemiş, ürünlerini rahatça ortaya koymuş ve aktarmışlardır.

Saha ile ilgili bilgilere ulaşırken daha önce o bölgede çalışma yapmış ya da o bölgeyle temas kurmuş kişilerden kaynak kişi olabilecek şahısların isim, adres, telefon bilgileri alınmalıdır.

2.1.2. Sahaya Çıkma ve Derleme

Derlemeyi planlayan ve gerekli tüm malzemeyi hazırlayan derlemeci nerede derleme yapacağını da önceden belirlemelidir. Sahaya çıkıldığında yapılan ilk iş münasebet kurduğumuz yetkili kişiyle tekrar iletişime geçmek olmuştur. Çalışmalarımız sırasında ilk olarak daha önceden tespit ettiğimiz kaynak kişiler ziyaret edildi, yetkili kişinin yönlendirdiği kişilerle münasebet kurularak derleme yapıldı ve daha sonra doğaçlama bir şekilde sahadakaynak kişi olabilecek herkese ulaşılmaya çalışıldı.

Derlemecinin kaynak kişi ile karşışarşıya geldiği anda yapması gereken ilk şey kendini tanıtmak olmalıdır. Derlemeler sırasında yaşanan en büyük sorunlardan biri güven problemi olmuştur. Özellikle kırsal kesimde yaşayan kaynak kişiler kendilerine bir şey satılacağını, bir yere imza attırarak para talep edileceğini düşünerek konuşmaktan çekinmiş münasebet kurmak istememişlerdir. Okuma yazması olmayan, yaşlı kaynak kişilere izin belgesi, kimlik gibi resmi belgeler göstermek de çözüm olmamıştır. İşte tam bu noktada sahaya çıkmadan önce iletişim kurulan yetkili kişiler büyük avantaj sağlayacaktır. Yapılan çalışmada derlemelerden önce ulaşılan köy muhtarları sahadaki kaynak kişilere kendimizi tanıtmamızda ve güvenilir olduğumuz konusunda büyük fayda sağlamıştır.

Derlemeler sohbet havasında gerçekleşmiştir. Kaynak kişilerin kendini rahat hissetmeleri sağlanmış, sorguya çekildiğini düşünecekleri bir ortam oluşmasına izin verilmemiştir. Özellikle kadın kaynak kişiler konuşmaktan çekinir, bidiklerini aktarmak istemez ve kendini kapatır. Bu nedenle ortamın oldukça doğal olması gerekmektedir. Kadın kaynak kişiler erkeklerin yanında, kocasının yanında, erkek

evlatlarının yanında ya da gelinler kayınvalidelerinin yanında konuşmak istememişlerdir. Böyle durumlarda kaynak kişinin kendini rahat hissedeceği bir ortam hazırlanmış gerektiğinde hiç dinleyicinin olmadığı sadece kaynak kişi ve derlemecinin bulunduğu bir ortam yaratılmıştır. Bazen de grup içindeki derlemelerin daha verimli geçtiği görülmüştür. Kaynak kişiler birbirinden destek alarak bildiklerini aktarmaya başlamıştır.

Merkez’de yaptığımız derlemelerde kadın kaynak kişilerin bir arada bulunduğu altın günleri, tesadüfen ulaştığımız çarşaf dikim atölyesi, köylerde ise bir araya gelerek ekmek yapan, bulgur kaynatan kadınlar grup halinde yaptığımız derlemelere örnek olmuş, bir ortamda birden fazla kaynak kişiye ulaşmamızı sağlamıştır.

Derlemeci sahaya çıkacağı zamanı iyi seçmelidir. Özellikle kırsal kesimlerde tarla, bahçe işlerinin yoğun olduğu zamanlar ya da gün içinde hayvanlarla ilgilenilen saatler seçilmemelidir. Böyle zamanlarda kaynak kişi işlerinin aksamasından korkar ve derlemeciyle konuşmak için zaman ayırmaz. Bir an önce işinin başına dönmek isteyen kaynak kişi bildiklerini tam olarak aktarmayacak bu da derlemenin sağlıklı ilerlemesine engel olacaktır.

İyi bir derlemecinin en önemli özelliği sabırlı olmasıdır. Bazen kaynak kişiler derlemeciye ters tepki verebilir, konuşmak istemeyebilir. Derlemeci tüm sabrı ve samimiyetiyle kaynak kişi ile arasında bağ kurmalıdır. Bazen kaynak kişiler istenilenden çok farklı şeyleri anlatır. Böyle durumlarda kaynak kişinin sözü kesilmemeli, yanlış bir şey anlatıyormuş gibi davranılmamalıdır. Bu tür davranışlar kaynak kişinin kendini kapatmasına sebep olur. Derlemeci sabırla kaynak kişinin anlattıklarını dinlemeli içinden kendi konusuna uygun bir şey varsa almalıdır. Kaynak kişilerin derlemecinin ne istediğini anlamadığı durumlar da olacaktır. Böyle zamanlarda derlemeci örnekler vererek kaynak kişilere ne istediğini anlatmalıdır. Uşak ili merkez köylerinden yaptığımız derlemeler sırasında özellikle kadın kaynak kişilerimizin “mâni” nazım şeklini “türkü” olarak adlandırdıklarına şahit olduk. Mâni bilmediklerini söyleyen kaynak kişiler verdiğimiz örnekler neticesinde aslında mâni olan türleri “türkü” adı altında bize aktardılar.

Derlemecinin derleme yapacağı sahayı önceden araştırması o yörenin geleneklerine, kültürüne uygun davranması da aradaki samimiyeti arttıracaktır. Derlemeci saha halkından çok farklı biri gibi davranmamalıdır. Bu noktada derlemecinin kılık kıyafeti konuşmaları ve davranışları dikkat çekmemelidir.

Derleme yapacağı saha ili ilgili önceden bilgi toplayan derlemeci gerekirse rol yapmalı kaynak kişi ile samimi bir bağ kurmalıdır. Derlemecinin samimiyetine güvenen kaynak kişiler hem kendi bildiklerini aktaracak hem de yeni kaynak kişilere ulaşılması için yardımcı olacaktır. Kaynak kişi sayısının fazla olması derlemenin amacına ulaşması açısından büyük önem taşır. Her derleme sonrasında kaynak kişiye çalışılan konu hakkında yardımcı olabilecek başka kaynak kişiler olup olmadığı sorulmalı varsa isim, adres, telefon bilgisi alınmalıdır. Ayrıca kaynak kişilere yardımcı olmalarında dolayı teşekkür edilmelidir. Söylenecek birkaç güzel söz ya da derlemecinin yanında götüreceği küçük bir hediye kaynak kişiyi mutlu edecektir. Yapılan çalışmaya faydalı bilgiler verdiğini söylemek de kaynak kişilerin hoşuna gidecek daha sonra aynı sahada yapılacak başka çalışmalar için de gönüllü olmalarına vesile olacaktır.

2.1.3. Derlenen Malzemenin Yazıya Geçirilmesi ve Değerlendirilmesi

Derlemeci sahadan derlediği ürünleri günü gününe yazıya geçirmelidir. Böylece aklına takılan ya da anlamadığı noktalarda kaynak kişiye dönüş yapması kolay olacaktır. Uşak ilinden derlenen mâniler günü gününe yazıya geçirilmiştir. Metin yazıya geçirildikten sonra düzenleme işlemi yapılmıştır. Metinlere tamamlayıcı bilgiler eklenerek incelenmesi ve tahlili yapılmıştır. Derlenen her ürünün sonuna kaynak kişinin numarası belirtilmiş, kaynak kişi bilgisi sözlü kaynaklar kısmında detaylı olarak verilmiştir.

2.2. Uşak'ta Söylenen Mânilerin Derlenmesi

Uşak'ta söylenen mânileri derlemeden önce bir plan hazırladık. Derleme yapacağımız alanları listeledik. Planlı çalışmak hem derleme işini kolaylaştırmamızı hem de zamanı verimli kullanmamızı sağladı.

“Derleme sırasında Görüşme (mülakat) yöntemi kullanılmıştır. Mülakat yönteminde derlemeci ve anlatıcı bir arada bulunmaktadır. Derlemecinin daha önceden hazırlamış olduğu ya da görüşme esnasında kendiliğinden oluşan sorular sorulmuştur.” (Ekici, 2011:71).

Yapılan derleme çalışmasında kaynak kişilere yöneltilen sorular Metin Ekici'nin Halk Bilgisi Derleme ve İnceleme Yöntemleri adlı kitabı kaynak alınarak hazırlanmıştır.

Bazen kaynak kişi derlemecinin istediği konu dışına çıkabilir. Böyle durumlarda derlemeci hazırladığı sorularla kaynak kişiyi bilgi edinmek istediği noktaya yönlendirir.

2.2.1. Sahaya Çıkmadan Önce Yapılan Hazırlıklar

Yapılan bu çalışmada öncelikle Uşak ili merkez ilçe ve köylerinde söylenen mânilerin derlenerek bu mânilerin günümüzdeki durumu hakkında bilgi verilmesine, mânilerin konu ve şekil bakımından incelenmesine, söyleyen kişilerin özelliklerinin ve söylenen dönemlerin tespit edilmesine karar verilmiştir. Kaynaklar tarandığında bu konuda daha önce Uşak'ta akademik bir çalışma yapılmadığı görülmüş ve sahaya çıkılmasına karar verilmiştir. Derlemeler sırasında izlenmesi gereken yol tez danışmanı ile belirlenmiştir. Sahaya çıkmadan önce tez danışmanı ile birlikte İl Kültür ve Truzim Müdürlüğü ziyaret edilmiş hem yapılacak çalışma ile ilgili bilgi verilmiş hem de bu konuda fayda sağlayacak kaynak kişi bilgisi edinilmiştir.

Çalışma alanı olarak Uşak merkez ilçe ve köylerinde nüfus yoğunluğu ve demografik yapılarına göre eleme yapılmış çok fazla göç almamış, yoğun nüfuslu, daha çok yerli Uşak halkının yaşadığı alanları seçilmiştir. Seçilen bu bölgelere nasıl ulaşabileceği konusunda araştırma yapılmıştır. Birçok köye uygun saatlerde toplu taşıma aracı bulmakta zorlanılmış, genellikle özel araç kullanılmıştır.

Derleme sırasında lazım olacak kâğıt, kalem, ses kayıt cihazı, pil gibi malzemeleri temin edilmiştir. Kaynak kişilere teşekkür etmek için küçük hediyeler alınmıştır. Sahaya çıkmadan önce gidilecek yerin yetkili kişilerine ulaşılmış ve gidileceğine dair bilgi verilmiştir.

Yapılan bu yükek lisans tez çalışması Uşak Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından projelendirilmiştir. TP008 numaralı proje kapsamında derleme süresince günlük yevmiye ücreti Uşak Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından karşılanmıştır.

2.2.2 Derleme Sırasında Karşılaşılan Sorunlar

Daha önce de belirttiğimiz gibi derleme işi oldukça sabır gerektiren bir iştir. Derlemeci fazlasıyla sabırlı olmalıdır. Sahada karşılaşılabileceği her türlü probleme karşı soğukkanlı davranmalıdır.

Uşak ili Merkez ilçe ve köylerinde yaptığımız derlemeler sırasında biz de birçok sorunla karşılaştık. En büyük sorunlardan biri mesleğimizden dolayı çalışmalarımızı haftasonları yapmak zorunda oluşumuz ve birçok köye haftasonu toplu taşıma aracı bulamamamız oldu. Başka bir bölgenin toplu taşıma aracıyla gidip sonrasında kilometrelerce yürüyerek ulaştığımız uzak dağ köyleri oldu. Tüm bu sorunlara rağmen bazen de özel aracıyla bizi kaynak kişilere götüren, yolda karşılaştığımızda yardımcı olan kişilerin olması da bizi mutlu etti.

Karşılaştığımız bir diğer sorun ise hevesimizi kırmaya çalışan kişilerle karşılaşmak oldu. Yaptığımız işin gereksiz ve boşa zaman kaybı olduğunu söyleyenlere karşı umudumuzu yitirmeden çalışmaya devam ettik. Bu işin gereksiz olduğunu düşünen kişilere kültür mirasımızın yok olmasına engel olmaya çalıştığımızı, mâni türünü kayıt altına alarak yok olmasına, unutulmasına engel olmaya, gelecek nesillere aktarılmasına vesile olmaya çalıştığımızı anlattık.

Derleme çalışmamızda kaynak kişilerimizin büyük bir kısmını kadınlar oluşturdu. Bu da zaman zaman sorunlara sebep oldu. Kadın kaynak kişilerin erkeklere göre daha çekingen ve kapalı olduğunu gördük. Eşlerinden, erkek çocuklarından çekindiklerini bildirenler oldu. Hac görevini yerine getirdiği için artık mâni söylemenin günah olacağını düşünen kaynak kişilerle karşılaştık. Kamera, fotoğraf makinesi gibi hiçbir görüntü cihazı kullanmamamıza rağmen televizyona çıkacağını düşünüp konuşmak istemeyen kaynak kişiler de karşılaştığımız sorunlar arasındaydı.

Yaptığımız derlemeler sırasında karşılaştığımız en büyük sorun ise köy halkı tarafından jandarmaya şikâyet edilmiş olmamızdı. Daha önce köyde yaşanan tarihi eser kaçakçılığı, mezar kazma ve hırsızlık olayları köy halkının bizden şüphelenmesine sebep oldu. Yaşanan bu kötü tecrübeden sonra sahadaki yetkili kişiye ulaşmanın da yeterli olmadığını gördük ve danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Derya Özcan'ın yardımlarıyla Uşak Valiliği'nden alınan izin belgesini köy muhtarlarına ulaştırdık.

Daha önce de belirttiğimiz gibi derlemeler sırasında bazı kaynak kişilere mâninin ne olduğunu anlatmak konusunda sıkıntı yaşadık. Mâni türünün birçok kişi tarafından türkü olarak bilindiğini gördük. Kaydettiğimiz mâniler arasından örnekler söyleyerek bu sorunu çözdük ve kaynak kişilerin mâni hatırlamasına yardımcı olduk.

Yaşadığımız tüm bu sorunlara rağmen her zaman sabırlı ve azimli olduk. Çalışmalarımızdan vazgeçmedik. Karşılaştığımız olumsuzlukların yanı sıra bize yardımcı olan, bildiklerini aktaran, kendi bilmese dahi kaynak kişi olma özelliği taşıyan kişilere bizi yönlendiren, özel araçlarıyla bize eşlik eden kişilerin de olması bizi mutlu etti.

3. MÂNİLERİN TASNİFİ

Niyazi Eset, “mânileri uyaklarının cinaslı olup olmamasına göre cinaslı mâniler ve cinasız düz mâniler olarak olarak iki grupta toplamıştır. Cinaslı manileri de kesik mâniler olarak sınıflamıştır.” (Eset, 1944: 15).

Boratav ise, “manileri konuları bakımından sınıflandırmıştır ve sekiz başlık altında toplamıştır. Bunlar yormâ mânileri, sevgi mânileri, iş mânileri, bekçi veya davulcu mânileri, İstanbul’un bir takım gezici esnafınca düzülen mâniler, İstanbul kahvelerinin cinaslı mânileri, Doğu Anadolu’da halk hikâyelerinin anlatılışı sırasında türkü beyitleri arasına sıkıştırılan mâniler ve mektup mânileridir.” (Boratav, 1982)

Nevzat Gözaydın, “mânileri hece sayısına göre sınıflandırmadan başka bir de kullanıldıkları yerlere ve konularına göre sınıflandırma denemeleri yapıldığını belirtmiştir. Bunlardan cinaslı mâniler, halk hikâyeleri arasında söylenen mâniler, saya mânileri, mektup mânileri, konularına göre sınıflandırmada madde başı olarak yer tutmaktadır.” (Gözaydın, 1989: 21)

“Erman Artun, mânileri yapılarına göre ve içeriklerine göre olmak üzere ikiye ayırarak tasnif etmiştir. Yapılarına göre manileri düz mani, kesik mani, artık mani ve deyiş olarak dört başlık altında incelemiştir. İçeriklerine göre maniler ise sevda manileri, gelin-kaynana manileri, niyet-fal manileri, evlenme törenleri, âdetleri ile ilgili maniler, sünnet törenleriyle ilgili maniler, ramazan-davulcu manileri, iş-imece manileri, öğüt manileri, pazarcı esnaf manileri, mektup manileri, mesleklerle ilgili maniler, mezar taşı manileri, kabadayı manileri, halk hikayeleri manileri, ritüel kökenli törenlerle ilgili maniler, semaî kahvelerinde söylenen maniler, asker manileri, hayvanlarla ilgili maniler başlıkları altında tasnif edilmiştir.” (Artun, 2012: 15-16).

Çalışmamızda mâniler yapılarına göre, konularına göre ve işlevine göre üçe ayrılarak tasnif edilmiştir.

A. Yapılarına Göre Mâniler

1. Hece Sayısına Göre Mâniler
2. Dizelerine Göre Mâniler
3. Kafiye Yapısına Göre Mâniler

B. Konularına Göre Mâniler

1. Sevda/Sevgili İle İlgili Mâniler
  - 1.1. Sevdadan Hastalanma Konulu Mâniler
  - 1.2. Sabırla İlgili Mâniler
  - 1.3. Sevgilinin Fiziksel Özellikleri İle İlgili Mâniler
  - 1.4. Hasret/Özlem Mânileri
  - 1.5. Ayrılık İle İlgili Mâniler
  - 1.6. Sevgiliye Kavuşamamakla İlgili Mâniler
2. Mektupla İlgili Mâniler
  3. Zamandan Şikâyetle İlgili Mâniler
  4. Gelin-Kaynana Mânileri
  5. Evlilik Konulu Mâniler
  6. Sitem Konulu Mâniler
  7. Kaderle İlgili Mâniler
  8. Askerlik Konulu Mâniler
  9. Beddua İçerikli Mâniler
  10. Düğün Deyişmeleri
  11. Bahçelerde Diye Başlayan Mâniler
  12. Ramazan Mânileri
  13. Günlerle İlgili Mâniler
  14. Ölüm Konulu Mâniler
  15. Yârenlik Geleneği
  16. Diğer Konulardaki Mâniler

C. Mânilerin İşlevleri

1. Eğlenme/Eğlendirme ve Hoşça Vakit Geçirme İşlevi
2. Toplumsal Kurallara ve Törelere Destek Verme İşlevi
3. Eğitim ve Kültürün Genç Kuşaklara Aktarılma İşlevi
4. Toplumsal ve Kişisel Baskılardan Kurtulma İşlevi

3.1.Yapılarına Göre Mâniler

3. 1. 1. Hece Sayısına Göre Mâniler

Mâniler genellikle yedi heceden meydana gelir. Yedi heceli mâniler dışında dört, beş, altı, sekiz, dokuz heceli mâniler olduğunu biliyoruz. Uşak ili merkez köylerinden yaptığımız derlemeler sonucu on dört heceye kadar çıkan deyişleme örneklerine de rastladık.

3.1.1.1. Hece Sayısı Yediden Az Olan Mâniler

3.1.1.1.1. Dört Heceden Oluşan Mâniler

Uşak merkez köylerinden derlenenmânilerde hece sayısı dört heceye kadar düşen mânilere rastlanmıştır.

309.

Sağır gelin

Dilsiz gelin

Aşın taşı

Savur gelin(K.K.25)

310.

Yenli gelin

Yeşsiz gelin

Attanın de söyle

Teñiz gelin (K.K.25)

3.1.1.1.2. Beş Heceden Oluşan Mâniler

Derlediğimiz mâniler arasında beş hecelimânilere de rastladık.

159.

Ne para ne pul

Allân yarattığı kul

Azıcık huzur

İşte hayat budur (K.K.13)

3.1.1.1.3. Altı Heceden Oluşan Mâniler

Hece sayısı altı olan mânilere de birkaç örnek verelim

509.

Aktaş kaldır gel

İlanı öldür gel

Oğlan sana varıcam

Cebini doldur gel (K.K.46)

566.

İğnelikte iğne

Dişle gelin dişle

Buzalı inek almayınca

Atdan aşşâ éne (K.K.56)

633.

Mâni maral olsa

Aşka karar olsa

Yıkarım dağları

Yâre zarar olsa (K.K.61)

3.1.1.2. Hece Sayısı Yedi Olan Mâniler

Daha önce yer verdiğimiz tanımlarda da değindiğimiz gibimâniler genellikle dört dizeden yedi heceden oluşur. Derlediğimiz mânilerin büyük bir kısmı da yedi heceli dörtlülüklerdir.

1.

Ağ üzüm barmak gibi

Sevdiğim gaymak gibi

Beni yardan ayıran

Devrilsin gavak gibi (K.K.1)

46.

Ayağında terlikler

Çiçek açmış erikler

Oğlan sana varıcam

Hazır mı gelinlikler(K.K.11)

126.

Ak fasille gurutdum

Vurmasını unuttum

Hadi gidem sevgilim

Ben annemi uyuttum (K.K.13)

486.

Köprünün altı diken

Yaktın beni gül iken

Allah da seni yaksın

Üç günlük gelin iken (K.K.40)

3.1.1.3. Hece Sayısı Yediden Fazla Olan Mâniler**3.1.1.3.1. Sekiz Heceden Oluşan Mâniler**

669.

Bahçalarda nana olsa

Biçilse de gene olsa

Gızlar oğlumu seviyo

Haldan bilcek ana olsa (K.K.69)

691.

Şu dereniñ oylumuna

Guşlar gonmuş yaylımına

Suya giden sarı gelin

Geldik yolun ayırımına (K.K.70)

3.1.1.3.2. Dokuz Heceden Oluşan Mâniler

693.

Demircilē dōğe demiri

Kömürcülē yakā kömürü

Çek seymanbaşı seymanı

Bu da Allah'ın emiri (K.K.70)

3. 1. 2. Dizelerine Göre Mâniler

Uşak ilinden derlediğimiz mânilerin büyük bir kısmı 4 dizelimânilerdir. Bunun yanı sıra 3, 5 ve 6dizeden meydana gelen mâni örnekleri de karşımıza çıkmıştır.

3. 1. 2. 1. Düz Mâniler

Mâniler içerisinde örneğine en çok rastlanan mâni tipidir. Yaygın tanımdan da anlaşılacağı üzere, yedi heceli ve dört dizeden oluşan birinci, ikinci ve dördüncü dizeleri kendi aralarında kafiyeli (aaxa) olan mânilere, düz ya da tam mâni adı verilmektedir(Oğuz vd., 2011:240).

7'şer heceli 4 dizeden meydana gelmiş, kafiyeleri çoğu kez cinassız olan mânilerdir (Güzel, Torun, 2012: 157).

244.

Derelerin kütüğü

Seller geli götürü

Döverlerse dövsünler

Yârim senden ötürü(**K.K.18**)

255.

Ayağında narini

Dışta yapar talimi

Ben askere gidince

Nasıl gören yârimi(**K.K.18**)

294.

Tarlanın tezeklişi

Fistanın ipeklisi

On beş gızdan iyidir

Gelinin göbeklisi(**K.K.24**)

481.

Entarisi yamama

Selam söyle babama

Birçok gızı var gibi

Attı beni yabana(**K.K.40**)

3. 1. 2. 2. Kesik Mâni

Kafiyeleri cinaslı olan mânilere “cinaslı mâni” denir. Genellikle dört-beş dizeden oluşan, ilk dizesi yedi heceden daha az ve kafiyeleri cinaslı olanmânilere de “*kesik mâni*” denir (Oğuz vd., 2011:240).

Uşak ili merkez köylerinden derlediğimiz mâniler arasında kesik mâni örneğine rastlamadık. Karşılaştığımız bir cinaslı mâniyi aşağıda inceleyelim:

791.

Hoca geliyor hoca
Sarığ**ı goca goca**
Şimdiki kızlar isteyo

Alafranga **goca(K.K.83)**

Güler Uçar’dan derlediğimiz yukarıdaki mânide “goca” kelimesi ikinci ve dördüncü mısralarda tekrarlanmıştır. Bu iki mısradaki kelimenin yazılışlarının aynı olduğunu görüyoruz. Kaynak kişimizden edindiğimiz bilgiye göre ikinci mısradaki goca kelimesi “büyük” anlamında kullanılırken, dördüncü mısradaki “erkek eş” anlamında kullanılmıştır. Buradan hareketle yazılışları aynı, anlamları farklı olması bakımından cinaslı mâniye örnek niteliğindedir.

3. 1. 2. 3. Yedekli Mâni

Mâni sayısı dörtten fazla beş, altı mısralı mânilerdir. Derlediğimiz mâniler arasında biri altı mısra, ikisi beş mısradan meydana gelmiş üç adet yedekli mâni örneği karşımıza çıkmıştır.

93.

Karpuz kestim suyumuş
Yar aşamdan uyumuş
İşaretten anlamaz
Kürt içinde büyümüş
Yazan katip gara yazmış
Bizim yazı buyumuş**(K.K.13)**

452.

Sarı gavın dilimi
Dut gaynana dilini

Dutmaycadın dilini

Neden aldın gelini

Gırcan gamburg belini(K.K.39)

773.

Yeşil olur Mıdıklı'nın ovası

Yokdur guyularının govası

Nerde bu evin Akif ağası

Gönder davulcu parası

Geçmez başının ağrısı(K.K.82)

3. 1. 2. 4. Değiş (Karşılıklı Mâni)

İki kişinin karşılıklı olarak söyledikleri mânilere deyiş adı verilir. Bunlar sorulu cevaplı biçimde düzenlenir(Dilçin, 2005: 287).Derlediğimiz mâniler arsında da deyişlere rastladık. Özellikle kaynak kişilerin düğün törenlerinde gelin alma, gelin çıkarma esnasında söyledikleri dörtlüklere de “deyişleme” adını verdiklerini tespit ettik. Buradan hareketle Uşak ilinde özellikle düğün törenlerinde söylenen mâniler için “deyişleme” ifadesi kullanılır denilebilir. Karşılaştığımız deyişleme örneklerine aşağıda yer verdik.

28.

Dam üstünde keleter

Tengim tengim tengeler

Gelinimizi bize verin

Keleter başlı yengeler(K.K.9)

Gelin alma esnasında söylenen yukarıdaki 28. deyişlemeye karşılık söylenen 29. deyişlemeye bakalım:

29.

Tarlalarınız daşlı mı

Gelininiz galem gaşlı mı

Bizimkilere keleter diyonuz

Sizinkinler ördek başlı mı(K.K.9)

Aşağıdaki 221-222 numaralı mâniler, 622-623 numaraları mâniler ve 669-670 numaralı mâniler de karşılıklı söylenen deyişlemelere örnek niteliğindedir.

221.

Karlar yağar savrulur

Dünya başıma çevrilir

Ayrıl kızım ayrılalım

Bugün yollar ayrılır(**K.K.16**)

222.

Karlar yağıp savrulmasın

Dünya başıma çevrilmesin

Kızım sana diyon

Yollarımız ayrılmasın(**K.K.16**)

622.

Gave Yemen'den geli

Gülü çemenden geli

Yâri güzel olanlâ

Her gün hamamdan geli (**K.K.59**)

623.

Gayve Yemen'i neynesin

Bülbül çemeni neynesin

Yâri çikin olanla

Her gün hamamı neynesin(**K.K.59**)

669.

Bahçalarda nana olsa

Biçilse de gene olsa

Gızlar oğlumu seviyo

Haldan bilcek ana olsa(**K.K.69**)

670.

Bahçalarda nana olur

Biçilir de gene olur

Sen gayırma sevdiğim

Haldan bilcek ana olur(**K.K.69**)

3. 1. 3. Kafiye Yapısına Göre Mâniler

3. 1. 3. 1. Kafiye Şeması a a x a Şeklinde Olan Mâniler

Dört mısradan meydana gelen mânilerde genellikle üçüncü mısra serbest, diğer mısralar kendi arasında kafiyelidir. Kafiye şeması a a x a şeklinde karşımıza çıkar. Derlediğimiz mânilerin büyük bir kısmı düz mâni olduğu için sıkça karşılaştığımız kafiye şeması da a a x a şeklindedir.

19.

Peşkir aldım dürüden **a**

Gurbet beni çürüden **a**

Gurbanlık goyun gibi **x**

Ayırdılar sürüden **a(K.K.7)**

58.

Bahçede mor beyaz **a**

Gene geldi bahar yaz **a**

Gurban olam Allah'ım **x**

Seveni sevene yaz **a (K.K.11)**

3. 1. 3. 2. Kafiye Şeması a b a b Şeklinde Sıralanan Mâniler

254.

Ayakkabı isterim **a**

Üstü beyaz olursa **b**

Kaynanamı severim **a**

Oğlu güzel olursa **b (K.K.18)**

261.

Gurbette ömrüm geçecek **a**

Bir daracık evim yok **b**

Oturup derdimi dönecek **a**

Bir vefalı yârim yok **b (K.K.18)**

364.

Yatma yeşil çümene **a**

Uyur uyanamazsın **b**

Verme beni ellere **a**

Görür dayanamazsın **b** (K.K.33)

419.

Parmağımda yüzüğe **a**

Kaşlı diyorlar yârim **b**

Askerden gelenlere **a**

Yaşlı diyorlar yârim **b** (K.K.38)

3. 1. 3. 3. Kafiye Şeması a b x b Şeklindeki Mâniler

140.

Benim yeleşim gibi **a**

Yârim sana öreyim **b**

Beni beğenmezmişsin **x**

Al bir tane göreyim **b** (K.K.11)

193.

Saatimin kordonu **a**

Siyah olsun solmasın **b**

Söyle oğlan annene **x**

Beğenmezse almasın **b** (K.K.13)

283.

Kar yağıyor yağıyor **a**

Montumu keyeçeğim **b**

Sakallıya varıpta **x**

Babam mı deyeçeğim **b** (K.K.23)

3. 1. 3. 4. Kafiye Şeması a a a a Şeklindeki Mâniler

316.

Elli elli yüz **a**

Mesudiyeliyiz biz **a**

Selamünaleyküm siz **a**

Allaha ısmarladık biza **(K.K.27)**

431.

Tabağa goydum darı **a**

Ağlarım zarı zarı **a**

Beni yardan ayırdı   **a**
 Keleter kafalı garı   **a (K.K.38)**

452.

Sarı gavın dilimi   **a**
 Dut gaynana dilini   **a**
 Dutmaycadın dilini   **a**
 Neden aldın gelini   **a**
 Gırcan gambur belini   **a(K.K.39)**

454.

Gara çorap dizecek   **a**
 Hadi gidem bizeceka
 Ben gidemem sizeceka
 Sabret bakam güzecek   **a (K.K.39)**

3. 1. 3. 5. Kafiye Şeması a b b a Şeklinde Sıralanan Mâniler

Derlediğimiz mâniler arasında bir tane de a b b a şeklinde kafiyelenmiş mâniye rastladık.

598.

Bahçemiz gülleri arıdır arı   **a**
 Gıvrılır geri geri   **b**
 Eşe agamın seymeni   **b**
 Kırk yaşında gocagarı   **a (K.K.56)**

3. 2. Konularına Göre Mâniler

Çağlar boyu yaygın bir biçimde süren mâni söyleme geleneği son yıllarda eskiye oranla önemini kaybedip azalmaya başlamıştır. Kızlar, kadınlar ve erkekler ekin ekerken, davar güderken, hasat kaldırırken, bayramlarda, şenliklerde, evlenme törenlerinde, kına gecelerinde, gelin hamamında, düğün bayrağı dikildiğinde, gelinin başında, kazma kazarken, imeceyle iş tutarken, sünnet törenlerinde, hıdrellez, nevruz, saya gezme, çömçe gelin törenlerinde, halay çekilirken, pamuk tarlalarında, çeşitli toplantılarda vb. çalıp oynayarak mâni söyler. (Artun, 2007:1)

Uşak'tan derlenen mânilerin genellikle tarlalarda, bağ bahçe işlerinde, imece giden kadınlar arasında, düğünlerde, kına gecelerinde, gelin alma gelin indirme törenlerinde, ramazanlarda söylendiği tespit edilmiştir.

Derlediğimiz mânilerimizi incelediğimizde mâni söyleme geleneğinin Uşak sahasında da yaygın olduğunu fakat gün geçtikçe geleneğin önemini yitirmeye başladığını görüyoruz. Mâni söyleme geleneğinin özellikle kadınlar, evlenmek isteyen bekar kızlar arasında ağırlıklı olduğu kanaatine vardık. Birçok farklı konuda söylenmiş mânileri derledik ve şu şekilde konularına göre tasnif ettik:

2. 2. 1. Sevda/ Sevgili İle İlgili Mâniler

Sahada derlenenmânilerden yola çıkarak en çok sevda, aşk konusunda mânisöylendiği görülmektedir. Delikanlı oğlanlar, genç kızlar açıkça ifade edemedikleri duygu ve düşüncelerini mâniler aracılığıyla rahatça söyleyebilmişlerdir. Kimi zaman köy çeşmesinin başında kimi zamansa köy meydanında delikanlılar ve genç kızlar sevdiklerine mâni söylerler.

5.

Göverçinim süt beyaz

Gene geldi bahar yaz

Gurban olduğum Allah

Seveni sevene yaz (K.K.1)

Yukarıdaki mânide sevgiye kavuşmak için Allah'a dua edildiğini görüyoruz. Geçmiş dönemlerde duyguların anne ve babaya açıkça söylenemediğini göz önünde bulundurursak genç kızın sevdiğiyle evlenme arzusunu dua içerikli bu mâniyle dile getirdiği kanaatine varıyoruz.

6.

Ağ üzümün salkımı

Benim yârim saklı mı

Gösteriveriñ yârimi

Aldırıyom aklımı(K.K.1)

18.

Çeşmeden dudu geçti

Elini yudu geçti

Çeşme seni yıkarım
Dudum ne dedi geçti (K.K.7)

5.

Pencereden at beni
İn aşşaya dut beni
Kar memeniğ üstünde
Nenni çek uyut beni (K.K.1)

Özellikle sevda mânilerinin söylendiği ortamların başında köy çeşmeleri gelmektedir. Genç kızların ve delikanlıların birbirlerini görebildikleri ortamlar kısıtlıdır. Kızlar çeşmeye su doldurmaya giderler ve delikanlıların sevdiği kızı görme fırsatı bulduğu tek ortam burasıdır. Yukarıda da sevdiği kızın çeşmede elini yıkaması üzerine kendisine olumlu bir mesaj bırakmasını dileyen delikanlının söylediği mâniye yer verdik.

114.

Dere gelir oymaktan
Yar gelir oynamaktan
Dillerim ağrıdı
Yar sana yalvarmaktan(K.K.13)

112.

Ocak başı perdeli
Çiçek açmış zerdeli
Oğlan kızı görünce
Olmuş bir sevdalı(K.K.13)

Yukarıdaki mânide de karşılık bulamayan delikanlı sevdiği kızı ikna etmek için dil dökmüş mâniler söylemiş, olumlu bir cevap alabilmek için yalvarmıştır.

118.

Entarisi al basma
Alıp duvara asma
Sen benimsin ben senin
El lafına gulak asma(K.K.13)

Anadolu delikanlılarının ve genç kızların sevdası yoğun ve kuvvetlidir. Kim ne derse desin sevdadan vazgeçilmez. Gönül sevdiğinden başkasına yâr demez ve kabul

etmez bu yüzden başkalarının söylediklerini de umursamazlar. 118 numaralı mâni bu konuya örnektir.

119.

Ak fasille gurutdum

Vurmasını unuttum

Hadi gidem sevgilim

Ben annemi uyuttum **(K.K.13)**

118.

Mendilim iki golda

Biri sağ biri solda

Oğlan bana güvenme

Galırsın yarıyolda **(K.K.13)**

Genç kızın sevdiği delikanlı ile konuşup görüşmesi hoş karşılanmaz. Sevdalılar kimsenin kendilerini göremeyeceği yerleri buluşmak için seçerler. Yukarıdaki mânide de genç kız annesini uyuttuktan sonra sevdiği delikanlı ile buluşma fırsatı bulmuştur.

133.

Asmalar çardak üstü

Yârim bana mı küstü

Ne kadar küsmüş olsa

Dolaşır akşamüstü **(K.K.13)**

Bazen sevdalılar birbirlerine küsler ve konuşmazlar. Küslüğün son bulması için bir tarafın alttan alması gerekir. İki taraf da inat ederse küslük büyür ve uzar. Yukarıdaki mânide delikanlı sevdiği kızın kendine küstüğünün farkındadır fakat ne kadar küs olsa da sevdiğine dayanamaz bu küslüğü uzatmaz ve yine beni görmek için gelir umuduyla bu mâniyi söylemiştir.

Kız:

143.

Bahçe büyük gezemem

Dividim yok yazamam

Yemin ettim yar sana

Yeminimi bozamam **(K.K.13)**

Oğlan:

154.

Bahçe büyük gezerin

Sen söyle ben yazarın

Yar ben senin aşkına

Deli oldum gezerin **(K.K.13)**

803.

A benim datlı yârim
 Gönülde bahtı yârim
 Yüzünde göz izi var
 Sana kim baktı yârim **(K.K.85)**

593.

A garınca garınca
 Neden bellerin ince
 Nolurmuş sevince
 Toprak dolcak ölünce **(K.K.56)**

572.

Ağaçlarda kestane
 Kestane tane tane
 Benim sevgili yârim
 Memlekette bitane **(K.K.56)**

839.

Ağlama yar ağlama
 Karaları bağlama
 Kirpiklerin ıslanır
 Kömür gözlüm ağlama **(K.K.88)**

491.

Ağ üzüm ermem diyor
 Sepete girmem diyor
 Gızın gönlü var emme
 Anası vermem diyor **(K.K.42)**

7.

Ağ üzümün salkımı
 Benim yârim saklı mı
 Gösteriveriñ yârimi
 Aldırıyom aklımı **(K.K.1)**

250.

Ak almanın dördünü
 Sev güzelin merdini
 Seversen güzel sev
 Çekme çikin derdini **(K.K.18)**

340.

Ak goyunlar akışır
 Birbirine bakışır
 Ak fistan Fadimeme
 Ne de güzel yakışır **(K.K.29)**

592.

Ak üzüm asmasıyım
 Avrupa basmasıyım
 Gösteriveriñ yârimi
 Ben onun hastasıyım **(K.K.56)**

668.

Ak üzüm asmasıyım
 Nazilli basmasıyım
 Baña hekim getirmeñ
 Ben yâriñ hastasıyım **(K.K.69)**

257.

Ak üzüm parmak gibi
 Sevdiğim gaymak gibi
 Sevdiğine varmayan
 Olur bir ahmak gibi **(K.K.18)**

120.

Ak fasille gurutdum
 Vurmasını unuttum
 Hadi gidem sevgilim
 Ben annemi uyuttum **(K.K.13)**

278.

Akşam aşırp gidiyo
 Abim gaçırp gidiyo
 Gara gözli yârim
 Dağlar aşırp gidiyo (K.K.23)

792.

Ak taşr kalcırmalı
 Yılanı öldürmeli
 Tenzile'yi sevdiğinnen
 Cennete göndermeli (K.K.83)

143.

Al eline galemi
 Yaz başına geleni
 İstemezsen sen beni
 Açmasaydın yârimi (K.K.13)

163.

Al elmanın dördünü
 Sev güzelin merdini
 Seveceksen güzel sev
 Çekme çikin derdini (K.K.13)

372.

Al giydim alsın diye
 Mor giydim sarsın diye
 Kimselere bakmadım
 Sevdiğim alsın diye (K.K.33)

462.

Al goydum alsın diye
 Mor goydum sarsın diye
 Sallandım da yürüvedim
 Ardımdan gelsin diye (K.K.39)

50.

Al koydum alsın diye
 Mor koydum solsın diye
 İsteyene varmadım
 Sevdiğim alsın diye (K.K.11)

576.

Al mendili düreyim
 Aç yorganı gireyim
 Uyandıkça sar beni
 Yar olduğun bileyim (K.K.56)

264.

Arabası dört teker
 Derelerden kum çeker
 Eller beni neynesin
 Kahrımı yârim çeker (K.K.18)

722.

Arabaya binerim
 Kamyonda giderim
 Ben yârimi görünce
 Ah datlılar içirim (K.K.73)

201.

Arabayı koşalım
 Bayabad'ı aşalım
 Sen yağmur ol ben bulut
 Yağarken kavuşalım (K.K.14)

532.

Aramızda dere var
 Yüreğimde yara var
 Sen beni sevmedin
 Sevdiceğin yere var (K.K.51)

247.

Arı buğday başsağı
 İn evinden aşsağı
 Sen benimsin ben senin
 İndir donu aşsağı (K.K.18)

533.

Armudın tetiri
 Gömleğimi batırı
 Haticem'in hatırı
 Beni damda yatırı (K.K.51)

853.

Armudu daldan düşür
 Dibinde gayve bişir
 Gayveyi bişirirken
 Beni aklına düşür(K.K.89)

464.

Armudu daşlayalım
 Dibinde gışlayalım
 Bu seviler olmadı
 Yeniden başlayalım (K.K.39)

300.

Armudun irisine
 Ben yandım birisine
 Beni çoban dutsunlar
 Gızların sürüsüne (K.K.24)

121.

Asmaların filizi
 Kim bilir galbimizi
 Ölüm var ayrılık yok
 Ayıramazlar bizi (K.K.13)

134.

Asmalar çardak üstü
 Yârim bana mı küstü
 Ne kadar küsmüş olsa
 Dolaşır akşamüstü (K.K.13)

160.

Aşık kalbi baş olmaz
 Dört ayaklı guş olmaz
 Gelcēsen kendin gel
 Telefonda iş olmaz (K.K.13)

765.

Ata binen ağadır
 Atıñ önü dağadır
 Dinle sevdiğim dinle
 Bu sevgiler sañadır (K.K.79)

217.

Atladım girdim bağa
 Gözüm değdi yaprağa
 Sevdiğimi almadan
 Girmem gara toprağa (K.K.15)

428.

Ayağımda meslerim
 Bastığım yeri süslerin
 Afedersin sevgilim
 Boy resmini isterim (K.K.38)

422.

Ayağında terlikler
 Çiçek açtı erikler
 Oğlan sana varacam
 Hazır mı gelinlikler (K.K.38)

373.

Ayağında narini
 Yolda gördüm yârimi
 Ayaküstü konuştum
 Soramadım halini (K.K.33)

818.

Ayakkabım toz atar
 Oğlan bana göz atar
 Atma oğlan gözünü
 Elalem bize bakar(K.K.87)

817.

Ay doğar aşar gider
 Kızlar Maraş'a gider
 Bir elim yar koynunda
 Bir elim boşa gider(K.K.87)

165.

Ay doğdu atma beni
 Dalgaya dutma beni
 Eller yatmış uyumuş
 Sen uyutma beni (K.K.13)

34.

Ay doğar aşar gider
 Arkasından paşa gider
 Küçücükten yar sevenin
 Ömrü boşa gider (K.K.10)

192.

Ay doğar sini gibi
 Yükselir selvi gibi
 Benim bir yârim var
 Isparta gülü gibi (K.K.13)

608.

Ayna godum çayıra
 Şavkı vurdu bayıra
 Seni benden beni senden
 Ancak ölüm ayıra (K.K.58)

429.

Ay oğlan aşır mısın
 Cefair taşır mısın
 Cansız resmimi versem
 Koynunda taşır mısın (K.K.38)

534.

Ay oğlan Tatar mısın
 Şeftali satar mısın
 Ben gurbete gidince
 Arkamdan bakar mısın (K.K.51)

827.

Ayva attım nar geldi
 Döndüm baktım yar geldi
 Ben o yâri görünce
 Aklıma neler geldi(K.K.87)

341.

Badılcan garık mı olur
 İçinde balık mı olur
 Ben yârimi kaybettim
 Arasam ayıp mı olur (K.K.31)

218.

Bağa girdim üzüme
 Yaprak girdi gözüme
 Yaprak seni keserim
 Yar görüktü gözüme (K.K.15)

414.

Badılcanı doğradım
 Toprak tenceresine
 Gel yârim gonaşalım
 Mutfak penceresine (K.K.38)

563.

Bahçaya gel bahçaya
 Bahçanıñ ortasına
 Gel yârim gül takayım
 Ceketin yakasına (K.K.56)

144.

Bahçe büyük gezemem
 Dividim yok yazamam
 Yemin ettim yar sana
 Yeminimi bozamam (K.K.13)

154.

Bahçe büyük gezerin
 Sen söyle ben yazarım
 Yar ben senin aşkına
 Deli oldum gezerin (K.K.13)

350.

Bahçenizde gül var mı
 Gül dibinde yol var mı
 Akşam size gelecem
 Karyolanda yer var mı (K.K.32)

61.

Bahçeye koyun beni
 Islandım soyun beni
 Şu güzelin yanına
 İlk akşam koyun beni (K.K.12)

758.

Bahçenizde gül var mı
 Dibinde yel var mı
 Akşam size geleceğim
 Yanında yer var mı (K.K.78)

492.

Balambırdın tetiri
 Peştamali batırı
 Ben buraya gelmezdim
 Bu güzelin hatırı (K.K.42)

454.

Bal goydum basın diye
 Ciğerleri yansın diye
 Yad ellere bakmadım
 Yârim beni sevsin diye (K.K.39)

455.

Bal koydum tencereye
 Oğlan geldi pencereye
 Kız allahını seversen
 Al beni içeriye (K.K.39)

420.

Barmağımda yüzüğüm
 İki tane taşı var
 Uzaktan bir yar sevdim
 İki kız gardeşi var (K.K.38)

156.

Bazardan aldım satırı
 Ucunu vursam batırı
 Sevdığım geri durma
 Yok mu anamın hatırı (K.K.13)

615.

Benim yârim çok güzel
 Motur üstünde gezer
 Gözlükleri dakınca
 Zeki Müren'e benzer (K.K.59)

140.

Benim yeleğim gibi
 Yârim sana öreyim
 Beni beğenmezmişin
 Al bir tane göreyim (K.K.11)

62.

Beyaz keyme üşürsün
 Sevdiğim ne düşünürsün
 Yalvar yakar Allah'a
 Seni bana düşürsün (K.K.12)

177.

Beyaz keyme üşürsün
 Sen neye düşünürsün
 Allah'ına dua et
 Seni bana düşürsün (K.K.13)

418.

Bisiklete binersin
 Bizim orda inersin
 Annen baban sorarsa
 Teker patladı dersin (K.K.38)

423.

Bizim ayna taş ayna
 Üstünde beş taş oyna
 Sana diyon sevgilim
 Geçerken bize uğra (K.K.38)

337.

Çamdan aldım sakızı
 Ormana sürdüm öküzü
 Hiç aklımdan çıkmıyor
 Karanfilli gelinin kokusu (K.K.29)

301.

Çapa çekerim çapa
 Önüme baka baka
 Yar garşından geliyo
 Ciğeri yaka yaka (K.K.24)

302.

Çapaladım haşaşı
 Yârimin çatık gaşı
 Güzeller can ilacı
 Çikinler mezar daşı (K.K.24)

467.

Çarşamba gedikleri
 Şekerdir yedikleri
 Hiç aklımdan çıkmıyor
 Yârimin dedikleri (K.K.39)

480.

Çaya indim çağladım
 Çayda balık avladım
 Sevdiğimin yoluna
 Çifte gurban bağladım (K.K.40)

166.

Çay benim çeşme benim
 Derdimi deşme benim
 Beni sana vermezler
 Peşime düşme benim (K.K.13)

328.

Çay benim çeşme benim
 Derdimi deşme benim
 İş edip de ey oğlan
 Ardıma düşme benim (K.K.28)

833.

Çay benim çeşme benim
 Önümden geçme benim
 Ben senle dalga geçtim
 Sevdiğim başka benim (K.K.87)

279.

Çayca çayca giderin
 Çayda balık avların
 Ben balığı neyneyen
 Gözelenen oynarın (K.K.23)

248.

Çay gıyında nanalar
 Öküz olmuş danalar
 Senin gibi güzeli
 Doğurmuyor analar (K.K.18)

713.

Çeşmenin başına boz ilan gelir
 Yiğidiñ alnına yazılan gelir
 Yiğit beni sevmezse
 Gışladan ölüm gelir (K.K.72)

19.

Çeşmeden dudu geçti
 Elini yudu geçti
 Çeşme seni yıkarım
 Dudum ne dedi geçti (K.K.7)

295.

Çınarın yaprakları
 Süpürür sokakları
 Bizim evden görünür
 Yârimin konakları (K.K.24)

401.

Çorap ördüm giymedi
 Ördüğüme değmedi
 Seni zalımın oğlu
 Sevdiğime değmedi (K.K.36)

552.

Dabancam dolu saçma
 Oğlan vururum kaçma
 Yedi yerde yaram var
 Bir yara da sen açma (K.K.53)

659.

Dağ başında muşmula
 Muşmulayı daşlama
 On beşine gelmeden
 Gız sevmeye başlama (K.K.67)

173.

Dağları dolab ettim
 İpleri keleb ettim
 Yar ben senin aşkına
 Ömürü telef ettim (K.K.13)

527.

Dam üstünde dururum
 Gız seni vururum
 Eğer seni almazsam
 Bu dünyadan giderim (K.K.51)

374.

Dantelim var örgülü
 Gazetede bürgülü
 Benim sevdiğim oğlan
 Annesinin son gülü (K.K.33)

573.

Daş dibinde yılan
 Bıyıkları burmalı civan
 Herkes sevdiğini alınca
 Ne din galır ne iman (K.K.56)

690.

Değirmenin bendine
 Döner kendi kendine
 Deymencide üç gız vā
 En güzeli kendime (K.K.70)

609.

Denizde alabalık
 Yüreğim sana yanık
 İsterim kavuşalım
 Mahalle çok galabalık (K.K.58)

319.

Dere boyu düz gider
 Bir kınalı gız gider
 Gız yolunu şaşırmış
 İnşallah bize gider (K.K.28)

289.

Dere boyu giderin
 Goyun guzu güderin
 İkimizi görmüşler
 Nasıl inkar ederim (K.K.24)

199.

Dere boyu kestane
 Dökülür dane dane
 Dünya dolusu güzel olsa
 Seveceğim bir tane (K.K.14)

290.

Dere boyu kestane
 Kölge bastı üstüme
 Yemin olsun şart olsun
 Güller kokmam üstüne (K.K.24)

115.

Dere gelir oymaktan
 Yar gelir oynamaktan
 Dillerim ağrıdı
 Yar sana yalvarmaktan (K.K.13)

233.

Dere geliyor dere
 Gumunu sere sere
 Al götür dere beni
 Yârin olduğu yere (K.K.17)

768.

Dere geliyor dere
 Kumunu sere sere
 Al götür dere beni
 Yârin olduğu yere (K.K.79)

258.

Dereden geçilir mi
 Suyundan içilir mi
 Bana yardan geç diyorlar
 Seven yardan geçilir mi (K.K.18)

849.

Derelerin alıcı
 Kınalı barmak ucu
 Seni öpmeye geldim
 Neden duttuñ orucu **(K.K.89)**

535.

Derelerin gumuyum
 Balıkların puluyum
 A gız beni sevmedin
 Ben de Allah guluyum **(K.K.51)**

243.

Derelerin kütüğü
 Seller gelir götürü
 Döverlerse dövsünler
 Yârim senden ötürü **(K.K.18)**

251.

Derelerin söğüdü
 Seller gelir götürü
 Döverlerse dövsünler
 Yârim senden ötürü **(K.K.52)**

244.

Derelerin söğüdü
 Ben giderken göğüdü
 Aman yârim dedikçe
 Gönüllerin büyüdü **(K.K.18)**

361.

Destiyi doldurdun mu
 Yokuşta yorulduñ mu
 Ben sana abi derken
 Sen bana vuruldun mu **(K.K.33)**

671.

Deynek attım düze
 Endi gitti buza
 Bi işaret etdim
 Sevdiğim gıza **(K.K.69)**

837.

Dolmuş geliyor dolmuş
 Sarı fıstanı solmuş
 Benim sevdiğim oğlan
 Yirmisini doldurmuş **(K.K.87)**

493.

Durgun sular akar mı
 Ateş olup yakar mı
 Bu gözler seni gördü
 Başkasına bakar mı **(K.K.41)**

569.

Dut yedim duttu beni
 Sevdañ gurutdu beni
 Ne vefasız yarımış
 Çabık unuttu beni **(K.K.56)**

443.

Duvar sıva dutmuyor
 İçine kum katmayınca
 Sevda baştan gitmiyor
 Sarılıp yatmayınca **(K.K.39)**

320.

Eğil gavağım eğil
 Bu gavak bizim değil
 Yar üstüme yar sevmiş
 Aklımın işi değil **(K.K.28)**

391.

Eğil kavağım eğil
 Dibinde altın çiğil
 Bu köyün kızlarına
 Meyil vermeli değil (K.K.33)

379.

Entarisi ak gibi
 Gidip gider ok gibi
 Hiç ardına bakmıyor
 Yavuklusu yok gibi (K.K.33)

366.

Elim kürek dutmuyor
 Sapını dakmayınca
 Benden sevda gitmiyor
 Sarılıp yatmayınca (K.K.33)

503.

Elindeki o iğne
 Batmasın çok derine
 Bayılıyorum işte
 O yeşil gözlerine (K.K.43)

586.

Elmanıñ irisine
 Ben yandım birisine
 Beni çoban dutsunlar
 Gızlarıñ sürüsüne (K.K.56)

513.

Elmanın irisine
 Ben yandım birisine
 Beni çoban versinler
 Koçların sürüsüne (K.K.46)

368.

Elmayı narı soydum
 Yârin önüne goydum
 Afiyet olsun yârim
 Sen yedikçe ben doydum (K.K.33)

63.

Entarisi ak gibi
 Suya gider ok gibi
 Dönüp ardına bakmıyor
 Ardında sevdiği yok gibi (K.K.12)

528.

Entarisi ak gibi
 Suya gider ok gibi
 Hiç ardına bakmıyor
 Nişanlısı yok gibi (K.K.50)

504.

Entarisi akımış
 Benim yârim okumuş
 Okumuş olanlara
 Soru sual yokumuş (K.K.44)

797.

Entarisi aklı mı
 Benim yârim saklı mı
 Saklı değil eşgele
 Benim sana yandığım (K.K.83)

122.

Entarisi al basma
 Alıp duvara asma
 Sen benimsin ben senin
 El lafına gulak asma (K.K.13)

402.

Entarisi al basma
 Alıp duvara asma
 Sen benimsin ben senin
 Çok lafa gulak asma (K.K.36)

403.

Entarisini diktim
 Sevincine düştüm
 Sen benim dengim misin
 Ben senden vazgeçtim (K.K.36)

737.

Enterisi beden yar
 At oynadıp giden yar
 Eveli böyle değildin
 Seni bi örgeden var (K.K.74)

265.

Et aldım direminen
 Ölüyom mereminen
 Böyle sevilik mi olur
 Ayda bir selamınan (K.K.20)

404.

Evin evime garşı
 Bağın bağına garşı
 Gel beraber gaçalım
 Dosta düşmana garşı (K.K.36)

771.

Evini yaptır oğlan
 Çatını taktır oğlan
 Annem sana vermiyor
 Muskalar yaktır oğlan (K.K.81)

746.

Evlerinin önü dutlar
 Dutlar dibinde patlar
 Kölge olsun sana
 Havadaki bulutlar (K.K.75)

380.

Evlerinin önünde
 İki dikme direk var
 İzin al da gel yârim
 Sen de nasıl yürek var (K.K.33)

511.

Evlerinin önü yonca
 Yonca kakmış dam boyunca
 Ben yoncayı biçmem
 Nazlı yârim gelmeyince (K.K.46)

161.

Evleri uçta yârim
 Verceğin müjde yârim
 Geleceğin yollara
 Gılcağım secde yârim (K.K.13)

660.

Fasilleyi guruttum
 Vurmasını unuttum
 Gel gaçalım sevdiğim
 Ben anamı uyuttum (K.K.66)

437.

Fasülye yeşil olur
 Yemesi nasıl olur
 Ver beni sevdiğime
 Gör geçim nasıl olur (K.K.38)

392.

Fırın üstünde kürek
Tüttü batıyor yürek
Her cefaya dayandın
Buna da dayan yürek (K.K.33)

174.

Fistanım var etekcek
Goca kapı kapatcek
Yâri kötü olanla
Nası dünya tüketcek (K.K.13)

723.

Gadifeden kesesi
Dükkandan gelir sesi
Oturmuş gumar oynar
Ah çiğirimiň köşesi (K.K.73)

456.

Gara çorap dizecek
Hadi gidem bizecek
Ben gidemem sizecek
Sabret bakam güzecek (K.K.39)

517.

Gara dutlar ak dutlar
Dutlar dibinden patlar
Yârim çapa çekiyo
Gölge olun bulutlar (K.K.47)

494.

Gara gabak kökeni
Altındadır dökene
Verin benim yârimi
Terk edeyim vatanı (K.K.43)

577.

Gara tavuk gaz gibi
Ganatları saz gibi
Niye düşünüyöň yârim
Gelin olcek gız gibi (K.K.56)

266.

Gaya başı ben olan
Dolanırsam dolanan
Verin beni yârimi
Dilenirsem dilenen (K.K.20)

482.

Gayada gabir mi olur
Sevide sabır mı olur
Seviden bilmeyeniň
Namazı kabul mü olur (K.K.40)

459.

Gaya dibi otlı olur
Ergen goyunu datlı olur
Sevdiğine varamayan
Ölmese de dertli olur (K.K.39)

56.

Gayvenin piştiği yere
Devrilip taşıdığı yere
Güzel çikin demez
Sevenin düştüğü yere (K.K.11)

57.

Gayve içtim fincandan
Seviyom seni candan
Seviyosan candan
Boşan gel gocandan (K.K.11)

145.

Gemi gelir Eşme'den
Direkleri vişneden
Gel beraber gezelim
Gençliğimiz geçmeden **(K.K.13)**

342.

Gide gide yoruldum
Akan sularım duruldum
Daha on beş yaşında
Bir güzele vuruldum **(K.K.30)**

717.

Gide gide yoruldum
Bi gözele vuruldum
Gözel bana varmadı
Kendi kendimi öldürdüm **(K.K.72)**

369.

Gide gide yoruldum
Bir taş buldum oturdum
Şu deysun oğluna
Bi bakmada vuruldum **(K.K.33)**

724.

Gidene bak gidene
Ay doğar gecelere
Ben yârimi ayırdım
Ah garşıkı evde **(K.K.73)**

457.

Gidene bak gidene
Boyu dönmüş fidana
Allah sabırlar versin
Guru sevda güdene **(K.K.39)**

751.

Gide gide yoruldum
Bir taş buldum oturdum
O cavırın oğluna
Bir bakışta vuruldum **(K.K.76)**

317.

Goca kapım sürgülü
Gumaş donum bürgülü
Çek elini goyumdan
Annem beni öldürü **(K.K.28)**

146.

Gökten uçan teyyare
Ganatları pervane
Benden vefa bekleme
Bul başına bi çare **(K.K.13)**

499.

Gökten uçar teyyare
Selam söylen o yâre
O yar beni beklemesin
Başına bulsun çare **(K.K.44)**

123.

Gökyüzünde durnalar
Gol gol olmuş mollalar
Sevipte varamazsam
Haram olsun dünyalar **(K.K.13)**

124.

Gökyüzünde gargalar
Ganadını ırgalar
Yakdı beni kül etti
Ne zorumuş sevdalar **(K.K.13)**

8.

Göverçinim süt beyaz
 Gene geldi bahar yaz
 Gurban olduğum Allah
 Seveni sevene yaz **(K.K1)**

125.

Gülüm gurutmam seni
 Sevip çürütmem seni
 Dünya sonuna gitsen
 Gene unutmam seni **(K.K.13)**

574.

Gülüm gurutmam seni
 Suda çürütmem seni
 Yıllar gelse geçse
 Yârim unutmam seni **(K.K.56)**

584.

Harmanyeri düz olsa
 Goyunum yüz olsa
 Ben bu goyunu güderim
 Sevdiğim kız olsa **(K.K.56)**

351.

İçerden içeri kapı
 Elinde buğday sapı
 Benim yârimi sorarsan
 Muharremşah'ın altın topu **(K.K.32)**

564.

İki mendili pulladım
 Birini yâre yolladım
 O yar olmam deyince
 Oturdum da ağladım **(K.K.56)**

329.

İki tabak balım var
 Birini yeşem biri var
 İki tane yârim var
 Biri ölse biri var **(K.K.28)**

587.

İnce çayır biçilir mi
 Soğuk sular içilir mi
 Bana yardım geç diyorlar
 Yar datlıdır geçilir mi **(K.K.56)**

432.

İnce giyerim ince
 Pembe yakışır gence
 İnsan biroş oluyo
 Sevdiğini görünce **(K.K.38)**

280.

İnce keyerim ince
 Pembe yakışır gence
 İnsan biroş oluyo
 Sevdiğini görünce **(K.K.22)**

606.

İzmir'e yanmış derler
 Bir ucu galmış derler
 Ayrılmayalım sevdiğim
 Bize ayrılmış derler **(K.K.57)**

186.

Kahve içtim fincandan
 Kenarları mercandan
 Gız ben seni severim
 Hem ciğerden hem candan **(K.K.13)**

187.

Kahve yap garasından
Korkmayız parasından
Gızın gönlü varışa
İsteyem anasından **(K.K.13)**

71.

Karadut oyulur mu
Güzele doyulur mu
Güzel seven oğlanın
Kolları yorulur mu **(K.K.13)**

284.

Kale kaleye karşı
Kalenin içi çarşı
Ben yârimi seviyom
Dosta düşmana garşı **(K.K.23)**

175.

Kara erik çağlama
Beni görünce ağlama
Hangi kitap yazıyor
Ben sevip de el alma **(K.K.13)**

291.

Kara kara kazanlar
Kara yazı yazanlar
Cennet yüzü görmesin
Aramızı bozanlar **(K.K.24)**

754.

Karakuyu'nuş suyuna
Kaynak diyorlar yârim
İki güzel severne
Oynak diyorlar yârim **(K.K.77)**

468.

Karanfil aldım senden
Ne tez usandın benden
Usandığını bileydım
Alımı alırdım senden **(K.K.39)**

281.

Karanfil deste gider
Kokusu dosta gider
Benim sevdiğim oğlan
Ahrete hasta gider **(K.K.23)**

407.

Karanfil deste gider
Kokusu dosta gider
Yâri çirkin olanlar
Evine hasta gider **(K.K.36)**

755.

Karanfilsin kararın yok
Gonca gülsün tımarın yok
Ben seni seviyom amma
Senin benden haberin yok **(K.K.77)**

335.

Kar yağar sini sini
Sevmişim birisini
Cellat boynumu vursa
Sevemem başkasını **(K.K.29)**

209.

Karşıda gara motur
Otur sevdiğim otur
Gönül kimi severse
Dünyada güzel odur **(K.K.15)**

798.

Karşı karşı evimiz
 Ne çoğudu sevimiz
 Bu sevilir bizdeyken
 Ayrı düşer birimiz (K.K.84)

588.

Karyolaya basayım
 Çekediği asayım
 Yolla yârim resmini
 Doya doya bakayım (K.K.56)

147.

Kaya başı gedik mi
 Gız sana bişey dedik mi
 Ne var bi yol öpmeyle
 Al yanağı yedik mi (K.K.13)

303.

Kaya başı gedik mi
 Sağa bişey dedik mi
 Eyil biyol öpeyim
 Al yanağını yidik mi (K.K.24)

332.

Kaya dibi kar idi
 Gün doğdu eridi
 Elma yidim nar yidim
 En tatlısı yar idi (K.K.28)

324.

Kayanın örüzgeri
 Açılır nergizleri
 Oğlan gıza bakarka
 Gaybetmiş öküzleri (K.K.28)

304.

Köprüden geçirdiler
 Suyundan içirdiler
 Yardan geçecek değildim
 Büyüyle geçirdiler (K.K.24)

197.

Köprünün altı ceviz
 Üstünden geçiveriz
 Anañ babañ vermezse
 İkimiz kaçiveriz (K.K.13)

393.

Köprünün altı ceviz
 Üstünden geçiveriz
 Sen beni seviyorsan
 İkimiz kaçiveriz (K.K.33)

308.

Köprünün altı demirden
 Kömür gözlü Feridem
 On beşine gitmeden
 Oğlanları delirden (K.K.24)

259.

Köprünün altı ılgın
 Üç oğlan bana vurgun
 Üçünü de istemem
 Birisi kendime uygun (K.K.18)

495.

Köprünün altı keriz
 Üstünden geçiveriz
 Eğer anan vermezse
 Bir gece kaçiveriz (K.K.40)

485.

Köprünün adı rahmet
 Yârimin adı Mehmet
 O yar benim olursa
 Dünya bana cennet (K.K.40)

521.

Kupalarda şekerim
 Erir erir akarım
 Verin benim yârimi
 Tecellemdir çekerim(K.K.49)

799.

Kuyu suyu serince
 Gaşık saldım pirince
 Aklım başımdan gitti
 O yârimi görünce(K.K.83)

653.

Küp dibinde bulguruñ
 Oğlan saña vurgunuñ
 Çek elini goynumdan
 Arpa yoldum yorgunum (K.K.64)

354.

Leblebi goydum tasa
 Doldurdum basa basa
 Benim yârım çok güzel
 Azıcık boydan kısa (K.K.32)

632.

Mani maral olsa
 Aşka karar olsa
 Yıkarım dağlar seni
 Yâre bir zarar olsa (K.K.61)

207.

Manisa'nın hararı
 Kömür goysam gararı
 Ben bir yar sevdiysem
 Var mı size zararı (K.K.11)

691.

Masa üsdünde deri
 Ben isdemem berberi
 Olursa şoför olsun
 Mazot koksun elleri (K.K.70)

231.

Masa üstünde hıyar
 Altın bıçaklar giyer
 İkimiziñ boyu bir
 Ayırmaya kim kıyar (K.K.17)

100.

Masa üstünde testi
 Kemer belimi kesti
 Evel benimidi
 Şimdi umudu kesti (K.K.13)

142.

Mavi gazak keyersin
 Çok boynunu eğersin
 Doğru söyle bakam sen
 Hangimizi seversin (K.K.13)

642.

Mavilim diyemedim
 Al yeşil giyemedim
 Eller almış yârimi
 Yar benim diyemedim (K.K.61)

714.

Mavi mavi mor çiçek
 Mavili burdan geçecek
 Mavili burdan geçerken
 Bir sigara içecek (K.K.72)

148.

Mektup yazdım kirletme
 Gizli oku belli etme
 Gelcen deye söz verdin
 Yollarını bekletme (K.K.13)

126.

Mendilim iki golda
 Biri sağ biri solda
 Oğlan bana güvenme
 Galırsın yarıyolda (K.K.13)

397.

Mendilimi arıttım
 Gül dalında guruttum
 Oğlan adın neyidi
 Görmeyince unuttum (K.K.34)

370.

Mercimeği bişirdim
 Toprak tenceresinde
 Ben yârimle gonaştım
 Mutfak penceresinde (K.K.33)

789.

Mercimeği pişirdim
 Toprak tenceresinde
 Ben yârimle gonaştım
 Poyraz penceresinde (K.K.83)

567.

Mercimek çiye çiye
 Ölçerim sile sile
 Yârim yazma göndermiş
 Örtüneyim güle güle (K.K.56)

237.

Merdimenden inego
 Fındık fıstık girago
 Nasıl olsa benimsin
 Sözlerinde durago (K.K.17)

267.

Merdiven basak basak
 Çıkma yokarı yasak
 İkimizin boyu bir
 Sarılsak yatagosak (K.K.18)

268.

Merdivenden insenya
 Yönünü beri dönsenya
 Ak gerdanın altından
 Azcık bana versenya (K.K.19)

269.

Merdivenden insenya
 Yönünü beri dönsenya
 Ak gerdanın altından
 Azcık bana versenya (K.K.19)

487.

Merdivenim kırk ayak
 Kırkına vurdum dayak
 Garşidan yârim gelse
 Seyidirin yalın ayak (K.K.40)

86.

Merdivenim kırk ayak
 Kırkına vurdum dayak
 Yârim geliyor deseler
 Koşarım yalın ayak (K.K.13)

830.

Merdivenim kırk ayak
 Kırkına vurdum dayak
 Yar karşıdan çıkınca
 Seyirttim yalın ayak (K.K.87)

529.

Merdivenim kırk ayak
 Kırkına vurdum dayak
 Yar seni görünce
 Ne el dutar ne ayak (K.K.51)

715.

Minareden at beni
 İn aşşâ dut beni
 Kollarının üstünde
 Nenni çek uyut beni (K.K.72)

643.

Motor geliyor motor
 Önünden çekilelim
 Sen gül ol ben nergiz
 Bir dalda buluşalım (K.K.62)

638.

Motor harlayıp gelir
 Şavkı parlayıp gelir
 O benim nazlı yârim
 Mendil sallayıp gelir (K.K.61)

430.

Motor harlar gelir
 Camı parlar gelir
 Benim sevdiğim oğlan
 Tespik sallar gelir (K.K.38)

662.

Motur geliyor motur
 Çık da üstüne otur
 Benim sevdiğim oğlan
 Lise ikide okur (K.K. 68)

229.

Motur harlayıp gelir
 Camı parlayıp gelir
 Benim sevdiğim oğlan
 Mendil sallayıp gelir (K.K.17)

688.

Motur harlayıp gelir
 Şavkı parlayıp gelir
 O benim nazlı yârim
 Mendil sallayıp gelir (K.K.70)

64.

Ne uzarsın be kavak
 Göve mi degeceksin
 Ne bakarsın be oğlan
 Meyil mi vereceksin (K.K.12)

828.

Ocak başında kaldım
 İnce fikire daldım
 Kapı cıyırt deyince
 Yârim geliyo sandım (K.K.87)

270.

Ocak başında galdım
 İnce fikire daldım
 Yârim geliyor deye
 Uykulardan uyandım (K.K.18)

112.

Ocak başı perdeli
 Çiçek açmış zerdeli
 Oğlan kızı görünce
 Olmuş bir sevdalı (K.K.13)

52.

Oğlan adın İsmail
 İsmine oldum nail
 Eğil biyol öpem
 İster öl ister bayıl (K.K.11)

838.

Oy dereler dereler
 Neler bilirim neler
 Güzel olan kızları
 İki yerden öperler (K.K.87)

149.

Önüdedir peştambali
 Seviyon seni gıştan beri
 El duydu alem duydu
 Ayrılmayız şinden keri (K.K.13)

91.

Ördeğisen göle gel
 Şahin isen çöle gel
 Hakikatli seversen
 Gel dediğim yere gel (K.K.13)

150.

Öte yakanın buludu
 Bu yakayı bürüdü
 Eller ne derse desin
 Kesmem senden umudu (K.K.13)

130.

Patlıcanı oyduñ mu
 Sen bana vurulduñ mu
 Benim seni sevdiğimi
 Ellere duyurduñ mu (K.K.13)

433.

Pembe giymiş inceden
 Batırmış giymeden
 Yaktın yandırdın beni
 On beşime girmeden (K.K.38)

9.

Pencereden at beni
 İn aşşaya dut beni
 Kar memeniñ üstünde
 Nenni çek uyut beni (K.K.1)

245.

Pencereden bakıve
 Elmalı şeker atıve
 Barmağındaki yüssüğü
 Bana nişan dakıve (K.K.18)

538.

Pencerede perdesin
 Kara gözlüm nerdesin
 Sana bir çift sözüm var
 Kalabalık yerdesin (K.K.51)

505.

Pınar baştan bulanır
İner dağdan dolanır
Al başından sevdayı
Buna can mı dayanır (K.K.44)

506.

Pınara varmadın mı
Gül goydum almadın mı
Ben sevdaya uğradım
Sen sevdalanmadın mı (K.K.44)

539.

Portakalın sarısı
Yere düştü yarısı
Sevgilimi beklerken
Oldu gece yarısı (K.K.52)

696.

Sac üstünde gavurma
Gız saçını savurma
Ben elinden dutunca
Anne diye bağırma (K.K.70)

362.

Saçlara bak saçlara
Demet urganı gibi
Öyle bir oğlan sevdim
Bahçe fidanı gibi (K.K.33)

363.

Saçlarımı daradım
Kendim öreyim diye
Mahallemizden yar sevdim
Her gün göreyim diye (K.K.33)

565.

Sandığımı açarım
İnçi boncuk saçarım
Eğer beni sevmezsen
Seni gor da kaçarım (K.K.55)

343.

Sarı gelin suya gider
Dört yanına çalım eder
Çalım etme sarı gelin
Benim derdim bana yeter (K.K.29)

193.

Saatimiñ kordonu
Siyah olsun solmasın
Söyle oğlan anneğe
Beğenmezse almasıñ (K.K.13)

131.

Sigaramın biçimi
Yalan dünya geçimi
Gel de biyol gonusam
Bir sigara içimi (K.K.13)

178.

Soğuk sular olayım
Gız destiğe dolayım
Yar Allah'ına yalvar da
Nişanlıñ ben olayım (K.K.13)

752.

Su gelir alan bulan
İçinde gara yılan
Benim sevdiğim oğlan
Beyaz gömlekli olan (K.K.76)

356.

Su gelir azın azın
Ben öleceğim bu yazın
Mezarımın taşına
Sevdadan ölmüş yazın (K.K.33)

357.

Su gelir millendirir
Dereyi çümlendirir
Benim sevdiğim oğlan
Ölüyü dillendirir (K.K.33)

306.

Su goydum su tasına
Gül goydum ortasına
Yârim gül göndermiş
Uyandım kokusuna (K.K.24)

271.

Su guydum su tasına
Gül goydum ortasına
Çok gün görecektim
Düştüm bir genç sevdasına (K.K.20)

375.

Suya gidelim suya
Elmayı soya soya
Kaldır oğlan şapkını
Bakayım doya doya (K.K.33)

183.

Süpürgeğin topuzu
Bugün ayın dokuzu
Şimdi nerden geliyor
Sevgilimin kokusu (K.K.13)

795.

Süpürgeyi boyadım
Dam ardına dayadım
Yârim gelecek diye
Zülûfleri daradım (K.K.83)

469.

Şeker aldım yiyelim
Hadi bize gidelim
Annen baban duyarsa
Tay boşanmış diyelim (K.K.39)

663.

Şeker misin duz musun
Gelin misin kız mısın
Akşam size geleceğim
Evde yalnız mısın (K.K.69)

127.

Şöyle bir dutuldum aşka
Hayatta birini sevmedim başka
İnan bunu ciddi söyleyon
Sözümde yoktur şaka (K.K.13)

167.

Şu derenin ayazı
Ak basmanın beyazı
Yar ben seni gözlerken
Geçmiş bayram namazı (K.K.13)

692.

Şu derenin oylumuna
Guşlar gonmuş yaylımına
Suya giden sarı gelin
Geldik yolun ayırımına (K.K.70)

679.

Tabakdaki peynir mi
 Getir bakam yenir mi
 Ben seni gizli sevdim
 Bu ellere denir mi (K.K.70)

286.

Tencereye pul koydum
 Yârim gitmiş dün duydum
 Giderse gitsin
 Ondan iyisini buldum (K.K.24)

500.

Teyyarem uçveddi
 Ganadın açıveddi
 Elin oğlu değil mi
 Sevdide gaçıveddi (K.K.44)

460.

Trenin düdüklere
 Aşıyor gedikleri
 Hiç aklımdan çıkmıyor
 Yârimin dedikleri (K.K.39)

786.

Trenler sıralıdır
 Sevdiğim buralıdır
 Geçme kapı önünden
 Yüreğim yaralıdır (K.K.83)

823.

Yağmur yağar süzülür
 Yılan taşa büzülür
 Açma kızlar gerdanı
 Oğlan bekâr üzülür(K.K.87)

108.

Yağmur yağar şıpır şıpır buz gibi
 Bende eriyom çürük duz gibi
 Gocanıla geçincemen yoğusa
 Boşanda kabulümsün gız gibi(K.K.13)

109.

Yağmur yağar karıla toluyla
 Ellerin gönlü dünya dolu malıla
 Benim gönlüm
 Suna boylu yarıla (K.K.13)

151.

Yar saçların iki gat
 Bi gatını bana sat
 İki yerde yar olmaz
 Gücenme birini at (K.K.13)

364.

Yatma yeşil çümene
 Uyur uyanamazsın
 Verme beni ellere
 Görür dayanamazsın (K.K.33)

128.

Yoğurt goydum taslara
 Götürün hastalara
 Sevdiğini bileyim
 Atla gel postalara (K.K.13)

210.

Yoğurt goydum tasa
 Doldurdum basa basa
 Benim yârimin adı
 Gara gözlü Mustafa (K.K.15)

3. 2. 1. 1. Sevdadan Hastalanma Konulu Mâniler

20.

Ak üzüm asmasıyım

Mabirke basmasıyım

Doktor benim yârim yok

Ben yârin hastasıyım **(K.K.7)**

Sevda çekmenin en büyük dert olduğunu, bu dertten kurtulmanın yolunun da doktor ya da ilaç değil, sevgiliye kavuşmak sevdaya karşılık almak olduğunu anlatan yukarıdaki mâni de sevda mânileri arasında derlediğimiz mânilerdendir.

21.

Ak üzüm asmasıyım

Mabirke basmasıyım

Doktor benim yârim yok

Ben yârin hastasıyım **(K.K.7)**

657.

Ak üzüm asmasıyım

Avrupa basmasıyım

Anne doktor getirme

Ben yârin hastasıyım **(K.K.66)**

668.

Ak üzüm asmasıyım

Nazilli basmasıyım

Başa hekim getirme

Ben yârin hastasıyım **(K.K.69)**

181.

Bahçelerde vişneyin

Daha sana nişleyin

Bana belli cevap ver

Ateşlere düşmeyin **(K.K.13)**

394.

Dam başına deri serdim

Bacağını geri serdim

O oğlanın aşkından

Yatağa düştüm öle yazdım **(K.K.33)**

771.

Derelerin kütüğü

Seller alır götürü

Benim sana yandığım

Ciğerimi söktürü **(K.K.81)**

118.

Entarin al mı geldi
 Golları dar mı geldi
 Benizlerin sararmış
 Sevdalar zor mu geldi (K.K.13)

296.

Fasulyenin tanesi
 Ciğerimin paresi
 Doktor boşa uğraşma
 Vardır bunun çaresi(K.K.24)

356.

Garşı garşı evimiz
 Yeni düştü sevimiz
 Bu seviler bizdeyken
 Verem olur birimiz (K.K.32)

328.

Gayanın ara yeri
 Sızılar yara yeri
 Daha çok gencidim
 Derde düşürdün beni (K.K.28)

203.

İskeleniñ deñizi
 Yeşil olur beñizi
 Yar seni sevdim seveli
 Sararttım beñizi (K.K.15)

735.

Uşaklı'nıñ dombayları
 Bataktadır batakda
 Yârim hasta oldu
 Yatakdadır yatakda (K.K.74)

3. 2. 1. 2.Sabırla İlgili Mâniler

Büyükten küçüğe her insanın bir derdi, memnun olmadığı bir durumu vardır. İnsanoğlu bu sorunların üstesinden sabrederek gelir. Sabır konusu mânilerde de yerini alır. Genellikle birbirini bekleyen âşıklar arasında söylenen mânilerde sabır konusuna rastlanır. Araya giren engeller, yabancılar, mesafeler sabırla aşılacak ve vuslata erilecektir.

458.

Gara çorap dizecek
 Hadi gidem bizecek
 Ben gidemem sizecek
 Sabret bakam güzecek(K.K.39)

Karşılıksız sevda çekenler de bu sevdanın verdiği acıya dayanmak için Allah'tan sabırlı olmayı dilerler.

459.

Gidene bak gidene
 Boyu dönmüş fidana

Allah sabırlar versin

Guru sevda güdene(**K.K.39**)

727.

İlan akar gamışa

Su veriñ susamışa

Mevlam sabırlar versin

Yârinden ayrılmışa (**K.K.73**)

212.

Yılan akar kamışa

Su verin susamışa

Allah sabırlar versin

Yârinden ayrılmışa (**K.K.15**)

3. 2. 1. 3. Sevgilinin Fiziksel Özellikleri İle İlgili Mâniler

Sevgilinin kaş, gözü, boyu, bakışı, saçları, güzelliği her zaman mânilerin konusu olmuştur. Duyguların kolayca dile getirilemediği, isimlerin açık açık söylenemediği ortamlarda sevgiliyi tarif etmek için fiziksel özelliklerinden ipucu verilir.

82.

Altın yüzüğüm var benim

Barmağıma dar benim

Güzellerin içinde

Orta boylu yar benim (**K.K.13**)

699.

Altın yüzüğüm var benim

Parmağıma dar benim

Şu gidenleriñ içinde

Orta boylu yar benim(**K.K.70**)

615.

Benim yârim çok güzel

Motur üstünde gezer

Gözlükleri dakınca

Zeki Müren'e benzer (**K.K.59**)

850.

Dam başda olur oluk

Sadıcım iki bölük

Ben neyneyen o gızı

Gaşları yoluk yoluk (**K.K.89**)

733.

Dozer geliyor dozer

Çekiliş yoldan ezer

Benim sevdiğim oğlan

Tarık Akan'a benzer(K.K.74)

507.

Elindeki o iğne

Batmasın çok derine

Bayılıyorum işte

O yeşil gözlerine(K.K.43)

651.

Garanfil goydum tasa

Doldurdum basa basa

Güzellikçe birincisiş

Azıcık boyun kısa (K.K.62)

711.

Gaşıklıkda gaşık yok

Gaşık alalım yârim

İkimiz bir boyda

Âşık olalım yârim(K.K.72)

464.

Geline bak geline

Kınalar yakdım eline

Gelin hayran olayım

Saçlarının teline (K.K.39)

213.

Hava havalanıyo

Hava bulutlanıyo

Benim sevdiğim oğlan

Yeni bıyıklanıyo (K.K.15)

642.

İn dereye dereye

Dereniş taşlarına

Naylon tarak olayım

Yârimiş saçlarına (K.K.61)

633.

Mâni bilirim altmış

Mevlam neler yaratmış

Gül yüzlüm kömür gözlüm

Beni neden ağlatmış(K.K.61)

568.

Mercimekten aşım var

Ne talihsiz başım var

Yedi dağın ardında

Gara gözlü eşim var(K.K.56)

662.

Meşe meşeye benzer

Meşe gamışa benzer

Benim sevdiğim oğlan

Ölmüş eşşeğe benzer(K.K.68)

294.

Tarlanın tezeklisi

Fistanın ipeklisi

On beş gızdan iyidir

Gelinin göbeklisi **(K.K.24)****737.**

Tarlanın tezeklisi

Gömleğin ipeklisi

Çok hoşuma gidiyo

Gelinin göbeklisi **(K.K.74)****250.**

Tarlanın tezeklisi

Mendilin ipeklisi

Çok hoşuma gidiyor

Gelinin göbeklisi **(K.K.18)****443.**

Zaara bak zağara

Şavkı vurdu duvara

Allah'ım sen kavuştur

Siyah saçlı bir yâre **(K.K.39)****3. 2. 1. 4. Hasret/ Özlem Mânileri**

Derlediğimiz mânilerde karşımıza çıkan yoğun konulardan biri de hasret temasıdır. Evlilik sebebiyle ailesinden ayrılan kızlar, çalışmak için memleketinden uzaklaşan erkekler, askere giden delikanlılar sevdiklerine, ailelerine, memleketlerine olan özlemlerini mâniler yoluyla dile getirmişlerdir.

39.

Adım adım arası

Zaban görmedik neresi

Bu gada uzak mı

İki evin arası **(K.K.10)****839.**

Ağlama yar ağlama

Karaları bağlama

Kırpiklerin ıslanır

Kömür gözlüm ağlama **(K.K.88)****188.**

Ağ üzümün salkımı

Daha yârim saklı mı

Gönder devlet yârimi

Aldırıyon aklımı **(K.K.13)****189.**

Ak üzüm salkımdasın

Yaprağın altındasın

Zannetmek unuttum

Her saat aklımdasın **(K.K.13)**

200.

Arabayı koşalım
 Bayabadı aşalım
 Sen yağmur ol ben bulut
 Yağarken kavuşalım (K.K.14)

299.

Armut dalda dik duru
 Dibinde geyik duru
 Ben yârimi özledim
 Selamı gelip duru (K.K.24)

318.

At gelir yele yele
 Attılar gurbet ele
 On beş çevren eskittim
 Gözyaşı sile sile (K.K.28)

201.

Ay doğar çini çini
 Gördüm gözün içini
 Çok bekledim gelmedi
 Gönlümün güvercini (K.K.14)

636.

Badılcanı oyduñ mu
 Haranıya goyduñ mu
 Sen orada ben burda
 Yârim bana doyduñ mu (K.K.61)

637.

Bahçelerde darı
 Beñzime düştü sarı
 Beni yardan ayıran
 Anası denen garı (K.K.61)

801.

Bahçelerde iğde
 İğdenin dalları yerde
 Sevmeyeydim yaban eli
 Ölüm galdı gurbet elde (K.K.85)

262.

Bindim tren yürümez
 Baktım köyüm görünmez
 Eller köyüm dedikçe
 Ciğerlerim dayanmaz (K.K.18)

208.

Damardı garınca
 Garıncaya varınca
 Ben seni çok özledim
 Saçlarına varınca (K.K.15)

331.

Dağlar seni delerim
 Toprağını elerim
 O yârin hasretinden
 Goyun gibi melerim (K.K.28)

726.

Dolmuş geliyor dolmuş
 Dolmuşun içi dolmuş
 Benden selam almayınca
 Yârimiñ beñzi solmuş (K.K.73)

135.

Dut dalında dut var mı
 Havada bulut var mı
 Ben yârimi görmedim
 Görmeye umut var mı (K.K.13)

54.

Duvar üstünde duvar
Onun üstünde kim var
Merak etme sevdiğim
Gavuşmadık kimler var (K.K.11)

481.

Entarisi yamama
Selam söyle babama
Bir çok gızı var gibi
Attı beni yabana (K.K.40)

169.

Etmen bana bu nazı
Hatırlan bazı bazı
Ayrılığınan mı geçircez
Hem baharı hem yazı (K.K.13)

371.

Gidene bak gidene
Gül sarılmış dikene
Allah sabırlar versin
Senden ayrı düşene (K.K.33)

23.

Gidin bulutlar gidin
Hamidime selam edin
Selamımı almazsa
Geri başa yâd edin (K.K.7)

182.

Goyun düştü dereye
Oy nereye nereye
Uzaktan dert olmaz
Gel beriye beriye (K.K.13)

816.

Kara kaş boyanır mı
Öpsem yar uyanır mı
Sen orada ben burda
Buna can dayanır mı (K.K.87)

721.

Karyolaya basayım
Ver şapkanı asayım
Gönder yârim resmini
Özledikçe bakayım (K.K.72)

170.

Keydiğin gazak mı
Yolların uzak mı
Telefonun gelmiyo
Postaneler uzak mı (K.K.13)

408.

Kuyunun kapakları
Söğüdün yaprakları
Askerdeki yârimin
Çınlasın kulakları (K.K.36)

88.

Kuyuya kova gitti
Dibine daldı gitti
Kör olası dolmuşlar
Yârimi aldı gitti (K.K.13)

110.

Mandalımda karaman
Gayıb olsa aramam
Beni yardan ayıran
Devlet değil alaman (K.K.13)

334.

Manim benim ezberim
 Kan ağlıyor gözlerim
 Nazlı yârin yolunu
 Gece gündüz gözlerim (K.K.29)

614.

Mani benim ezberim
 Kan ağlıyor gözlerim
 Nazlı yârin yolunu
 Akşam sabah gözlerim(K.K.59)

205.

Martinim atılmıyo
 Pahalı satılmıyo
 Geceler on dört saat
 Yalnız yatılmıyor (K.K.15)

176.

Mendilimin uçları
 Çıkamam yokuşları
 Yâre selam götürün
 A dağların kuşları (K.K.13)

825.

Mendilim yeke yeke
 Ben düştüm gurbet ele
 Nice mendil eskittim
 Gözyaşım sile sile(K.K.87)

628.

Mercimekten aşım var
 Ne gülmedik başım var
 Yedi dağın ardında
 Hasretlik gardeşim var (K.K.60)

253.

Ocak başı yamalık
 Ne bakıyon analık
 Yârimi eller almış
 Dünya bana karanlık (K.K.18)

171.

Oğlum adın mustafa
 Her zaman sür sefa
 Ne ben öldüm gurtuldum
 Ne sen geldin insafa(K.K.13)

43.

Oyalı yazma başımda
 Kalem oynar kaşımda
 Çok beklediğim sevdiğim
 Çeşmelerin başında (K.K.11)

90.

Ördek göllerde olur
 Şahin çöllerde olur
 Yâri gurbette olanın
 Gözü yollarda olur (K.K.13)

105.

Ötme bülbül ovada
 Eşin gelmiş yuvada
 Kendim burda olsam da
 Divane gönül orada (K.K.13)

756.

Pencerede şişlerim
 Cenevşeler işlerim
 Gurbetteki yârimin
 Ben resmini isterim (K.K.78)

180.

Peşkir aldım dürüden
Gurbet beni çürüden
Gurbanlık goyun gibi
Ayırdılar sürüden (K.K.13)

19.

Peşkir aldım dürüden
Hasret beni çürüden
Gurbanlık goyun gibi
Ayırdılar sürüden (K.K.7)

65.

Sararıyor sarı ardıcın dalları
Dalga vurmuş Erzurum gölleri
Yârim gelecek diye bekledim
Tükedemedim uzun yılları (K.K.12)

40.

Sıra sıra gazanla
Gara yazı yazanla
Evlat yüzü görmesin
Aramızı bozanla (K.K.10)

183.

Süpürgemin topuzu
Bugün ayın dokuzu
Şimdi nerden geliyor
Sevgilimin kokusu (K.K.13)

185.

Süpürgemin telleri
Süpürüyor yelleri
Sevgilim mesken mi oldu
Almanya'nın evleri (K.K.13)

172.

Süse yolu çamır mı
Oğlum çantan ağır mı
Telefonların gelmiyor
Yeni şefin cavır mı (K.K.13)

77.

Trenin yolları demirdir demir
Treni döndüren bir gara kömür
Korkarım gurbet elde geçecek
Benim bu güzel ömür (K.K.13)

716.

Tren yolu ekleme
Yar beni bekleme
Ben seni bekleyen
Gününe gün ekleme (K.K.72)

441.

Uzun uzun kavaklar
Tepesinde yapraklar
Ben doymadım yârime
Doysun kara topraklar (K.K.38)

502.

Uzun uzun gamışlar
Gamışı budamışlar
Benim nazlı yârimi
Gurbete yollamışlar (K.K.44)

10.

Yandı yüreğim yandı
Baka baka usandı
Oğlan gız gelecek diye
Gözüm gapıda galdı. (K.K.2)

94.

Yol üstünde karınca
 Karıncaya varınca
 Ben seni çok özledim
 Kaşlarına bakınca **(K.K.13)**

96.

Yol üstünde sarayım
 Seni kime sorayım
 Sensiz geçen ömrü
 Ömürden mi sayayım **(K.K.13)**

113.

Yol üstünde sarayım
 Seni kime sorayım
 Sensiz geçen günleri
 Ömürden mi sayayım **(K.K.13)**

239.

Yol üstünde budama
 Selam söyle babama
 Birçok gızı var gibi
 Atmış beni yabana **(K.K.17)**

3. 2. 1. 5. Ayrılık İle İlgili Mâniler

Sevda çeken kişinin en çok korktuğu şey sevdiğinden ayrılmak olmuştur. Sevgilisinden ayrılmak istemeyen âşık bunu sık sık dile getirmiş mânilerde bu konuya yer vermiştir.

179.

Armut daldan düşer mi
 Günden yana bişer mi
 Sevip sevip ayrılmak
 Şanımıza düşer mi **(K.K.13)**

814.

Ayakkabım çizildi
 Bağla sevdiğim bağla
 Bugün ayrılık günü
 Ağla sevdiğim ağla **(K.K.87)**

21.

Bahçanın harımıyım
 Ben sana varı mıyım
 Sen ettiğinden utan
 Ben yarsız galır mıyım **(K.K.7)**

37.

Bir dalda iki mazı
 Sallanır bazı bazı
 Sen orada ben burda
 Geçirelim bu yazı **(K.K.10)**

83.

Çam dalları çiçeklendi
 Uçları pürçeklendi
 Ayrıl kızım ayrılalım
 Ayrılıklar gerçekleşti **(K.K.13)**

843.

Çekmecenin kilidi
 Üstünü güller pürüdü
 Sen orada ben burda
 Genç ömrümüz çürüdü **(K.K.88)**

551.

Dağların arkasından
 Yel verin ortasından
 Bileydim ayrılık var
 Giderdim arkasından **(K.K.53)**

478.

Derede davşan izi
 Ayırdı mevlam bizi
 Ayıran mevlam olsun
 Kavuştur Allah bizi **(K.K.40)**

501.

Derelerde narımış
 Yar sevmesi zorumuş
 Sevip sevip ayrılmak
 Pek evvelden varımış **(K.K.44)**

155.

Dut yedim duttu beni
 Aşkın guruttu beni
 Evel böyle değildin
 Ne tez unuttun beni **(K.K.13)**

188.

Elma aşladım köke
 Gözyaşı döke döke
 İlimon gibi sarardım
 Ayrılık çeke çeke **(K.K.13)**

70.

Elma attı yer bana
 Hor baktı yar bana
 Sen ettiğinden utan
 Bulunmaz mı yar bana **(K.K.13)**

453.

Elma attım nar diye
 Çarşılarda var diye
 Gitti yârim gelmedi
 Ağladım nerde diye **(K.K.39)**

359.

Enki kara kaşını
 Kim bağladı başını
 Ayrılanlar kavuşmaz
 Sil gözünün yaşını **(K.K.33)**

116.

Entarisi beş enden
 Yaprakları yeşilden
 Dünya bi yana olsa
 Yine gelmem peşinden **(K.K.13)**

162.

Entarisi kameden
 Kirlendirmiş keymeden
 Almacasan sen beni
 Ayrılalım sevmeden **(K.K.13)**

169.

Etmen bana bu nazı
 Hatırlan bazı bazı
 Ayrılığınan mı geçircez
 Hem baharı hem yazı **(K.K.13)**

466.

Garşıda gördüm seni
 Görünce bildim seni
 Öpmelere doyamıyodum
 Yâd ele verdim seni **(K.K.39)**

704.

Gaynar gazan daşmaz mı
 Yol gedikten aşmaz mı
 Sil gözünüñ yaşını
 Ayrılan gavuşmaz mı (K.K.71)

191.

Gayve gibi gavruldım
 Tütün gibi savruldım
 Nasıl üzgün durmayım
 Çocuklarımdan ayrıldım (K.K.13)

687.

Gidene bak gidene
 Gül sarılmış dikene
 Mevlam sabırlar versin
 Yardan ayrı düşene (K.K.70)

570.

Gülü güle bağladım
 Hem söyledim hem ağladım
 Yârim bu ayrılığı
 İki yıla bağladım (K.K.56)

87.

Gün görülmez melengecin dalından
 Kim ayrılmış yârinden
 Eller ayrılrsa bile
 Ben ayrılmam yârimden (K.K.13)

450.

Harman yeri düz düze
 Oturuyoz diz dize
 Diz dize oturukana
 Ayrılık geldi bize (K.K.39)

67.

Karadut boyanır mı
 Öpsem yar uyanır mı
 Yar üstüme yar sevmiş
 Buna can dayanır mı (K.K.12)

497.

Karanfilin filizi
 Kim bili galbimizi
 Esti hafiften rüzgar
 Ayırdı ikimizi (K.K.44)

221.

Karlar yağar savrulur
 Dünya başıma çevrilir
 Ayrı kızım ayrılalım
 Bugün yollar ayrılır (K.K.16)

222.

Karlar yağıp savrulmasın
 Dünya başıma çevrilmesin
 Kızım sana diyon
 Yollarımız ayrılmasın (K.K.16)

92.

Karpuz kestim yiyen yok
 Halin nedir diyen yok
 Ayrılık köyneğini
 Benden başka giyen yok (K.K.13)

381.

Kaşlarımin karası
 Ankara'ya basılmış
 Öğrendin mi sevdiğim
 Bu ayrılık nasılmış (K.K.33)

822.

Kaynar kazan taşmaz mı
 Yol buradan aşmaz mı
 Sil gözünün yaşını
 Ayrılan kavuşmaz mı (K.K.87)

386.

Keklik oldum deşindim
 Âşık oldum düşündüm
 Ben bu gurbet elleri
 Nerden aklıma düşürdüm (K.K.33)

406.

Köprünün altına saldım camızı
 Yoldurdum arpayı galdı anızı
 Cavır anaş şu dağların doşuzu
 Vakitsiz ayırdı yar ikimizi (K.K.36)

585.

Maydonoz ot değil mi
 Yapağı dört değil mi
 Bu sene ayrılıyoz
 Bu bize dert değil mi (K.K.56)

621.

Mendilim dalda galdı
 Gözlerim yolda galdı
 Eller aldı yârimi
 Elim goynumda galdı (K.K.59)

365.

Parmağımı kestiler
 Batırayım kanına
 Ben usandım burlardan
 Geleyim mi yanına (K.K.33)

561.

Sarı gavın astım
 A benim kırkmalı dostum
 Eveli beni severidiş
 Şimdi selamı kestiş (K.K.54)

682.

Sarı gavun dildiş mi
 Bıçağını sildiş mi
 Ben gurbete gidince
 Gıymatımı bildiş mi (K.K.70)

591.

Su akar daşa değer
 Kirpikler kaşa değer
 Bu ayrılık biter de
 Yine baş başa değer (K.K.56)

117.

Suyum gaynar dola dola
 Yavrum ağlar döne döne
 Neyneyen dünyasını
 Terkedersin bigün gene (K.K.12)

488.

Şu dağlar olmasaydı
 Lalesi solmasaydı
 Ölüm Allah'ın emri
 Ayrılık olmasaydı (K.K.40)

787.

Tren gelir boy boya
 İçleri dolu mor boya
 Bileydim ayrılık var
 Sarardım doya doya (K.K.83)

728.

Tren geliyor tren
 Ddġ te te
 Ben yardan ayrı dŖtm
 GzyaŖı dke dke (K.K.73)

83.

Uçları prçeklendi
 Çam dalları çiçeklendi
 Ayrıl kızım ayrılalım
 Ayrılıklar gerçeklendi (K.K.13)

571.

Yazma aldım dürüden
 Gurbet bizi çürüden
 Gurbanlık goyun gibi
 Ayırdılar sürüden (K.K.56)

212.

Yılan akar kamıŖa
 Su verin susamıŖa
 Allah sabırlar versin
 YrindenayrılmıŖa (K.K.15)

3. 2. 1. 6. Sevgiliye Kavuşamamakla İlgili Mniler

Sevda hikyeleri her zaman mutlu sonla bitmez. Bazen Ŗık sevdiġine kavuşamaz. Sevdiġi kiŖinin bir baŖkasıyla olmasını kabullenmek zorunda kalır. Kavuşamamanın verdiġi üzüntüyü mnilerle dile getirir.

45.

Bizim motor kırmızı
 DolaŖıyor Kıbrıs'ı
 İzin verin sevdiġime
 Alsın beġendiġi kız (K.K.11)

Genç kız sevdiġi delikanlı ile evlenemez. Bunun zerine fedakrlık yaparak sevdiġinin baŖka bir kızla evlenmesine razı gelir ve yukarıdaki mniyi söyler.

200.

Ay doġar çini çini
 Gördüm gzn iini
 Çok bekledim gelmedi
 Gönlümün güvercini (K.K.14)

640.

Bizim motor kırmızı
 DolaŖıyor Kıbrıs'ı
 İzin verdim yrime
 Alsın beġendiġi kız (K.K.61)

134.

Bugün hava gış gibi

Yanarın ateş gibi

Eller almış yârimi

Çırpınırın guş gibi(**K.K.13**)**137.**

Cicime bak cicime

Mendil serdim sicime

Ben sevdim eller aldı

O gidiyo gücüme (**K.K.13**)**275.**

Çarşambayı sel aldı

Bir yar sevdim el aldı

Keşke sevmez olaydım

Elim belimde galdı(**K.K.20**)**835.**

İki çeşme bir pınar

Hep guşlar ona gonar

Ben sevdim eller aldı

Yüreğim ona yandı(**K.K.87**)**176.**

Kara erik çağlama

Beni görünce ağlama

Hangi kitap yazıyor

Ben sevip de el alma (**K.K.13**)**295.**

Köprünün altı tarla

Parla güzelim parla

Eller almış yârini

Ağla sevdiğim ağla (**K.K.24**)**623.**

Mendilim dalda galdı

Gözerim yolda galdı

Eller aldı yârimi

Elim goynumda galdı (**K.K.59**)**253.**

Ocak başı yamalık

Ne bakıyon analık

Yârimi eller almış

Dünya bana karanlık (**K.K.18**)**3. 2. 2. Mektupla İlgili Mâniler**

Gurbette çalışan ya da askere giden sevgiliyle karşılıklı konuşma, görüşme imkânı bulamayan genç kızlar özlemlerini mektup aracılığıyla dile getirirler. Yazılan mektupta duyguların kuvvetlendirilmesi için mânilere de sıkça yer verilir.

138.

Alçaklarda gar kalmadı
 Gözlerimde fer kalmadı
 Biraz daha yazacaktım
 Mektubumda yer galmadı (K.K.13)

138.

Bugün hava gışıldı
 Galemim gümüşüdü
 Acık daha yazcedim
 Ellerim çok üşüdü (K.K.13)

50.

İncecik yağmur çiler
 Yârim camlar siler
 Ne gadar hayata küsmüş olsa
 Mektubumu görünce güler(K.K.11)

405.

Karanfilim süt beyaz
 Ayrı düştük biz bu yaz
 Eğer Allah'ını seversen
 Mektubunu sıkça yaz (K.K.36)

47.

Kilim dokurum kilim
 Mavi yeşil iplerle
 Ben sevdiğime mektup gönderdim
 Sevdiğim ellerle(K.K.11)

411.

Manici başı mısın
 Cevahir daşı mısın
 Bir mektup yazsam
 Cebinde taşır mısın (K.K.37)

477.

Manici başı mısın
 Cevahir taşı mısın
 Bir mektup yazsam
 Koynunda taşır mısın(K.K.40)

706.

Mektup yazdım gışıldı
 Galemim gümüş idi
 Daha daha yazcektim
 On barmağım üşüdü(K.K.71)

479.

Mektup yazdım yaz idi
 Galemin kiraz idi
 Biraz daha yazcedim
 Benim vaktim az idi (K.K.40)

722.

Uzun gavak dik duru
 Dibinde geyik duru
 Nasıl sevmeyim o yâri
 Mektubu gelip duru (K.K.72)

718.

Yazı yazdım yaz idi
 Galemim azad idi
 Daha yazacaktım
 Mektubumda yer az idi (K.K.72)

3. 2. 3. Zamandan Şikâyetle İlgili Mâniler

Sevdiğinden ayrı düşeneler için zaman geçmek bilmez. Yıllar, aylar, saatler vuslat bekleyene uzun gelir. Yukarıda derlediğimiz mâni de sevdiğini bekeleyen bir genç kızın geçmeyen zamana karşı isyanı yer alır.

54.

Duvar üstünde duvar

Onun üstünde kim var

Merak etme sevdiğim

Gavuşmadık kimler var (K.K.11)

611.

Kırk dakika ders

Yaz yaz bitmez

On dakika teneffüs

Aşkımıza yetmez (K.K.58)

65.

Sararıyor sarı ardıcın dalları

Dalga vurmuş Erzurum gölleri

Yârim gelecek diye bekledim

Tükedemedim uzun yılları(K.K.12)

3. 2. 4. Gelin – Kaynana Mânileri

Geçmişten günümüze gelin ve kaynananın geçinememsi toplumun her kesiminde sıkça karşılaştığımız bir problemdir. Anneler oğullarını en çok kendilerinin sevdiğini, onlar için en çok kendilerinin emek verdiğini düşünerek gelinleriyle paylaşmak istemezler. Gelinleri el kızı olarak görür her fırsatta da bunu dile getirirler. Gelinler de kaynananın sivri dilinden, yapılan her işe karışmasından şikâyetçi olsa da evliliği için ses çıkarmaz. Karşılıklı dile getirilemeyen duygular da mânilerle ifade edilir.

461.

Ay doğar arı gibi

Savrulur darı gibi

Bide kafa dutuyor

Belli başlı garı gibi (K.K.39)

48.

Rafa fincan goydum

İçine mercan goydum

Gaynanamın adını

Guyruklu sıçan goydum (K.K.11)

136.

Gökyüzünde samırlık
Bugün hava yağmurluk
Oğlanın gönlü var emme
Anasında cavırlık **(K.K.13)**

260.

Kaynanayı napmalı
Kaynar kazana atmalı
Yandım gelin dedikçe
Altına kütük sokmalı **(K.K.18)**

272.

Gaynanam gelir eve
Altına minder atarım
Eğer işime garişirsa
Çenesini yırtarım **(K.K.20)**

298.

Kaynananın cavırı
Canı candan ayırı
Kör olası gayınna
Dul godu gelini **(K.K.24)**

352.

Oturmuş mangal başına
Rastik çekmiş gaşına
Şimdi oğlum gelirse
Sıçar süslü başına **(K.K.32)**

434.

Duvar dibinde kazık
Gaynanam ölmüş yazık
Öldüğüne gayırmam
Bi top kefine yazık **(K.K.38)**

703.

Tālası otlı gelin
Paçası b.klu gelin
Oğlanı ben doğurdum
G.tümü kemir gelin **(K.K.71)**

452.

Sarı gavın dilimi
Dut gaynana dilini
Dutmaycadın dilini
Neden aldın gelini **(K.K.39)**

Uşak Merkez köylerinden derlediğimiz mânilerde sadece gelinlerin değil damatların da kaynanaya söylediği mânilere rastladık.

761.

Ak tavuk olmadı mı
Kümeşe koymadı mı
A cavır gayınna
Sen gelin olmadı mı **(K.K.79)**

49.

Ayakkabı keyerim
Üstü beyaz olursa
Gayınnamı severim
Oğlu güzel olursa **(K.K.11)**

254.

Ayakkabı isterim
Üstü beyaz olursa
Kaynanamı severim
Oğlu güzel olursa **(K.K.18)**

462.

Ay doğar arı gibi
Savrulur darı gibi
Bide kafa dutuyor
Belli başlı garı gibi **(K.K.39)**

743.

Ayva sarı nar sarı
 Ayvaya gonar arı
 Bana gızını vermiyor

Kirli göynekli garı (K.K.75)

766.

Ayva sarı nar sarı
 Ayvaya gonan arı
 Kızını bana vermiyor

Kirli göynekli garı (K.K.79)

305.

Ayşe'nin yeşil sandığı
 Daştan aşağı yandığı
 Adam ele söyler mi
 Gayınbabanın dövdüğünü (K.K.24)

445.

Beyaz babıç keyerim
 Üstü güllü olursa
 Kaynanamı severim
 Oğlu güzel olursa (K.K.39)

440.

Cici babıcım cici
 Bastığım çimen ucu
 Gaynanamın gazancı
 Elbette bizim içü (K.K.38)

695.

Çaya indim cizmeyne
 Yar bulamadım gezmeyne
 İşde gayınnağ gelmiş
 Bi çenizlik yazmayla (K.K.70)

761.

Çin govalar dolmuyor
 Gayınnasız olmuyor
 Gayınnanın diline

Kilit vursan olmuyor (K.K.79)

522.

Dam üstünde kediler
 Miyav miyav dediler
 İki gelin bir oldu

Gayınnayı yediler (K.K.51)

522.

Deñizde balık mı olur
 Gayınnam arık mı olur
 Ben yârimi gaybettim
 Arasam ayıp mı olur (K.K.51)

434.

Duvar dibinde kazık
 Gaynanam ölmüş yazık
 Öldüğüne gayırmam
 Bi top kefine yazık (K.K.38)

761.

Eli bıçaklı gelin
 Beli saçaklı gelin
 Sendem mi gelin oldun
 Geçi bacaklı gelin (K.K.79)

793.

Eli bıçaklı gelin
 Salkım saçaklı gelin
 Oğlanı ben doğurdum
 Geçi bacaklı gelin (K.K.83)

766.

Evleri var engin
 Babası var zengin
 Anası cavır amma
 Gızı benim dengim (K.K.79)

352.

Gayınnam gara tazı
 Ürüyo bazı bazı
 Ürdüğüne de bakma
 Issırıyo bazı bazı (K.K.32)

272.

Gaynanam gelir eve
 Altına minder atarım
 Eğer işime garişirsa
 Çenesini yırtarım (K.K.20)

22.

Geline bak geline
 Kına yakmış eline
 Gelin küsmüş gidiyor
 Anasının evine (K.K.7)

137.

Gökyüzünde samırlık
 Bugün hava yağmurluk
 Oğlanın gönlü var emme
 Anasında cavırlık (K.K.13)

398.

Harman yeri yarıldı
 Gaynanam bana darıldı
 Ne darıldın gaynana
 Gızın bana sarıldı (K.K.35)

705.

Irafa fincan goydum
 İçine mercan goydum
 Gaynanamın adını
 Guyruklu sıçan goydum (K.K.71)

490.

İğne guydum şişeye
 Geç gaynana köşeye
 Güççük gızın pek gavur
 Guymadı beni köşeye (K.K.40)

793.

İneği sağdıñ mı
 Yoğurduñu çaldıñ mı
 Bir gaşıcık çatmayla
 Mahalleye yaydıñ mı (K.K.83)

708.

İstanbul'un biberi
 İslatdıkça gabarı
 Gayınnanıñ kibarı
 Samanlıkta geberi (K.K.71)

81.

Kalenin ardı bayır
 Gülü dikenden ayır
 Ben ayıramadım sen ayır
 Oğlun bana yanıyo cayır cayır (K.K.13)

260.

Kaynanayı napmalı
 Kaynar kazana atmalı
 Yandım gelin dedikçe
 Altına kütük sokmalı (K.K.18)

298.

Kaynananın cavırı
 Canı candan ayırı
 Kör olası gayınna
 Dul godu gelini (K.K.24)

761.

Köprünün altı gazık
 Gayınnam ölmüş yazık
 Öldüğüne gayırmam
 Giden kefene yazık (K.K.79)

522.

Ocakta mercimek aşısı
 Dibindedir daşı
 Gayınna kızını ben aldım
 Sen başını gaşı (K.K.50)

352.

Oturmuş mangal başına
 Rastik çekmiş gaşına
 Şimdi oğlum gelirse
 Sıçar süslü başına (K.K.32)

48.

Rafa fincan goydum
 İçine mercan goydum
 Gaynanamın adını
 Guyruklu sıçan goydum (K.K.11)

522.

Sac altında gavırma
 Gaynana garşımda durma
 Gözlerin şipitlenmiş
 Midemi bulandırma (K.K.50)

309.

Sağır gelin
 Dilsiz gelin
 Aşın taşı
 Savur gelin (K.K.25)

452.

Sarı gavın dilimi
 Dut gaynana dilini
 Dutmaycadın dilini
 Neden aldın gelini
 Gırcan gambur belini (K.K.39)

431.

Tabağa goydum darı
 Ağlarım zarı zarı
 Beni yardan ayırdı
 Keleter kafalı garı (K.K.38)

703.

Tālası otlı gelin
 Paçası b.klu gelin
 Oğlanı ben doğurdum
 G.tümü kemir gelin (K.K.71)

427.

Tarlada hedik gaynana
 Dişleri gedik gaynana
 Oğlun lokum getirmiş
 Sensiz yedik gaynana (K.K.38)

309.

Yenli gelin
 Yeşsiz gelin
 Attanın de söyle
 Tejiz gelin (K.K.25)

3. 2. 5. Evlilik Konulu Mâniler

Her genç kızın ve delikanlının evlilik hayali vardır. Hele bir de sevdiği insanla evlenmek büyük bir şanstır. Kızlar evlenme arzularını açıkça anne ve babalarına söyleyemezler mâniler aracılığıyla niyetlerini bildirmeleri kolaylaşır. Bazen de istemeye gelen görücülerin, evlenmek isteyen oğlanın kendisine uygun olmadığını, gölü olmadığını ifade etmek için mâni söylenir.

46.

Ayağında terlikler

Çiçek açmış erikler

Oğlan sana varıcam

Hazır mı gelinlikler **(K.K.11)**

152.

Boyların birazcık uzun

Oynuyor gaşın gözün

Gerçektir bu sözün

Evlenelim bu güzün **(K.K.13)**

53.

Duvar üstünde kilim

Oğlanın adı Selim

Selim benim olursa

Olurum telli gelin **(K.K.11)**

Duyguların açıkça ifade edilemediği geçmiş zamanlarda bir gülümsemenin evlenmek istemek anlamına geldiğini aşağıda yer verdiğimiz mânilerle örneğiyle daha iyi anlıyoruz.

531.

Ak yazmamı çekindim

Pul ıslasın diye

Güldüm de geçivedim

Düñür yollasın diye **(K.K.51)**

509.

Açılır yeşil yonca

Entarim morca morca

Kaldır gelin başını

Girdim bin lira borca **(K.K.46)**

813.

Ak bıçak gara bıçak
Abim dükkân açacak
Evlenmeyin bekârlar
Kızlar naylon çıkacak **(K.K.87)**

655.

Ak bıçak gara bıçak
Babam dükkân açacak
Evlenmeyin bekârlar
Gızlar laylon çıkacak **(K.K.64)**

287.

Ak bürülce bişer mi
Yere düşse şişer mi
İkimizin boyu bir
Bize nikâh düşer mi **(K.K.24)**

745.

Ak dutlar gara dutlar
Dutlar dibinde patlar
Güzel oğlan görünce
Gızlar üsdüne atlar **(K.K.75)**

819.

Ak fasille bişer mi
Yere düşse şişer mi
İkimiziñ boyu bir
Bize nikâh düşer mi **(K.K.87)**

594.

Ak üzüm ermem diyor
Sepete girmem diyor
Kızın gönlü var amma
Anası vermem diyor **(K.K.55)**

225.

Akşamdan gelir aynalı deve
Kollarım ağrıdı seve seve
Akşam evliler evine gider
Sorun bekârların mekanı nere
(K.K.16)

531.

Ak yazmamı çekindim
Pul ıñılasın diye
Güldüm de geçivedim
Düñür yollasın diye **(K.K.51)**

509.

Aktaş kaldır gel
İlanı öldür gel
Oğlan sana varıcam
Cebini doldur gel **(K.K.46)**

656.

Ambar altında pusarın
Gulaklarımı kısarın
Sana deyon Ahmet dayı
Güççük gızıñı vermezseñ küserin
(K.K.65)

46.

Ayağında terlikler
Çiçek açmış erikler
Oğlan sana varıcam
Hazır mı gelinlikler
(K.K.11)

436.

Ay oğlan atlasana
 Hendekten hoplasana
 Beni sana vermezler
 Ağzını toplasana (K.K.38)

740.

Bahçeye indim güle
 Gül darılmış bülbüle
 Dediler yar evlenmiş
 Geçinsin güle güle(K.K.74)

226.

Bağ damında eğlencem geldi
 Kendi kendime söylencem geldi
 Eller evlendikçe
 Benim de evlencem geldi
 (K.K.16)

449.

Bahçenin harımıym
 Ben sana varı mıyım
 Sen beni almam demişin
 Ben kapıda galı mıyım (K.K.39)

439.

Bazardan gelir atlı
 Heybesi datlı
 Benim sevdiğim oğlan
 Boynu giravatlı (K.K.38)

626.

Ben varmam çarıklıya
 Havuzu balıklıya
 Allah nasip eylesin
 Boynu giravatlıya(K.K.59)

831.

Bizim motor kırmızı
 Dolaşırdım Kıprıs'ı
 Alacaktım o gızı
 Amcamın gelin gızı
 (K.K.87)

152.

Boyların birazcık uzun
 Oynuyor gaşın gözün
 Gerçektir bu sözün
 Evlenelim bu güzün(K.K.13)

256.

Çam içinde pürçekler
 Şeker olsam yicekler
 Sevmediğim kötüye
 Zorla olsa vercekler (K.K.18)

582.

Çam dibinde böcekler
 Şeker versem yicekler
 Sevdiğim dururken
 Sevmediğime vercekler(K.K.56)

227.

Dam üstünde kerkenek
 Kanadı benek benek
 Amcam oğlu varıka
 El benim neme gerek (K.K.16)

236.

Dereye gel dereye
 Ben de gelen dereye
 Annen seni satmış
 Bi sahan eriğe (K.K.17)

292.

Dere boyu gavunluk
 Bugün hava yağmurluk
 Fadimem seni alcektim
 Dayımdan oldu cavırlık **(K.K.24)**

600.

Dolaba gavın godum
 Suyunu akıda godum
 Deli Āmad sevdiğini aldım
 Seni bakıda godum**(K.K.56)**

53.

Duvar üstünde kilim
 Oğlanın adı Selim
 Selim benim olursa
 Olurum telli gelin **(K.K.11)**

378.

Elbisemin gülleri
 Mor olsun da solmasın
 Söyle oğlan anana
 Beğenmezse almasın **(K.K.33)**

836.

Elma attım deñize
 Geliyor yüze yüze
 Bizim köyün kızları
 Yedi biş yedi yüze **(K.K.87)**

629.

Elma attım deñize
 Geliyor yüze yüze
 Söyleyin Ahmet Bey'e
 Gızını versin bize**(K.K.61)**

536.

Erik damını eğmeli
 Dibinde eğlenmeli
 Güzellikte fayda yok
 Çalışıp evlenmeli**(K.K.51)**

824.

Erik dalını eğmeli
 Dibinde eğlenmeli
 Öyle vakit geçmiyor
 Baharın evlenmeli **(K.K.87)**

784.

Ev yapın derin yapın
 Suyunu serin yapın
 Alamadım havesimi
 Yeniden gelin yapın **(K.K.83)**

288.

Evlerimiz cam cama
 Selam söylen amcama
 Gızını bana vermezse
 Turşu gursun fincana **(K.K.24)**

712.

Ey on guruş on guruş
 On guruşu kim bulmuş
 O benim nazlı yârim
 Ne güzel gelin olmuş **(K.K.72)**

616.

Garanfilim iki çatal
 İkisi de pembe açar
 Goca deyen kızlar
 Bohçayı alı gaçar**(K.K.59)**

285.

Gara goyun etli olur
 Gavurması datlı olur
 El evine varan
 Ölmez ama dertli olur **(K.K.23)**

417.

Gara gara böcekler
 Duvrı delecekler
 Sevmiyorum oğlanı
 Zorla mı verecekler **(K.K.38)**

526.

Gara goyun etli olur
 Gavurması datlı olur
 Oğlan büyük gız güççük
 Sarılması datlı olur **(K.K.51)**

550.

Gayada harmanım var
 İpekli yorganım var
 Sevdiğimi verilerse
 Deveden gurbanım var **(K.K.53)**

322.

Gayadan öküz bakar
 Öküzün alını sakar
 Genç oğlanlar duruka
 Goca adama kim bakar **(K.K.28)**

812.

Gayvelerde pul buldum
 Yârim evlenmiş duydum
 Evlenirse evlensin
 Ben ondan üstün buldm **(K.K.87)**

276.

Giden bulut durumu
 Bize eden bulur mu
 İkimize bir yastık
 Acep nasip olu mu **(K.K.20)**

323.

Göbeklide eş alma
 Gaşlarına maşşalla
 Orda burda tulum atma
 Senin olcam inşalla **(K.K.28)**

790.

Hocageliyor hoca
 Sarığı goca goca
 Şimdiki kızlar isteyo
 Alafranga goca **(K.K.83)**

821.

Kar yağıyor yağıyor
 Abamı keyeçeğim
 İhtiyara varıp da
 Baba mı deyeçeğim **(K.K.87)**

283.

Kar yağıyor yağıyor
 Montumu keyeçeğim
 Sakallıya varıpta
 Babam mı deyeçeğim **(K.K.23)**

38.

Kaya dibi otludur
 Ergen goyunu datlıdır
 Sakallıya varanın
 Yüreciği dertlidir **(K.K.10)**

512.

Küpte bulama
 Gollarını dolama
 Oğlan sana varcam
 Ceplerini boşaltma **(K.K.46)**

815.

Masa üstünde dursun
 Dudakların kurusun
 Beni beğenmiyordun
 Babıcıyı bulursun **(K.K.87)**

232.

Merdiven basak basak
 Çıkma yukarı yasak
 Delikanlılar dururken
 İhtiyara kız yasak **(K.K.17)**

829.

Minarenin ucuna
 Yıldıza bak yıldıza
 Sen beni alamazsın
 Ucuza bak ucuza **(K.K.87)**

421.

Minarenin ucunda
 Baykuşa bak baykuşa
 Annem verse ben varmam
 Senin gibi berduşa **(K.K.38)**

44.

Motur geliyo motur
 Motorun bacası yoktur
 Kakmış da beni ister
 Oğlanın paçası yoktur **(K.K.11)**

844.

Oğlan adın Mirat
 Altındaki gır at
 Oğlan sana varırdım
 Memleketin çok ırak **(K.K.88)**

242.

Pencerede pul buldum
 Yârim gitmiş dün duydum
 Evlenirse evlensin
 Ondan üstününü buldum **(K.K.18)**

419.

Parmağında yüzüğe
 Kaşlı diyorlar yârim
 Askerden gelenlere
 Yaşlı diyorlar yârim **(K.K.38)**

426.

Sofraya koydum cacık
 Yazık sevgilim yazık
 Daha dün evlendik
 Nerden çıktı bu çocuk **(K.K.38)**

101.

Tarlaların başındayım
 Gök çeşmenin başındayım
 Dön gel nazlı yârim
 Al duvaklı garşındayım **(K.K.13)**

412.

Yılana bak yılana
 Yılan kaçmış ormana
 Annem beni verecek
 Yeşil gözlü oğlana **(K.K.38)**

697.

Saatimin kordonu
 Beyaz olsun solamsın
 Söyle yârim anneğe
 Beğenmezse alması(K.K.70)

707.

Mercimekte daş mı olur
 Ayıklamadan aş mı olur
 İlkinden baş olmayan
 Son gocaynan baş mı olur (K.K.71)

709.

Ocağa goydum mercimek aş
 Dibine çökdü daşı
 Ben gızıñı götürüyön
 Sen otur başıñı gaşı(K.K.71)

720.

Karyolanın demiri
 Babamdan al emiri
 Eğer babam vermezse
 Gaçmak Allah emiri (K.K.72)

734.

Mercimeğim süzülür
 Yılan daşda büzülür
 Açma gelin gerdanı
 Oğlan bekâr üzülür(K.K.74)

741.

Pencerede böcekler
 Şeker versem yicekler
 Sevmediğim oğlana
 Beni nasıl vecekler(K.K.74)

791.

Sarı zıbın keyersiñ
 Ne çehreñi eyersiñ
 Var git benim garşımdan
 Anneğ seni eversiñ (K.K.83)

3. 2. 6. Sitem Konulu Mâniler

İçinde bulunduğu durumdan şikâyetçi olan kişilerin bu şikâyetlerini dile getirmek için mânileri tercih ettiği görülmüştür. Bazen hayat şartları bazen sevgilinin davranışlarının değişmesi bazen de hak edilen hayata sahip olamamak sitem ve şikâyet konularının mânilerde yer almasına sebep olmuştur.

274.

Aşam oldu diyen yok
 Aşım bişti yiyen yok
 Al benizim kül oldu
 Sana noldu diyen yok (K.K.20)

826.

Ben de giderim ben de
 Bir ayvam kaldı sende
 Ayva gibi sararsım
 Din iman yok mu sende (K.K.87)

85.

Evlerin bayırı yok
 Çümenin çayırı yok
 Vereceksen düzgün ver
 Verdiğnin hayırı yok (K.K.13)

78.

Gara çadır is mi dutar
 Yağlı martin pas mı dutar
 Ağlarsa anam ağlar
 El gızı yas mı dutar (K.K.13)

198.

Gayve olup bişmedim
 Gaynayıp da daşmadım
 Eller ne derse desin
 Ben dengime düşmedim (K.K.13)

261.

Gurbette ömrüm geçecek
 Bir daracık evim yok
 Oturup derdimi dökecek
 Bir vefalı yârim yok (K.K.18)

685.

Guyu dibinde gova
 Başında yeşil oya
 Canımdan bezer oldum
 El lafı duya duya (K.K.70)

463.

Harman yerinde durdum
 Bağdaş gurdum oturdum
 Hem ağladım hem güldüm
 Senelerimi yitirdim (K.K.39)

271.

İğnem düştü yerlere
 Gariştı gazellere
 Ben ellere ne diyem
 Tecellem yazanlara (K.K.20)

249.

Karpuz kestim suyumuş
 Yar dizimde uyumuş
 Ben ellere ne diyen
 Yazılarım buyumuş(K.K.18)

79.

Kürk uzun beden dar
 Beni koyup giden yar
 Evel böyle değildin
 Seni bi örgeden var (K.K.13)

73.

Sarı çiçek buldum dağlar içinde
 Siyah salkım ermiş bağlar içinde
 Buralarda bensiz gezemezken
 Nasıl geziyon el içinde (K.K.13)

852.

Sarı kordelem ensiz
 Sarardım soldum sensiz
 Hey gidi dinsiz imansız
 Nasıl yattın bensiz(K.K.89)

475.

Şu dağların armıdı
 Anan baban var mıdı
 Anam babam olsa
 Bu hallara gor mudu(K.K.40)

89.

Yol üstünde dikilitaş

Biri kuru biri yaş

Emsalların içinde

En gülmedik benim baş (K.K.13)

325.

Yolmamı yolamadım

Yolları bulamadım

Aradım aradım

Dengimi bulamadım (K.K.28)

3. 2. 7. Kaderle İlgili Mâniler

İnsanoğlu alnına ne yazılmışsa onu yaşayacağını düşünür. Kaderden kaçmanın veya kaderi değiştirmenin mümkün olmayacağını düşünür. Bu sebeple başına gelen her türlü olumsuzluğu kadere bağlayarak kendini rahatlatmıştır. İşte bu noktada kader konusu mânilerde de yerini almıştır.

271.

İğnem düştü yerlere

Gariştı gazellere

Ben ellere ne diyem

Tecellem yazanlara (K.K.20)

249.

Karpuz kestim suyumuş

Yar dizimde uyumuş

Ben ellere ne diyen

Yazılarım buyumuş(K.K.18)

3. 2. 8. Askerlik Konulu Mâniler

Askerliği konu alan mânileri genellikle genç kızlar söyler. Askere giden delikanlılar geride ailelerini sevdiklerini bırakırlar. Asker yolu beklemek zordur. Evlenmek isteyen kızlar askerden gelmiş olan erkekleri tercih ederler.

620.

Asker yolu beklerin

Gününe gün eklerin

Sen git yârim talime

Ben burayı beklerin (K.K.59)

255.

Ayağında narini

Dışta yapar talimi

Ben askere gidince

Nasıl gören yârimi (K.K.18)

770.

Dam üstünde ziniler

Fiske vursam iñiler

Askerdeki yârimin

Kulakları çiniler **(K.K.80)****211.**

Gara çorap örego

Ayağına giyego

Ben askerden gelincē

Anamgilde durago **(K.K.15)****841.**

Gül gurusu galbırda

Çok iş vardır sabırda

Benim yâri sorarsan

Edirne'de tabırda **(K.K.88)****153.**

İlimon ektim düze

Bitmedi galdı güze

Yar ben seni alırdım

Asgerlik geldi bize **(K.K.13)****195.**

Karanfilin könesi

İnce mercan tanesi

Varman kızlar askere

Ne dükenmez senesi **(K.K.13)****408.**

Kuyunun kapakları

Söğüdün yaprakları

Askerdeki yârimin

Çınlasın kulakları **(K.K.36)****282.**

Kavak kavaktan uzun

Kavakta biter üzüm

Benim sevdiğim yârim

Askerlerde bütün **(K.K.23)****197.**

Limon ektim taşa

Bitmedi galdı gışa

Gız ben seni alırdım

Askerlik geldi başa **(K.K.13)****3. 2. 9. Beddua İçerikli Mâniler**

Beddua kişinin kendisine kötülük edenlere karşı ettiği kötü dualardır. Aşağıdaki mânilerde sevdiğinden ayrılan kızın ayrılmasına sebep olanlara karşı ettiği beddualar yer alır.

1.

Ağ üzüm barmak gibi

Sevdiğim gaymak gibi
 Beni yardan ayıran
 Devrilsin gavak gibi (**K.K.1**)

111.

Armut dalda görünsün
 Ellemeyin çürüsün
 Beni yardan ayıran
 Ölmesinde sürünsün(**K.K.13**)

215.

Dam ardı meşe
 Dibini keklik eşe
 Beni yardan ayıran
 Evine kibrit düşe (**K.K.15**)

344.

Kara kara kazanlar
 Kara yazı yazanlar
 Cennet yüzü görmesin
 Aramızı bozanlar (**K.K.31**)

Evlenme vaadiyle kandırılan genç kızların kendisiyle evlenmeyen ya da başka birini tercih eden delikanlıya beddua ettiği mâniler de derlediğimiz mâniler arasındadır.

238.

Entarisi ak oğlan
 Dön ardına bak oğlan
 Benden başka yar seversen
 Döşşeklere yat oğlan (**K.K.17**)

263.

Gök yazmanın oyası
 Yüzüne vurmuş boyası
 Alcan dedi almadı
 Ciğerinden yanası (**K.K.18**)

367.

Gara taksi geliyor

Gara haberin gelsin

Benden başka seversen

Allah belanı versin (K.K.33)

376.

Mendil verdim al gayrı

Ben gidiyom gal gayrı

Varcam dedim almadın

Çirkinlere gal gayrı (K.K.33)

Yine verilen sözlerin tutulması, başka biriyle evlenme gibi durumlar neticesinde söylenen mânilerin sadece kızlar tarafından değil erkekler tarafından da söylendiğini aşağıdaki mâniyi inceleyerek görebiliriz.

486.

Köprünün altı diken

Yaktın beni gül iken

Allah da seni yaksın

Üç günlük gelin iken (K.K.40)

2.

Ağ üzüm barmak gibi

Sevdiğim gaymak gibi

Beni yardım ayıran

Devrilsin gavak gibi (K.K.1)

382.

Ak üzüm barmak gibi

Sevdiğim gaymak gibi

Beni yardım ayıran

Devrilsin gavak gibi (K.K.33)

739.

Ak üzüm barmak gibi

Sevdiğim gaymak gibi

Beni yardım ayıran

Gurusun dēnek gibi (K.K.74)

604.

Ak üzüm barmak gibi

Sevdiğim gaymak gibi

Sevdiğimi saranlar

Devrilsin gavak gibi (K.K.56)

307.

Ak yazmanın oyası
 Suya vurmuş boyası
 Alcan dedi almadı
 Ciğerinden yanası **(K.K.24)**

654.

Akşam yemek pişirdim
 Milangaz ocağında
 Eğer beni almazsan
 Kal asker ocağında **(K.K.64)**

639.

Ay oğlan arsız oğlan
 Elmasız narsız oğlan
 Anañ beni almam demiş
 Sen de gal yarsız oğlan **(K.K.61)**

484.

Bağ başının gayası
 Erlice ova yaylası
 Gelcem dedin gelmedin
 Allahından bulası **(K.K.40)**

360.

Entarisi ak oğlan
 Dön ardına bak oğlan
 Anam sana vermicek
 Ak köpenen yat oğlan **(K.K.33)**

238.

Entarisi ak oğlan
 Dön ardına bak oğlan
 Benden başka yar seversen
 Döşşeklere yat oğlan **(K.K.17)**

415.

Gara gara gazanlar
 Gara yazı yazanlar
 Cennet yüzü görmesin
 Aramızı bozanlar **(K.K.38)**

344.

Kara kara kazanlar
 Kara yazı yazanlar
 Cennet yüzü görmesin
 Aramızı bozanlar **(K.K.31)**

785.

Karanfilim saksıda
 Sevdığım Sivaslı'da
 Yârim bizi ayıran
 Galsın gara toprakta **(K.K.83)**

613.

Kara kara kazanlar
 Kara yazı yazanlar
 Cennet yüzü görmesin
 İşimizi bozanlar **(K.K.58)**

848.

Keten köyneğim kat kat
 Birini al birini sat
 Başkasını seversen
 Kakmaz döşşeklere yat **(K.K.89)**

395.

Köprünün altı diken
 Yaktın beni gül iken
 Allah da seni yaksın
 On beş günlük gelinken **(K.K.33)**

230.

Motur geliyor motur
 Hendeklerden hoplasın
 Aldı gitti yârimi
 Tekerleri patlasın (K.K.17)

684.

Vur desdiyi gümlesin
 Sevda çeken dinlesin
 Sevdigimi saranlar
 Ölmesin de inlesin (K.K.70)

3. 2. 10. Dügün Deyişlemeleri

Dügün deyişlemeleri adından da anlaşıldığı üzere dügün törenlerinde, gelin alma, gelin indirme esnasında söylenen mânilerdir. Daha önce de belirttiğimiz gibi Uşak ili merkez ilçe ve köylerinde özellikle dügün törenlerinde söylenen mâniler deyişleme adıyla anılır.

2.

Ayna attım göl yerine
 Yuvarlandı mil yerine
 Uşak'tan bi kız aldık
 Kohula damat gül yerine (K.K.1)

3.

Bahçelerde semizlik
 Değirmenlikte doņuzluk
 Bi kız aldık Banaz'dan
 Orta yerden damızlık (K.K.1)

4.

Evlerinin öñü fırın
 Dumanı çıkar burun burun
 Gayınna geliniñi getirdik
 İster geçin ister sürün (K.K.1)

Gelin oğlan evine getirildiğinde bindiği attan inmek için 'indirmelik' ister. Bu indirmelik kimi zaman bir ev kimi zaman büyük baş ya da küçükbaş bir hayvan kimi zamansa bilezik gibi değerli bir hediye olur. Gelin getiren seymandaki mânici gelinin indirmelik almadan inmemesi için şu mâniyi atar:

11.

Perdelerde iğne
 Dinle gelin dinle

Bi guzulu goyun almayınca
 İnme gelin inme (K.K. 2)

13.

Gelin atta dursun
 Oğlu kızı olan mürüvvetini görsün
 Gayınbabaya söylen
 Endirmeliğini versin (K.K.4)

Oğlan evinden kız evine gelin almaya gidilir ve evin önünde gelinin çıkarılması beklenir. Düğün seymanın geldiğini gören gelin hemen çıkmaz ailesiyle, akrabalarıyla vedalaşır. Bu esnada dışarda bekleyen düğün alayı sabırsızlanır ve gelinin çabuk çıkarılması ve daha fazla bekletilmemek amacıyla aşığıdaki mâniyi söylerler.

14.

Gara tren yürüdü
 Şu dağları duman pürüdü
 Çıkarıverin gelinimizi
 Ayağımıza gara sular yürüdü (K.K.6)

24.

Dam üstünde keleter
 Tengim tengim tengeler
 Gelinimizi bize verin
 Keleter başlı yengeler (K.K.9)

Yukarıdaki mâniye cevap olarak kız evinden de şu karşılık verilir:

25.

Tarlalarınız daşlı mı
 Gelininiz galem gaşlı mı
 Bizimkilere keleter diyonuz
 Sizinkinler ördek başlı mı (K.K.9)

26.

Ak sürü yol bastı
 Kara köpek kan kustu
 Küçük köprüyü geçtik
 Koca köprüyü sel bastı **(K.K.8)**

701.

Alma soydum yiyip durma
 Iraflara goyup durma
 Sana bu gızı gelin getirdik
 Ana ben galcan mı deyip durma
(K.K.71)

661.

At mı alınır gışın
 Beş yüz leresi peşin
 Buğdeyli durukan
 Bescilerde neydi işiñ **(K.K. 67)**

5.

Ayna attım göl yerine
 Yuvarlandı mil yerine
 Uşak'tan bi gız aldık
 Kohula damat gül yerine **(K.K.1)**

607.

Aynalar alıñ bakınıñ
 Düğmeler alıñ dikiniñ
 Getirdiğimiz gına yetmediyse
 Acık da goyun b.ku yakınıñ **(K.K.57)**

547.

Bahçelerde mersin
 Toplamayın ersin
 Biz gelini getirdik
 Allah geçim versin **(K.K.53)**

6.

Bahçelerde semizlik
 Değirmenlikte doñuzluk
 Bi gız aldık Banaz'dan
 Orta yerden damızlık **(K.K.1)**

598.

Bahçemiz gülleri arıdır arı
 Gıvrılır geri geri
 Eşe agamın seymeni
 Kırk yaşında gocagarı **(K.K.56)**

646.

Başıñda alıñ mı var
 Belinde şalıñ mı var
 Eniver gayrı a gelin
 Bölüşemedik malıñ mı var **(K.K.62)**

311.

Bazardan aldım inne
 Gelin sözümü iyi dinle
 Gayınna bir inek vermeyince
 Arabadan inme
(K.K.26)

312.

Bazardan aldm tasını
 Heybeye guydum fesini
 Bu gızın babası yoğusa
 Amcası edivesin yasını **(K.K.26)**

472.

Çay gıyılarının nanası
 Ağ ellerinin kınası
 Çıkarıve gızını
 Gızın gadın anası **(K.K.40)**

702.

Dam üstünde keleter
 Tengim tengim tengeler
 Gelinimizi bize verin
 Keleter başlı yengeler (K.K.9)

313.

Dam üstünde tongala
 Tengim tengim tengele
 Çıkarıverin gelinimizi
 Gadife çekili yengele (K.K.26)

507.

Dam üstünde yongalar
 Yel estikçe tengeler
 Daha gönlünüz olmadı mı
 Gudulu guşaklı yengeler (K.K.45)

518.

Değmenciler dönderi değmeni
 Bağcılar gazar eymeni
 Bu gördüğünüz
 Ulucak köyün seğmeni(K.K.48)

693.

Demircilē dōge demiri
 Kōmürülē yakā kōmürü
 Çek seymanbaşı seymanı
 Bu da Allah'ın emiri (K.K.70)

589.

Derelerin nanası
 Ellerinin gınası
 Allah böyle yazmış
 Ağlamasın gız anası(K.K.56)

473.

Dombayı göle yatırız
 Suyunu çaydan getiriz
 Müsaade ederseniz
 Haftaya bi gız daha getiririz(K.K.40)

672.

Dombey göle yanaşır mı
 Herkes ona bakışır mı
 Emmin oğlu damdayiken
 Gelin olmak yakışır mı(K.K.69)

9.

Duttum pirenin irisini
 Davul gurdum derisini
 Sana diyom Hüseyin Ağa
 At onluğun birisini (K.K.2)

590.

Düştüm yolun incesine
 Selam saldım amcasına
 Amcasız kız gelin mi olur
 Gelin olsa da melün olur(K.K.56)

314.

Elli elli yüz
 Mesudiyeliyiz biz
 Selamünaleyküm siz
 Allaha ısmarladık biz (K.K.27)

703.

Erken eker Mıdıklı darıları
 Oğul çıkarmaz Tepeköy'ün arıları
 Kocasını çabuk öldürür
 Hameli'nin karıları (K.K.7)

601.

Evleri var dört köşe
Ben de şaştım bu işe
İnive gelin gali inive
Eviñi varınca iyi döşe(**K.K.56**)

7.

Evlerinin öñü fırın
Dumanı çıkar burun burun
Gayınna geliniñi getirdik
İster geçin ister sürün (**K.K.1**)

315.

Evlerinin önü fırındır fırın
Dumanı düter burun burun
Mehmet ağa bir gelin getirdik
İster geçin ister sürün (**K.K.26**)

677.

Evlerinin altı guyu
Guyudan alırlar suyu
Hidayet deyip durma
Geliniñi getirdik ırāt uyu(**K.K.70**)

68.

Evlerinin önü kuyu
Kuyudan alırlar suyu
Size bi gelin getirdik
Akçaköy'ün bi içim suyu (**K.K.13**)

400.

Et yidim tabaktan
Su içtim gabaktan
Sana bir gelin getirdik
Geçinmezsen yolla sabahtan(**K.K.36**)

678.

Gayağıl'ın gayaları
Goyunlarıñ sayaları
Biz bi gelin getirdik
İlyalı'nıñ ağaları(**K.K.70**)

15.

Gara tren yürüdü
Şu dağları duman pürüdü
Çıkarıverin gelinimizi
Ayağımıza gara sular yürüdü (**K.K.6**)

474.

Garşı dağın buludu
Üstümüzde yürüdü
Çok beklettiniz
Ayağımıza gara sular yürüdü(**K.K.40**)

384.

Gayfa oldum gavruldum
Duman oldum savrıldım
Merak etme gavuşursun
Bugün anandan ayrıldım(**K.K.33**)

689.

Geçemedim derelerin selini
Kemer sıkılmış ince belini
Akşam oluyo bekletmeñ bizi
Çıkarıverin gelinimizi(**K.K.70**)

16.

Gelin atta dursun
Oğlu kızı olan mürüvvetini görsün
Gayınbabaya söylen
Endirmeliğini versin (**K.K.4**)

647.

Gelin geldi merdiven başına heey
Eşini dostunu toplamış başına heey
Çekiverin şu doru beygiri merdiven
başına heey

(K.K.62)**778.**

Gelin geldi merdimen başına
Yarenini toplamış yanı başına
Çekiven Kemal Ağa'nın atını binek
daşına **(K.K.82)**

704.

Goca gapının çenedi
Üstüne kumrular tünedi
Hadin dağılalım arkadaşlar
Cümle âlem bizi gınadı **(K.K.9)**

76.

Goca kapının çenedi
Üstüne gumrular tünedi
Kalkın dağılalım arkadaşlar
Cümle âlem bizi gınadı

(K.K.13)**385.**

Goyunumu doladım guza
O da dolandı ağdı düze
Savoluş hepiñiz geldiniz
Varoluş hepiñize **(K.K.33)**

17.

Goyunu saldım düze
Aştı gitti öte yüze
Onlar erdi muradına
Biz çikalım kerevetine **(K.K.4)**

519.

Goyunu saldım guza
Sıyrıldı geldi düze
Selamınaleyküm
Gız evi size **(K.K.48)**

705.

Gökte durna ellidir
Kanatları tellidir
Dedikodu yapmayın
Yiğit yerinde bellidir **(K.K.9)**

779.

Guladan gelirkene seyreyledim kölezi
Meşur olur garadaşın kirezi
Ramazan Ağa'nın topacık boylu Iraz'ı
Bizim Kemal'i ekti gitti duyduş mu
(K.K.82)

157.

Gurak geçti Mart ile Mayıs'ı
O yüzden yiyemedik şeftali ile gayısı
Hadi bakam yardım edin
Yok mu bu gızın emmisi dayısı

(K.K.13)**578.**

Hey neşolsuñ neş olsun
Yağmur yağsın yerler yaş olsun
Gelininizi getiriverdik düğün evi
Hatırınız gönlünüz hoş olsun **(K.K.56)**

516.

Hey subaşı subaşı
Karadır yârin kaşı
Yıkılsın da yurd olsun
Kemanacıların ovabaşı **(K.K.47)**

566.

İğnelikte iğne
 Dinle gelin dinle
 Buzālı inek almayınca
 Atdan aşşā énme (K.K.56)

316.

İleşlerden çıkar bakat daşı
 Düğün evinden çıkar pirinç aşı
 Bu gızın babasına sorarsan
 Karacahisarın hem ağası hem paşası
 (K.K.26)

648.

İNme gelin inme
 Sana diyon iyi dinle
 Gaynanañ gayınbabañ bi ev
 vermeyince
 Sakın attan inme(K.K.62)

228.

Kar yağıyor ipek gibi
 Savrulur kepek gibi
 Mahallemizden kız alanı
 Kovarız köpek gibi (K.K.16)

224.

Kara bıçağın demiri
 Daşı toprağı kemiri
 Üzülme Kazım Ağa
 Bu da Allah'ın emiri (K.K.16)

706.

Kara koyun yürüyo
 Bacaklarını sürüyo
 Dinleyin arkadaşlar
 Arkadan bir köpek ürüyo (K.K.9)

97.

Karlar yağar ipek gibi
 Savruluyor kepek gibi
 Başka düğünde söz ettik
 Kovaladılar köpek gibi(K.K.13)

557.

Karşıda silah atanlar
 Atıp da tutanlar
 Hadi gelin almaya gidelim
 Seyre bakanlar (K.K.53)

84.

Karşıdaki çamlar
 Meyvesi dibine tımlar
 İşte gelini getirdik
 Çatlan orta burunlular
 (K.K.13)

18.

Kirmenleri eğirirler
 Birbirine değirirler
 Goca galar düğün gördümü
 Perdelerden seyirdirler
 (K.K.5)

545.

Koca bıçağın demiri
 Sırtı yerleri kemiri
 Hiç üzülme kız babası
 Bu da Allah'ın emiri (K.K.53)

652.

Masa üstünde pekmez
 Bu pekmez bize yetmez
 Susuzören'ij kızları
 Davulsuz gelin gitmez (K.K.63)

558.

Ok attım düze
İndi geldi süze süze
Selamınaleyküm
Gız evi hepinize (K.K.53)

579.

Ok atdım düze
Geliyor yüze yüze
Düğün evi
Selamınaleyküm hepinize(K.K.56)

69.

Öte yakanın buludu
Bu yakayı bürüdü
Verin amanetimizi
Dizlerimize sarı su yürüdü
(K.K.13)

277.

Öte yakanın buludu
Dağları duman bürüdü
Verin gelinimizi
Ayağımıza gara sular yürüdü
(K.K.21)

12.

Perdelerde iğne
Dinle gelin dinle
Bi guzulu goyun almayınca
İnme gelin inme(K.K. 2)

387.

Sabah kalktım yoluma
Selam verdim erenime elime
Üzülme nazlı gızım
Dolanır gelisiñ yanıma (K.K.33)

753.

Su akar oluktan
Baykuş öter goğuktan
Çıkarıñ gelinimizi
Ayağımız dondu soğuktan (K.K 76)

780.

Şu alemin pehlivanı hopuşlu gamalı
Çiftçilikten geçiciliğe transfer etti
damalı
Sultan yengenin gıvırcık saçlı Kemal'ı
İraz'dan ayrı düştü duyduñ mu
(K.K.82)

707.

Tarlalarınız daşlı mı
Gelininiz galem gaşlı mı
Bizimkilere keleter diyonuz
Sizinkinler ördek başlı mı (K.K.9)

158.

Yağmur yağdı dereler akdı
Tansu Çiller her şeyde farklı
İstemeye gerek yok
Beş yüzdür bu bayrağın hakkı
(K.K.13)

548.

Yekin doruk tayım yekin
Boğazına boncuklu muska takın
Bu gelini üzmeden götürün
Kundakta kaldı babadan yetim
(K.K.53)

549.

Yerde yatan gara daşlar
 Dağda biter ardıçlar
 Haydi gelin almaya gidelim
 Tüm arkadaşlar (K.K.53)

336.

Yüksektedir köyleri
 Engindedir evleri
 Selamnaleyküm
 Çamyuva'nın beyleri (K.K.29)

781.

Zalım olur süle deresiniñ sovuğu
 Uçurur başından kasketi gavuğu
 Sekiz civciyle bi total tavuğu
 Hediye etti Kemal Aga duyduñ mu
 (K.K.82)

3. 2. 11. Bahçelerde Diye Başlayan Mâniler

Mânilerin özellikle kırsal kesimlerde bir işle uğraşan insanların vakit geçirmek ve işin ağırlığını hafifletmek amacıyla söylendiğinden bahsetmiştik. Günlük hayatta uğraşılan bu işler de mânilerin konusu olmuştur. İlk iki dizede günlük hayatta yer alan işler, ürünler, malzemelerden bahsedilerek son iki dizede de asıl anlatılmak istenen anlatılmış, verilmek istenen mesaj verilmiştir. Bahçelerde diye başlayan mâniler bunun en güzel örnekleridir.

491.

Bahçelerde ak hıyar
 Boyun boyuma uyar
 İkimizin bir yaşı
 Ayırmaya kim gıyar (K.K.42)

632.

Bahçelerde gök hıyar
 Boyu boyuma uyar
 Biz ikimiz bir olsak
 Ayırmaya kim gıyar (K.K.61)

241.

Bahçelerde iprişe
 Boyu posu kendince
 İki gönül bir olsa
 Ayıramaz padişah (K.K.18)

633.

Bahçelerde pıravsa
 Dallarına gar yağsa
 Ben o yâri çok sevdim
 Başkasına varmasa (K.K.61)

437.

Bahçelerde sarmaşık
 Sarmadan oldum aşık
 Bugün yâri görmedim
 Elimden düştü gaşık (K.K.38)

851.

Bahçelerde sıyırma
 Kız fistanı savırma
 Eteğinden tutunca
 Yandım diye bağıрма(K.K.89)

41.

Bahçelerde badılcan
 Ben askere yazılcan
 Ben askerden gelince
 On beş yaşında kız alcan (K.K.10)

55.

Bahçelerde nane olsa
 Biçilsede gene olsa
 Ben seni çok sevdim
 Halden bilcek anan olsa(K.K.11)

550.

Bahçelerde mersin
 Toplamayın ersin
 Biz gelini getirdik
 Allah geçim versin(K.K.53)

58.

Bahçede mor beyaz
 Gene geldi bahar yaz
 Gurban olam Allah'ım
 Seveni sevene yaz (K.K.11)

59.

Bahçelerde mor melih
 Nerde gördüm ben seni
 Keşke görmez olaydım
 Eller seviyo seni (K.K.12)

60.

Bahçelerde mor melih
 Nerde gördüm ben seni
 Keşke görmez olaydım
 Verem ettin sen beni (K.K.12)

74.

Bahçelerde budama
 Sefa geldin odama
 Madem beni alıcan
 Dünür gönder babama (K.K.13)

605.

Bahçelerde maydonoz
 Maydonozu yolduğuz
 Beğendik köyünüzü
 Var mı bekar oğluğuz(K.K.57)

619.

Bahçelerde eğlenti
 Oynarlar iki elti
 Oynasınlar bakalım
 Bilinmeyo gıymatı (K.K.59)

669.

Bahçalarda nana olsa
 Biçilse de gene olsa
 Gızlar oğlumu seviyo
 Haldan bilcek ana olsa (K.K.69)

670.

Bahçalarda nana olur
 Biçilir de gene olur
 Sen gayırma sevdiğim
 Haldan bilcek ana olur (K.K.69)

744.

Bahçelerde pırañsa
 Yaprağına kar yağsa
 Gızlar gocasız galsa
 Oğlanlara yalvarsa (K.K.75)

3. 2. 12. Ramazan Mânileri

Ramazan mânileri ramazan ayında davul çalarak insanları uyandırma görevini üstlenen davulcu tarafından söylenen mânilerdir. Bu mânilerin konusu genellikle ramazan ayının önemi, bereketi, yapılacak ibadetlerin önemi hakkında olmuştur. Bunun yanı sıra davulcu bahşiş toplamak için de ev sahibi adına mâniler söyler.

803.

Ankara' dan gelir Paşa

Sular akar coşa coşa

İki gözüm bey abeycim

Sen haneñde binler yaşa (K.K.86)

773.

Aradım aradım bulamadım guzu gulak
mantarı

Davul çala çala galdıramadım Nuri
Gantar'ı

Aradım da bulamadım dünyanın
anatarı (K.K.82)

804.

Besmeleyle çıktım yola

Selam verdim sağa sola

İki gözüm bey abeycim

Bayramın mübarek ola (K.K.86)

748.

Besmeleyle çıkdım yola

Selam verdim sağa sola

İki gözüm bey ağbeycim

Ramazanın mübarek ola

(K.K.76)

805.

Bey abeymi uyandırın

Güllü yastığa dayandırın

İki gözüm bey abeyme

Sütlü gaveyi beğendirin (K.K.86)

749.

Bit dutdum irisinden

Davul gurdum derisinden

Yuvarla bakalım Ahmet ağa

Sarı liranın birisinden (K.K.76)

759.

Davulumun üstü dardır

Aşığı ağlatan yardır

Ben buralara gelmezdim

Ali Ānın hatrı vardır

(K.K 78)

12.

Davulumun ipi tekir

Bana derler Deli Bekir

Bi tencere baklava getir

Yemezsem geri götür (K.K.2)

333.

Davulumuñ ipi koptu
 Köpekler başıma çoktu
 Ettiğıniz katmerler
 Burnuma koktu **(K.K.29)**

769.

Davulumun üstü dardır
 Garşıdaki dağlar kardır
 Ben bura gelmeycēdim
 Nörü'nün hatrı vardır **(K.K.79)**

760.

Duttum pirenin irisini
 Davul gurdum derisini
 Çıkarıve Ahmet ağa
 Pangunutun birisini **(K.K.78)**

731.

Goca cami direk ister
 Söylemeye yürek ister
 Benim garnım tok ama
 Arkadaşım börek ister **(K.K.74)**

806.

Gülün geldi gülün geldi
 Kapıña bülbülün geldi
 İnanmazsañ çık dışarı
 Ramazan davulcuñ geldi **(K.K.86)**

424.

Hanım kızlar yattınız mı
 Baklavayı yaptınız mı
 İşte sahur vakti geldi
 Şerbetini döktünüz mü **(K.K.38)**

807.

İşte geldim büküm büküm
 Davulum sırtımda yüküm
 İki gözüm bey abeycim
 Hepiñize selamaleyküm **(K.K.86)**

774.

Köklē köklē bitiremedim gırbeciñ
 meşesini
 Davul çala çala galdıramadım Memed
 Ali'niñ Eşe'sini
 Aradım da bulamadım bu dünyanıñ
 neşesini **(K.K.82)**

808.

Ne uyursuñ ne uyursuñ
 Uykularda ne bulursuñ
 Al abdesti kıl namazı
 Doğru cenneti bulursuñ **(K.K.86)**

782.

Ramazanın geceleri
 Tevci okur hocaları
 Çabuk ölmüş
 Bu gadınıñ gocaları **(K.K.82)**

775.

Ramazan geldi dayandı
 Camiler nura boyandı
 Zeki aga bu iş paraya dayandı
 (K.K.82)

732.

Sabah çıktım yola
 Selam verdim sağa sola
 İsmail âbeyim
 Ramazanın mübarek ola (K.K.74)

776.

Safur vakti çıktım yola
 Selam verdim sağa sola
 Zeki Aga ramazanın mübarek ola
 (K.K.82)

809.

Terzilerde olur kola
 Selam verdim sağa sola
 İki gözüm bey abeycim
 Ramazanın mübarek ola (K.K.86)

777.

Yeşil olur Mıdıklı'nın ovası
 Yokdur guyularının govası
 Nerde bu evin Akif ağası
 Gönder davulcu parası
 Geçmez başının ağrısı
 (K.K.82)

3. 2. 13. Günlerle İlgili Mâniler

Mânilerin konularını genellikle günlük hayattan aldığını biliyoruz. İlk iki dize doldurma dizedir ve asıl anlatılmak istenen son iki dizede yer alır. Uşak'tan derlenen mânilerde doldurma dizelerde gün adlarına yer verildiği karşımıza çıkmıştır.

667.

Ak goyunun yünleri
 Bugün Pazar günleri
 Ömürden mi sayarım
 Yarsız geçen günleri (K.K.69)

128.

Bugün günlerden Cuma
 Âşık olmuşum sana
 Eller alcek yârini
 Aç gözünü uyuma (K.K.13)

132.

Bugün günlerden Cumartesi
Bahçede bülbül sesi
Benim hoşuma gider
Yârimin erken gelmesi **(K.K.13)**

129.

Bugün günlerden Pazar
Yârim nerede gezer
Almış eline kalemi
Galbinden neler yazar **(K.K.13)**

3. 2. 14. Ölüm Konulu Mâniler

Doğan her canlı bir gün ölümü tadacaktır. İnsanoğlu bu kaçınılmaz gerçeği kabullenmiştir. Sevdiklerini kaybetmenin verdiği ölüm acısı mânilere de konu olmuştur. Ölümün Allah emri olduğu da sık sık dile getirilmiştir.

102.

Ayağıma bulaştı çamuru
İçime attılar demiri
Ne diyelim nazlı yârim
Bu ölüm Allah'ın emiri **(K.K.13)**

103.

Gurumuyu dağların çamı
Tükenmiyi içimin gamı
Genciken verdin yattın
Gara toprağa canı **(K.K.13)**

106.

Evimizin önü ganı gergisi
Ölünce örterler havlu bürgüsü
Bu cenaballah
Ölüm hakkın vergisi **(K.K.13)**

95.

Hastane önüne dikerler çamı
Doktorlar geliyor kaldırır camı
Eyvah doktor eyvah
Aldırdım canı **(K.K.13)**

104.

Havasınan çıktın hacı yoluna
Hasret oldun oğlana geline
Doktorlar çare bulmuyor
Bu acı ölüme **(K.K.13)**

3. 2. 15. Yârenlik Geleneği

Yâren ve yâran kelimelerinin tanımı birbirinden farklı olarak tanımlanmıştır. Yâren arkadaş, yakın; yâran ise dostlar arkadaşlar anlamına gelir. Yâren Yâranın bir üyesi olarak ifade edilir. (Tezcan, 1989)

Yârân sohbetlerinin temeli 13. yüzyılda Anadolu'da görülen Âhilik teşkilatına dayanmaktadır. Âhilik örgütü 13. yüzyıldan 20. yüzyıl başlarına değin Anadolu'da esnaf ve sanatkârlar birliğinin karşılığı olarak kullanılmıştır. Âhilik kent, kaza ve köylerde esnaf, sanatkâr kuruluşlarının eleman yetiştirme işleyiş ve denetimlerini düzenleyen kurumdur (Çağatay, 1997: 3).

Yârenlik örgütü Ahiliğin bir yan örgütüdür. Orta Asya Türk Kültürünün göçer yoluyla Anadolu'ya gelmiş bir uzantısı olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte yareni ihtiyaçlardan doğan bir serbest zaman faaliyeti ve geçmiş zamanlarda köylere baskın yapan eşkıya çetelerinden korunmak için oluşturulan birlikler olarak niteleyen görüşler de vardır (Er, 1988: 7).

Uşak'ta daha önceleri köylerde günümüzde ise kentsel yaşam içinde yârenlik geleneği devam etmektedir. Ancak Uşak merkezde yârenlik faaliyetleri, köy odalarında yapılanlardan farklılaşmıştır. Eski köy odalarında, köy toplantılarında, sohbet geceleri olarak adlandırılan faaliyetler Uşak merkezde yâren geceleri, yâren toplantısı gibi adlar almışlardır. Müziksel pratikler artmıştır. Performans sırasında erkekler kıyafetlerinin üzerine boyundan aşağı sarkacak şekilde poşu bağlarlar. Kadınlar ise üç etek, yelek, mintan adını verdikleri kıyafetleri giymekteler (Canyakan, ?).

3. 2. 15. 1. Uşak'ta Yârenlik Geleneği

Uşak'ın birçok köyünde muhtarlığa ait köy odaları bulunmaktadır. Bu köy odaları köy toplantılarında, önemli günlerde, düğün, bayram gibi kutlamalarda genellikle erkekler tarafından kullanılan yerlerdir. Aynı zamanda köye dışardan gelen yabancı misafirlerin de köyde konaklamak için kullandıkları mekânlardır. Yâren odası toplantılarında eski dönemlerde def ve saz kullanılır, deyiş ve türküler icra edilirdi. Sonraki dönemlerde kullanılan çalgı aletleri çeşitlilik göstermeye başlamıştır.

Yâren erkeklerden biri “Hey yarenler hey” diyerek deyiş atmaya giriş yapar. Diğer yaren grubu da “Hey vallah” ya da “eyvallah” diyerek ona cevap verirler. Bunun üzerine yâren başı deyişlemesini söyler.

674.

Yâren başı: Hey yarenler hey

Grup: Hey vallah

Yâren başı: Asmadan aldım yaprak

Gırañdan aldım toprak

Dünya malına bakma

Gireceğın gara toprak (K.K 69)

Uşak köylerinden yaptığımız derlemeler neticesinde yârenlik geleneğinin köy odalarında devam ettirilmediğini gördük. Günümüz yarenleri genellikle düğünlerde ‘Seyman’ olarak adlandırılan düğün alaylarında, gelin alma, gelin indirme törenlerinde faaliyet göstermektedir.

396.

Hey yarenler hey vallah

Hey vallah

Bazardan aldım cıncık

Boğazıma dakdım boncuk

Bizim seğmeni sorarsan

Yarısı erkek yarısı gancık (K.K.34)

560.

Hey yârenle heey

Hey vallah

Dam üstünde keletē

Tengim tengim tengelē

Çıkarverin gelini

Keletē başlı yengelē (K.K. 54)

673.

Hey yarenler heey

Hey vallah

Ak goyunuñ aklığı

Mor goyunuñ çokluğı

Biz bi gelin getirdik

Yedi dağın keklığı (K.K.69)

672.

Hey yarenler heey

Hey vallah

Asmadan aldım yaprak

Gırañdan aldım toprak

Dünya malına bakma

Gireceğın gara toprak(K.K 69)

396.

Hey yarenler hey vallah
 Bazardan aldım cıncık
 Boğazıma dakdım boncuk
 Bizim seğmeni sorarsan
 Yarısı erkek yarısı gancık (K.K.34)

681.

Hey yarenler heyy
 Hey vallah
 Evlerinin altı guyu
 Guyudan alırlā suyu
 İbirām ağa geliniği getirdik
 Böğün irāt uyu
 (K.K.70)

642.

Hey yarenler heey
 Hey vallah
 Gırlanğıç gaçıvesiñ
 Ganadıñı açıvesiñ
 Öte yakadaki gız
 Gucağıma gaçıvesiñ (K.K.62)

672.

Hey yarenler heey
 Hey vallah
 Ak goyunuñ aklığı
 Mor goyunuñ çokluğu
 Biz bi gelin getirdik
 Yedi dağın keklıği(K.K.69)

700.

Hey yarenler heey
 Hey vallah
 Ata minip yarışma
 Küskünüseñ barışma
 Ver gızıñı sevdiğine
 Nasibine garişma(K.K.71)

560.

Hey yârenle heey
 Hey vallah
 Dam üstünde keletē
 Tengim tengim tengelē
 Çıkarıveriñ gelini
 Keletē başlı yengelē (K.K. 54)

559.

Hey yarenler heey
 Hey vallah
 Dam üstünde keletē
 Keleteri yel atā
 Gayınnalā olmasa
 Gelinlere gurd atā
 (K.K. 54)

683.

Hey yarenler heey
 Hey vallah
 Evlerinin önü guyu
 Guyudan alırlā suyu
 Ver gaynana bahşışiñi
 Güzeldir bu geliniñ huyu
 (K.K.70)

702.

Hey yarenler heey

Hey vallah

Yuvarlandı düştü şeker topağı Kırkıldı

goyunların yünü galdı yapağı

Eyvallah

Biz bu köşeye kıstık

Bize de verin açık

Fındığınan fıstık (K.K.3)

3. 2. 16. Diğer Konulardaki Mâniler

Müstakil başlık açacak kadar fazla sayıda olmayan bazı konulardaki mâniler de bu başlık altında yazıya geçirilmiştir.

Mâni söylemek üzerine söylenmiş mâniler:

31.

Mâniye maraz derler

Gözele kiraz derler

Senin gibi mâniciye

Küllükte eşinen horoz derler (K.K.10)

184.

Karşıdaki pamuk mu

Mâni söylemek ayıp mı

Birini de sen söyle

Senin ağzın yamuk mu (K.K.13)

Savaşlar da mânilere konu olmuştur. Kurtuluş Savaşı sıralarında Yunan askerlerinin işğine uğrayan Uşak ili ve insanları zarar görmüştür. İlyaslı Köyü'nde derleme yaptığımız 72 yaşındaki kaynak kişimiz Cennet Erçetin'in anlattığı Atina hikyesi ve bu olay için söylenmiş mâniler şu şekildedir:

“Yonanın denize döküldüğü zamanlarda Nazik Hanım déye bi Türk kızını Āmet adında bi gayıkçı Yonanistan'a götürüyo. On beş sene orda galıyo. Üç oğlan çocuğu oluyo. Sonura Nazik Hanım gayıkçı Āmedi buluyo Tükiye'ye geri dönmek istiyö. Āmet çocuklarını denize at onları Yunan tohumu déye gabil etmezler déyo. Nazik Hanım üç oğlunu denize atıyo ardından da mâni yakıyo.”

246.

Ata vurdum belleme
 Gurşun yidim kelleme
 Her yanım senindir
 Alt yanımı elleme (K.K.18)

98.

Atina'nın urganı
 Kalın olur yorganı
 Üç çocuğu sorarsa
 Balıkların gurbanı (K.K.13)

99.

Atina hamam oldu
 Savruldu saman oldu
 Ben Atina'ya geveli
 Yidiğim tamam oldu (K.K.13)

206.

Çayırdı gıldım namaz
 O da Hak'a yaramaz
 Gençlerin kusurunu
 Allah bile aramaz (K.K.15)

810.

Darı ekdim azmasın
 Gelip geçen gazmasın
 Nice berduş aldattım
 Allah günah yazmasın (K.K.87)

194.

Daştan oyarlar fincan
 İçine goyarlar mercan
 Oğlum harçlığın tükenirse
 Ben goyam sen harcan (K.K.13)

846.

Et dedim
 Met dedim
 Git de kapıya
 Yat dedim (K.K.89)

219.

Gül ısladım tas ile
 O da bir havas ile
 Ömürleri tükettim
 Şu dünyada yas ile (K.K.15)

842.

Gün doğar sini gibi
 İkinci günü gibi
 Bizim köyün kızları
 Manisa gülü gibi (K.K.88)

811.

Masa üstünde pekmez
 Bu pekmez bana yetmez
 Oğlan seniñ kazancın
 Benim süsüme yetmez (K.K.87)

159.

Ne para ne pul
 Allah'ın yarattığı kul
 Azıcık huzur
 İşte hayat budur (K.K.13)

326.

Özlem bir çiçek
 Ben varınca gülecek
 Eğer gülmezse
 Emmisi üzülecek (K.K.28)

845.

Sarı çamın bıdağı
 Boyamadım dudağı
 Küpte bulgur gomuyo
 Alime'niñ adağı (K.K.88)

834.

Vardım çeşme başına
 Yazı yazdım taşına
 Gelen geçen okusuñ
 Neler geldi başıma (K.K.87)

3.3. Mânilerin İşlevleri

“İşlevsel kuram günümüz halkbilimi çalışmalarından en yaygın kullanılan teorilerden birisidir. Bazı halkbilimi tarihçileri tarafından “antropoloji eğilimli halkbilimciler olarak da adlandırılan işlevselcilik teorisinin kurucularından biri Malinowski'dir.” (Çobanoğlu, 2010: 243)

“Malinowski işlevselciliğin genel aksiyonlarını şöyle sıralar:

A. *Kültür özünde araç olan bir aygıttır; insan çevresinde ve ihtiyaçlarının giderilmesi sürecinde karşılaştığı özel, somut problemleri onun sayesinde daha iyi çözme durumunda olur.*

B. *Kültür bir nesnelere, eylemler ve zihniyetler sistemidir, bu sistem içerisinde her parça bir amaca hizmet eden bir araç olarak bulunur.*

C. *Kültür çeşitli unsurları karşılıklı birbirlerine bağlı olan bir bütündür.*

D. *Böyle eylemler, önemli yaşamsal ödevler çevresinde kurumlar halinde örgütlenmiştir, sözgelimi aile, kulan, köy, kabile gibi, ekonomik iş birliği için, politik, hukuksal veya eğitsel etkinlikler için örgütlenmiş birlikler gibi.*

E. *Dinamik açısından, yay etkinliğin türüne göre kültürde bazı yanlar ayırt edilir, sözgelimi eğitim, toplumsal denetim, ekonomi, bilgi sistemleri, inanç, yaratıcı ve sanatlı anlatım biçimleri gibi.” (Yolcu, 2011: 269)*

Metin Ekici W. R. Bascom'un halkbilgisi ürünlerinin işlevlerini şu şekilde açıklamaktadır:

1. Eğlenme, Eğlendirme ve Hoşça Vakit Geçirme İşlevi

2. Toplumsal Kurumlara ve Törelere Destek Verme İşlevi
3. Eğitim ve Kültürün Genç Kuşaklara Aktarılması İşlevi
4. Toplumsal ve Kişisel Baskılardan Kurtulma İşlevi (Ekici, 2011: 124)

3.3.1. Eğlenme/Eğlendirme ve Hoşça Vakit Geçirme İşlevi

Yapmış olduğumuz derlemelerde kına gecelerinde def çalınarak söylenen mâniler, tarlada zamanın çabuk geçmesi için yükünü hafifletmek ve çalışırken hoşça vakit geçirmek için söylenen mâniler, düğünlerde yârenlik geleneğine bağlı olarak söylenen mâniler bu işlevi destekler niteliktedir.

Kına gecesinde söylenen mânilerden biri şu şekildedir:

212.

Yılan akar kamışa

Su verin susamışa

Allah sabırlar versin

Yârinden ayrılmışa (K.K.15)

Tarlada vakit geçirmek ve işin yükünü hafifletmek için söylenenler ise şu şekildedir:

240.

Gayadan atladırım

Karpızı patladırım

İş iddaya binerse

Ben seni çatladırım (K.K.18)

Düğünlerde yârenlik gleneğine bağlı olarak söylenen mânilerde yâren başı “hey yârenler hey” diye seslenir, diğer yârenler “hey vallah” diyerek karşılık verir ve yâren başı mâniyi söyler:

673.

Hey yârenler hey

Hey vallah

Ak goyunuñ aklığı

Mor goyunuñ çokluğu

Biz bi gelin getirdik

Yedi dağın keklığı (K.K.69)

3.3.2. Toplumsal Kurallara ve Törelere Destek Verme İşlevi

“Halk bilgisi yaratmalarının ikinci işlevi; kültürün onaylanması ve ritüelleri gözlemleyen ve icra edenlerin ritüellerinin ve kurumlarının doğrulanmasıdır.” (Ekici, 2011: 125).

Derlediğimiz mânilerde bu işlev, İslamiyetin kurallarına uyulması için verilen öğütlerde, genç kızların ve erkeklerin eş seçiminde, gelin-kaynana eleştirilerinde, toplumsal ritüel olarak büyü yapılmasına ilişkin mesajlarda yer almaktadır.

Genç kızlara ve erkeklere öğüt olarak söylenen mâniler şu şekildedir:

660.

Dağ başında muşmula

Muşmulayı daşlama

On beşine gelmeden

Gız sevmeye başlama(K.K.67)

435.

Motor geliyor motor

Arkası tenekeli

Varman kızlar şoföre

Hayatı tehlikeli(K.K.38)

İslamiyetin kurallarına uyulması gerektiği için verilen öğütleri içeren mâniler:

809.

Ne uyursun ne uyursun

Uykularda ne bulursun

Al abdesti kıl namazı

Doğru cenneti bulursun(K.K.86)

Geçmişten günümüze dek süregelen gelin-kaynana atışmaları, gelinin kaynanayı, kaynananın gelini eleştirdiği toplumsal bir gelenek halini almış olan bu davranışlar mânilerde de kendini göstermektedir:

794.

Eli bıçaklı gelin

Salkım saçaklı gelin
 Oğlanı ben doğurdum
 Geçi bacaklı gelin (K.K.83)

764.

Köprünün altı gazık
 Gayınnam ölmüş yazık
 Öldüğüne gayırmam
 Giden kefene yazık(K.K.79)

Erkeklerin kaynanaları eleştirdiği mâniler de yer almaktadır:

767.

Ayva sarı nar sarı
 Ayvaya gonan arı
 Kızını bana vermiyor
 Kirli göynekli garı(K.K.79)

Ramazan ayında ramazan davulcularının bayram adetleriyle ilgili söyledikleri mâniler:

424.

Hanım kızlar yattınız mı
 Baklavayı yaptınız mı
 İşte sahur vakti geldi
 Şerbetini dökdünüz mü(K.K.38)

Toplum tarafından onaylanmayan, eleştirilen bir durumda büyü veya büyüünün yapılmasıdır. Büyünün ya da büyü yapılmasının mânilerde işlenişi şu şekildedir:

301.

Köprüden geçirdiler
 Suyundan içirdiler
 Yârdan geçcek değildim
 Büyüyle geçirdiler(K.K.24)

3.3.3. Eğitim ve Kültürün Genç Kuşaklara Aktarılması İşlevi

Bu işlev, toplumsal değerlere bağlılığın sağlanmasında ve bu değerlerin genç kuşaklara aktarılmasında yer almaktadır. Kültürün aktarılmasında önemli rolü olan düğün geleneklerine ait mâniler de önemli bir yer tutmaktadır.

11.

Perdelerde iğne

Dinle gelin dinle

Bi guzulu goyun almayınca

İNme gelin inme(**K.K.2**)

647.

İNme gelin inme

Sana diyon iyi dinle

Gaynanañ gayınbabañ

bi ev vermeyince

Sakin attan inme(**K.K.62**)

Aşağıdaki mânide sevgiliye verilen mesajda başkalarının sözüne göre davranmaması gerektiği bildirilmektedir:

79.

Kürk uzun beden dar

Beni koyup giden yâr

Evel böyle değildin

Seni bi örgeden var(**K.K.13**)

124.

Entarisi al basma

Alıp duvara asma

Sen benimsin ben senin

El lafına gulak asma(**K.K.13**)

Genç kızlara eğitimli bir kişiyle evlenilmesi gerektiği mesajını içeren mâniler şöyle icra edilmiştir:

626.

Ben varmam çarıklıya

Havuzu balıklıya

Allah nasip eylesin

Boynu giravatlıya(**K.K.59**)

3.3.4. Toplumsal ve Kişisel Baskılardan Kurtulma İşlevi

“Antropolojik yöntemle, psikoanalistlerin birleştiği bir noktayı gösteren bu maddede, toplum tarafından yasaklanmış bazı söz, düşünce ve özellikle de davranışların halkbilgisi yaratmalarından ifade edilmesi yoluyla örneğin bazı arzu ve isteklerin yerine getirilmemesi toplumsal ve kişisel baskılardan kurtulma işlevi olarak değerlendirilmelidir.” (Ekici: 2011: 125)

Derlemiş olduğumuz yörelerde cinsellikle ilgili ifadeler şu şekilde yer almaktadır:

248.

Arı buğday başsağı
 İn evinden aşşağı
 Sen benimsin ben senin
 İndir donu aşşağı(**K.K.18**)

745.

Ak dutlar gara dutlar
 Dutlar dibinde patlar
 Güzel oğlan görünce
 Gızlar üstüne atlar(**K.K.75**)

355.

Hacı gedik hanında
 İstidacı yanında
 İnsan teslim olur mu
 Boklu beygir damında(**K.K.32**)

366.

Elim kürek dutmuyor
 Sapını dakmayınca
 Benden sevda gitmiyor
 Sarılıp yatmayınca(**K.K.33**)

302.

Kaya başı gedik mi
 Sağa bi şey dedik mi
 Eyil biyol öpeyim
 Al yanağını yidik mi(**K.K.24**)

Derlenen mânilerde ailenin onaylamadığı kişilere kaçma fikri mânilerde şu şekilde dile getirilmiştir:

644.

Hey yarenler hey vallah

Hey vallah

Gırlangıç gaçıvesiñ

Ganadını açıvesiñ

Öte yakadaki gız

Gucağıma gaçıvesiñ(**K.K.62**)

491.

Köprünün altı keriz

Üstünden geçiveriz

Eğer anan vermezse

Bir gece kaçiveriz

720.

Karyolanın demiri

Babamdan al emiri

Eğer babam vermezse

Gaçmak Allah emiri(**K.K.72**)

Nişanlı bireylerin, düğün oluncaya kadar birbirleriyle görüşüp konuşmalarının yasak olması nedeniyle toplumsal ve kişisel baskılara tepki için söylenen mâniler şu şekildedir:

529.

Entarisi ak gibi

Suya gider ok gibi

Hiç ardına bakmıyo

Nişanlısı yok gibi(**K.K.50**)

SONUÇ

Mâni söyleme geleneği yüzyılların deneyimlerinden süzülerek kuşaktan kuşağa aktarılmış, belirli kurallara bağlı kalınarak günümüze kadar gelmiş bir gelenektir. Mâniler Anadolu insanının fikirlerini, düşünce yapısını, kıskançlıklarını, özlemlerini, sevgisini, dertlerini açıkça dile getirebildiği sözlü kültür ürünleridir.

Yüksek lisans tez konusu olarak seçtiğimiz Uşak'ta söylenen mânileri incelediğimizde mânilerin ne kadar derin bir kültürün ürünleri olduğunu bir kez gördük. Çalışmaya başlamadan önce tüm kaynakları taradık bu konuda daha önce yapılmış çalışmaları inceledik. Taramalar sırasında Uşak ilinde söylenen mâniler üzerine daha önce bir çalışma yapılmadığını tespit ettik.

Derlemeye 18.01.2016 tarihinde başlayıp 25.06.2017 tarihinde son verdik. 59 kadın, 30 erkek toplam 89 kaynak kişi ile görüştük. Bu görüşmeler sonunda 853 mani derledik ve kayıt altına aldık.

Uşak ili Merkez ilçe ve köylerinden derlediğimiz bu mânilerle bugüne kadar bu konuda akademik bir çalışma yapılmamasından dolayı bundan sonra yapılacak olan çalışmalara yol gösterici olmayı hedefledik.

Mâni türü hakkında genel bilgi verdikten sonra mâni üzerine yapılan çalışmalara yer verdik. Daha sonra mâni türünün diğer türlerle ilişkisini derlediğimiz metinlerden de örnekler vererek inceledik. Uşak ilinde mâni ve türkü türünün birbirine çok yakın tutulduğunu, bazen bu iki türün birbirine karıştırıldığını bazen de mânilerin ezgili bir biçimde türkü gibi söylendiğini gördük.

Derleme esnasında gezdiğimiz 40 köy sahasında en çok kadınların mâni söylediğini tespit ettik. Erkeklerin ise daha çok düğün deyişlemesi ve ramazan mânileri icra ettiklerini gördük. Mânilerin her toplumda söylenen, konularını insanların günlük yaşamlarından alan bir tür olması malzeme bulmak açısından büyük kolaylık sağladı.

Derlenen 853 mâniden yola çıkarak mânilerin konusunu günlük yaşamdan aldığı sonucunu çıkardık. Düşüncelerin açıkça ifade edilemediği geçmiş dönemlerde insanların sevdalarını, şikâyetlerini, dileklerini, özlemlerini mâni türü ile dile getirdiklerini gördük. Ayrıca günlük hayatta yapılan işler sırasında özellikle

kadınların işin yükünü hafifletmek, zamanın daha çabuk ve eğlenceli geçmesini sağlamak için karşılıklı mâniler söylediğini tespit ettik.

Uşak ilinden derlediğimiz 853mânîyi yapı, şekil ve konu bakımından incelenmiştir. Mâniler Uşak İli Ağızları başlıklı çalışmadan yararlanılarak ve Uşak ağzına sadık kalınarak kayıt altına alınmış ve yazıya geçirilmiştir.

Yapı bakımından incelediğimiz mâniler hece sayısı, dize ve kafiye şeması olarak üç başlıkta ele alındı. Hece sayıları yedi heceden daha az olan dört heceli, beş heceli mâniler, hece sayısı yedi olan mâniler ve hece sayısı yedi heceden fazla olan sekiz heceli, dokuz heceli mânilere örnekler verildi. Dizelerine göre mâniler düz mâni, kesik mâni, yedekli mâni ve deyişler başlıkları altında örneklendirildi.

Konularına göre incelenen mâniler ise sevda, sevdadan hastalanma, sabır, sevgilin fiziksel özellikleri, hasret-özlem, mektup, zamandan şikâyet, ayrılık, sevgiliye kavuşamama, gelin-kaynana, evlilik, sitem, askerlik, kader, beddua, düğün deyişlemeleri, bahçelerde diye başlayanlar, ramazan mânileri, günlerle ilgili mâniler, ölüm, diğer konulardaki mâniler ve yârenlik geleneği ile ilgili mâniler başlıkları altında incelendi.

Mânilerin işlevlerini, eğlenme/eğlendirme ve hoşça vakit geçirme işlevi, toplumsal kurallara ve törelere destek verme işlevi, eğitim ve kültürün genç kuşaklara aktarılması işlevi, toplumsal ve kişisel baskılardan kurtulma işlevi olarak dört başlık altında ele alınıp bu işlevlerin derlenen mânilerde yer aldığı tespit edildi..İncelemeler yapılırken derlenenmânilerden örnekler verilerek zenginleştirildi.

Uşak ilinden derlenen mânilerde diğer konulara göre daha çok sevda konusunun yer aldığı tespit edildi. Geçmiş zamanlarda duyguların açıkça ifade edilmesinin güç olması insanları hislerini mânilerle dile getirme yoluna sevk etmiştir. Genç kızlar gönül verdiği delikanlıları mâniler aracılığıyla tarif edip dile getirebilmişlerdir. Aynı şekil de genç delikanlılar da çeşme başında gördüğü sevdiğiyle bir araya gelip konuşamayacağı için mâni atma yolunu tercih etmiştir. Bunun yanı sıra gelin kaynana arasında söylenen mâniler de oldukça fazladır. Günümüzde de devam eden gelin kaynana çekişmeleri geçmiş dönemlerde daha sık görülen bir durumdur. Gelinlerin kaynanalarını sevmemeleri ve bunu açıkça dile getirememeleri kaynanaya söylenen kötü dilekler içeren mânileri ortaya çıkarmıştır.

Buna karşılık olarak kaynanaların da gelinlere karşı sivri bir dille mâni söyledikleri tespit edilmiştir.

Uşak'ta söylenen maniler genellikle kadınların bir arada bulunduğu ortamlarda söylenir. Çalışmalar sırasında birden fazla kadın kaynak kişinin bir arada bulunduğu ortamlarda daha çok ürün ortaya konulmuş ve kaydedilmiştir. Daha çok mâni bilme ve daha güzel mâni söyleme isteğiyle kaynak kişiler adeta bir biri ile yarışmış ve birçok ürün ortaya koymuşlardır. Buradan hareketle Uşak ilinde kadınların daha çok mâni söylediği tespit edilmiştir. Erkek kaynak kişilerin ise genellikle düğün törenlerinde Uşak halkının deyişleme adını verdiği düğün mânileri söylediği tespit edilmiştir. Değişmeler özellikle gelin alma, kız evinden gelin çıkarma, erkek evinde gelin indirme törenleri sırasında söylenir. Gelinin evden çabuk çıkarılması için, düğün alayınının bekletilmemesi için, gelin indirme sırasında verilen hediyeleri öğrenmek için deyişleme söylendiği tespit edilmiştir.

Uşak ilinde mâni söyleme geleneği “mâni atma”, “deyişleme atma”, “mâni yakma” gibi ifadeler kullanılarak dile getirilir. Birçok mâni türkü olarak bilinmektedir. Çalışma yaparken kaynak kişilerden mâni söylemesi istendiğinde çoğu zaman karşılık alınamamıştır. Örnekler verildiğinde söylenenin türkü ya da deyişleme olduğu ifade edilmiştir. Uşak halkının mâni ifadesinden ziyade deyiş ve türkü ifadelerine daha yakın olduğu tespit edilmiştir. Özellikle kadın kaynak kişiler varsa bir def eşliğinde yoksa def yerine kullandığı temsili bir nesne ile mâni özelliği taşıyan ürünleri türkü ifadesiyle ezgili bir biçimde seslendirmiştir.

Mâniler kimi zaman iğneleyici bir dille eleştiri amaçlı söylenmiş kimi zaman derdi sıkıntıyı dile getirmek için söylenmiş kimi zamansa hoş vakit geçirmek ve eğlenmek için söylenmiş ürünler olarak karşımıza çıkar. Mâni diğer türlere göre daha çok yaşayan bir türdür çünkü söylemesi kolay kısa ve tek dörtlükten oluşur.

Derlenen 853 mâni ilk dizinin ilk harfine göre alfabetik olarak sıralanmış ve konu başlıklarının altında örnek metinlere yer verilmiştir.

Uşak ilinin Merkez ilçe ve köylerinden derlenen bu mâniler var olan kültürün geçmişine ışık tutup geleceğe aktarılmasında önemli bir paya sahip olacaktır. 40 köyden derlenen 853 mâni geleneğin devam ettiğinin göstergesidir. Bu çalışma sadece Uşak ili Merkez ilçe ve köylerini kapsamaktadır. Diğer ilçelerden de mâni derleme çalışması yapıldığında bütünlüğe kavuşacaktır.

SÖZLÜK

-A-

Aba	: Uzun, yakasız hırka
Al	: Duvak
Aңыз	: Ekin biçtikten sonra tarlada kalan sap
Ardıç	: Servigillerden. Güzel kokulu yapraklarını dökmeyen ağaççık
Azad	: Mezarlıkta bulunan meşe

-B-

Babiç	: Ayakkabı
Badılcın	: Patlıcan
Balambırt	: Palamut ağacının meyvesi
Belleme	: Binek hayvanı soğuktan korumak için eyerin altına vurulan keçe
Bostan	: Sebze bahçesi
Budama	: Kasımpatı
Bulama	: Koyu pekmez
Bulambaç	: Koyu un çorbası
Bürgü	: Çarşaf

-C-

Cevahir	: Mücevher
Cıncık	: Süs
Cizi	: Dizi, sıra

-Ç-

Çeki	: Başörtüsü
Çened	: Birbirine yapışık iki eşit parçadan meydana gelmiş cisimler
Çevren	: Bez, mendil
Çiye	: Tane

-D-

Dak	: Şeker pancarır
Damızlık	: Maya
Dolambaç	: Dönerek uzanan yolun kıvrıntısı

Dombay : Manda, su sığırı

-E-

Emsal : Eş, benzer

Endirmelik : Gelin inerken verilen bahşiş

Enki : Oradaki

-G-

Gazel : Ağaçta kuruyan yaprak

Gedik : Eksik

Gıran : Ot bitmeyen tarla

Goğuk : Oyuk, boşluk

Göde : Kısa boylu, şişman, göbekli

Göynek : Gömlek

Gudu : Bağ

Guz : Güneş olmayan yer, gölge

-H-

Haranı : Tencere

Harar : Kıldan dokunmuş çuval

Harım : Bahçe sınırı

Harla- : Yüksek ses çıkarmak

Hayat : Köy ve kasaba evlerinde üstü kapalı salon

-I-

İlgin : Dere ve çay kenarlarında biten, sepet örmeye yarayan bir çeşit

Irgala- : Yerinden oynatıp sallamak

-İ-

İlan : Yılan

İprişe : Yerden kaynayan su

İstidacı : Dilekçe yazan

-K-

Kelep : İplik çilesi

Keleter : İki kulplu küfe biçiminde büyük sepet

Kerkenek : Yırtıcı bir kuş

Köynek : Gömlek

-M-

Mabirke : Fabrika

Maraz : Hastalık, ağızdan çıkan sıvı

Martin : Tek kurşunluk tüfek

Mazi : Meşe ağacının meyvesi

Melengiç : Çitlembik

Meli : Koyun

Merem : Verem

Mesken : Yurt, yer

Mezek : Alay, dalga geçme

Mil : Selin getirdiği çok küçük taneli çamurlaşmış kum

Molla : Büyük kadı

-N-

Narini : Takunya

-P-

Pangunut : Banknot

Peşkir : Havlu

Peştembal : Önlük

Pürçek : Ağaç ve bitkilerin saçak gibi ince kökleri

-S-

Sakar : Hayvanların alnındaki beyaz leke

Seğmen : Güveyi gezdiren delikanlılar

Semizlik : Semizotu

Sevi : Sevgi, aşk

Seyirt- : Koşmak

Ş-

Şavk : Işık

Şipit : Çapak

-T-

Tecelle : Alın yazısı, kader

Tengele- : Zıplamak, yokuş aşağı koşmak

Tengsiz	: Huysuz
Tetir	: Bitkilerin bıraktığı boya lekesi
Tımla-	: Düşmek
Tonga	: İpe dizilmiş tütün demetleri

-U-

Urgan	: İnce halat
--------------	--------------

-Y-

Yapağı	: Kırkılmış koyun tüyü
Yekin-	: Bağırmak
Yonga	: Ağaç kabuğu

-Z-

Zaban	: Pulluk
--------------	----------

KAYNAKÇA

1. SÖZLÜ KAYNAKLAR

K.K.1

Adı Soyad : Gülizar Sayın
Doğum Tarihi : 1950
Eğitim Durumu : Okuma yazma biliyor.
Mesleği : Ev Hanımı
Derleme Yeri : Fakılı Köyü

K.K.2

Adı Soyadı : Hatice Keser
Doğum Tarihi : 1952
Eğitim Durumu :Yok
Mesleği :Ev Hanımı
Derleme Yeri : Yeşildere Köyü

K.K.3

Adı Soyadı : Nazlı Kuldur
Doğum Tarihi :1945
Eğitim Durumu :İlkokul
Mesleği :Ev Hanımı
Derleme Yeri :Yeşildere Köyü

K.K.4

Adı Soyadı : İbrahim Çoban
Doğum Tarihi : 1959
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Çiftçi
Derleme Yeri : Çukurağıl Köyü

K.K.5

Adı Soyadı : Ahmet Palaz
Doğum Tarihi :1936
Eğitim Durumu :Eğitim almamış
Mesleği :Çiftçi
Derleme Yeri :Çukurağıl Köyü

K.K.6

Adı Soyadı : Arif Palaz
Doğum Tarihi :1933
Eğitim Durumu :İlkokul
Mesleği :Çiftçi
Derleme Yeri :Çukurağıl Köyü

K.K.7

Adı Soyadı : Nazmiye Madan
Doğum Tarihi :1949
Eğitim Durumu :İlkokul
Mesleği :Ev Hanımı
Derleme Yeri :Fakılı Köyü

K.K.8

Adı Soyadı : Hasan Kılıç
Doğum Tarihi :1952
Eğitim Durumu :Lise
Mesleği :İşçi
Derleme Yeri :Örencik Köyü

K.K.9

Adı Soyadı : Emine Güvenç
Doğum Tarihi :1914
Eğitim Durumu :Okuma yazma bilmiyor
Mesleği :Ev hanımı
Derleme Yeri :İlyaslı Köyü

K.K.10

Adı Soyadı : Fatma Ertürk
Doğum Tarihi :1940
Eğitim Durumu :Okuma yazma bilmiyor
Mesleği : Ev hanımı
Derleme Yeri :İlyaslı Köyü

K.K.11

Adı Soyadı : Zeynep Açıkgöz
Doğum Tarihi :1959

Eğitim Durumu :İlkokul

Mesleği :Ev hanımı

Derleme Yeri :İlyaslı Köyü

K.K.12

Adı Soyadı : Ummahan Erkaya

Doğum Tarihi :1937

Eğitim Durumu :Okuma yazma bilmiyor

Mesleği :Ev hanımı

Derleme Yeri :İlyaslı Köyü

K.K.13

Adı Soyadı : Cennet Erçetin

Doğum Tarihi :1944

Eğitim Durumu :Okuma yazma biliyor

Mesleği :Ev hanımı

Derleme Yeri :İlyaslı Köyü

K.K.14

Adı Soyadı : Zekiye Ően

Doğum Tarihi :...

Eğitim Durumu :Okuma yazma bilmiyor

Mesleği :Ev hanımı

Derleme Yeri :İlyaslı Köyü

K.K.15

Adı Soyadı : Fadime Tuncer

Doğum Tarihi :1954

Eğitim Durumu :İlkokul

Mesleği :Ev hanımı

Derleme Yeri :İlyaslı Köyü

K.K.16

Adı Soyadı : Hesna Bostan

Doğum Tarihi :1940

Eğitim Durumu :Okuma yazma bilmiyor

Mesleği :Ev hanımı

Derleme Yeri :Yapağılar Köyü

K.K.17**Adı Soyadı** : Gülizar Börekçi**Doğum Tarihi** :1957**Eğitim Durumu** :İlkokul**Mesleği** : Ev hanımı**Derleme Yeri** :Yapağılar Köyü**K.K.18****Adı Soyadı** : Lütfiye Keleş**Doğum Tarihi** :1972**Eğitim Durumu** :İlkokul**Mesleği** :Ev hanımı**Derleme Yeri** :Derbent Köyü**K.K.19****Adı Soyadı** : Halime Derbent**Doğum Tarihi** :1939**Eğitim Durumu** :Okuma yazma yok**Mesleği** :Ev hanımı**Derleme Yeri** :Derbent Köyü**K.K.20****Adı Soyadı** : Ayten Çetin**Doğum Tarihi** :1933**Eğitim Durumu** :Okuma yazma bilmiyor**Mesleği** :Ev hanımı**Derleme Yeri** :Derbent Köyü**K.K.21****Adı Soyadı** : Halime Gün**Doğum Tarihi** :1935**Eğitim Durumu** :Okuma yazma bilmiyor**Mesleği** :Ev hanımı**Derleme Yeri** :Derbent Köyü

K.K.22

Adı Soyadı : Emine Çetin
Doğum Tarihi :1962
Eğitim Durumu :İlkokul
Mesleği :Ev hanımı
Derleme Yeri :Derbent Köyü

K.K.23

Adı Soyadı : Fadime Ediz
Doğum Tarihi :1947
Eğitim Durumu :İlkokul
Mesleği :Ev hanımı
Derleme Yeri :Derbent Köyü

K.K.24

Adı Soyadı : Nurcan Coşkun
Doğum Tarihi :1984
Eğitim Durumu :Lise
Mesleği :Ev Hanımı
Derleme Yeri :Derbent Köyü

K.K.25

Adı Soyadı : Fadime Yıldırım
Doğum Tarihi :1935
Eğitim Durumu :Okuma yazma bilmiyor
Mesleği :Ev Hanımı
Derleme Yeri :Aşağıkaracahisar Köyü

K.K.26

Adı Soyadı : Halil Kahraman
Doğum Tarihi :1943
Eğitim Durumu :İlkokul
Mesleği : Çiftçi
Derleme Yeri :Aşağıkaracahisar Köyü

K.K.27

Adı Soyadı :Mustafa Ünal
Doğum Tarihi :1933
Eğitim Durumu :Okuma Yazma Biliyor
Mesleği :Çiftçi
Derleme Yeri :Aşağıkaracahisar

K.K.28

Adı Soyadı :Fatma Öztürk
Doğum Tarihi :1946
Eğitim Durumu :Okuma Yazma Bilmiyor
Mesleği :Ev Hanımı
Derleme Yeri :Aşağıkaracahisar

K.K.29

Adı Soyadı :Mehmet Işık
Doğum Tarihi :1951
Eğitim Durumu :İlkokul
Mesleği :Çiftçi
Derleme Yeri :Aşağıkaracahisar

K.K.30

Adı Soyadı :Fadima Özdemir
Doğum Tarihi :1933
Eğitim Durumu :Okuma Yazma Biliyor
Mesleği :Ev Hanımı
Derleme Yeri :Eskisaray

K.K.31

Adı Soyadı :Ayşe Yılmaz
Doğum Tarihi :1962
Eğitim Durumu :İlkokul
Mesleği :Ev Hanımı
Derleme Yeri :Eskisaray Köyü

K.K.32

Adı Soyadı :Kadriye Saka
Doğum Tarihi :1942
Eğitim Durumu :Okuma Yazma Bilmiyor

Mesleği :Ev Hanımı
Derleme Yeri :Muharremşah Köyü

K.K.33

Adı Soyadı :Leyla Kocatepe
Doğum Tarihi :1953
Eğitim Durumu :İlkokul

Mesleği :Ev Hanımı
Derleme Yeri :Merkez

K.K.34

Adı Soyadı :Döndü Şahan
Doğum Tarihi :1960
Eğitim Durumu :İlkokul

Mesleği :Ev Hanımı
Derleme Yeri :Merkez

K.K.35

Adı Soyadı :Hami Şahan
Doğum Tarihi :1954
Eğitim Durumu :İlkokul

Mesleği :Emekli
Derleme Yeri :Koyunbeyli Köyü

K.K.36

Adı Soyadı :Emine Karabay
Doğum Tarihi :1952
Eğitim Durumu :Okuma Yazma Biliyor

Mesleği :Ev Hanımı
Derleme Yeri :Kılcan Köyü

K.K.37

Adı Soyadı :Emine Berber
Doğum Tarihi :1944
Eğitim Durumu :Okuma Yazma Bilmiyor

Mesleği :Ev Hanımı
Derleme Yeri :Kılcan Köyü

K.K.38

Adı Soyadı :Suna Aydın

Doğum Tarihi :1968
Eğitim Durumu :İlkokul
Mesleği :Ev Hanımı
Derleme Yeri :Merkez

K.K.39

Adı Soyadı :Zeynep Yılmaz
Doğum Tarihi :1940
Eğitim Durumu :Okuma Yazma Bilmiyor
Mesleği :Ev Hanımı
Derleme Yeri :Merkez

K.K.40

Adı Soyadı : Gülay Acar
Doğum Tarihi : 1971
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Ev Hanımı
Derleme Yeri : Çamyuva Köyü

K.K.41

Adı Soyadı : Mehmet Sayar
Doğum Tarihi : 1983
Eğitim Durumu : Ortaöğretim
Mesleği : İşçi
Derleme Yeri : Çamyuva Köyü

K.K.42

Adı Soyadı : Emre Yılmaz
Doğum Tarihi : 1988
Eğitim Durumu : Lisans
Mesleği : Öğretmen
Derleme Yeri : Merkez

K.K.43

Adı Soyadı : Azime Sayar
Doğum Tarihi : 1986
Eğitim Durumu : Ortaöğretim
Mesleği : Ev Hanımı
Derleme Yeri : Çamyuva Köyü

K.K.44

Adı Soyadı : Fatma Sayar
Doğum Tarihi : 1954
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Ev Hanımı
Derleme Yeri : Çamyuva Köyü

K.K.45

Adı Soyadı : Bünyamin Özyılmaz
Doğum Tarihi : 1947
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Çiftçi
Derleme Yeri : Ortaköy

K.K.46

Adı Soyadı : Fatma Şahan
Doğum Tarihi : 1934
Eğitim Durumu : Okuma Yazma Bilmiyor
Mesleği : Ev Hanımı
Derleme Yeri : Belkaya Köyü

K.K.47

Adı Soyadı : Şerife Aldırmaz
Doğum Tarihi : 1951
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Ev Hanımı
Derleme Yeri : Ulucak Köyü

K.K.48

Adı Soyadı : Abil Aldırmaz
Doğum Tarihi : 1944
Eğitim Durumu : Okuma Yazma Biliyor
Mesleği : Çiftçi
Derleme Yeri : Ulucak Köyü

K.K.49

Adı Soyadı : Nurullah Aksu
Doğum Tarihi : 1945

Eğitim Durumu : Okuma Yazma Biliyor

Mesleği : Çiftçi

Derleme Yeri : Ulucak Köyü

K.K.50

Adı Soyadı : Müfide Aksu

Doğum Tarihi : 1971

Eğitim Durumu : İlkokul

Mesleği : Ev Hanımı

Derleme Yeri : Ulucak Köyü

K.K.51

Adı Soyadı : Vahide Kacar

Doğum Tarihi : 1955

Eğitim Durumu : İlkokul

Mesleği : Ev Hanımı

Derleme Yeri : Ortabağ Köyü

K.K.52

Adı Soyadı : Fatma Şahin

Doğum Tarihi : ?

Eğitim Durumu : Okuma Yazma Bilmiyor

Mesleği : Ev Hanımı

Derleme Yeri : Kayağıl Köyü

K.K.53

Adı Soyadı : Ümmü Tosun

Doğum Tarihi : 1947

Eğitim Durumu : Okuma Yazma Bilmiyor

Mesleği : Ev Hanımı

Derleme Yeri : Kaşbelen Köyü

K.K.54

Adı Soyadı : Mehmet Yıldız

Doğum Tarihi : 1933

Eğitim Durumu : Okuma Yazma Bilmiyor

Mesleği : Çiftçi

Derleme Yeri : Kaşbelen Köyü

K.K.55**Adı Soyadı** : Halime Karadedeli**Doğum Tarihi** : 1952**Eğitim Durumu** : İlkokul**Mesleği** : Ev Hanımı**Derleme Yeri** : Kaşbelen Köyü**K.K.56****Adı Soyadı** : Ümmü Çıldır**Doğum Tarihi** : 1917**Eğitim Durumu** : Okuma Yazma Bilmiyor**Mesleği** : Ev Hanımı**Derleme Yeri** : Ormandamı Mahallesi**K.K.57****Adı Soyadı** : Rüksen Kaya**Doğum Tarihi** : 1956**Eğitim Durumu** : İlkokul**Mesleği** : Ev Hanımı**Derleme Yeri** : Buğdaylı Köyü**K.K.58****Adı Soyadı** : Enver Türk**Doğum Tarihi** : 1986**Eğitim Durumu** : Ortaöğretim**Mesleği** : İşçi**Derleme Yeri** : Üçkuyular / Adıyalar Mahallesi**K.K.59****Adı Soyadı** : Vecihe Köse**Doğum Tarihi** : 1952**Eğitim Durumu** : İlkokul**Mesleği** : Ev Hanımı**Derleme Yeri** : Muharremşah Köyü**K.K.60****Adı Soyadı** : Sultan Özyurt**Doğum Tarihi** : 1961**Eğitim Durumu** : İlkokul

Mesleği : Ev Hanımı
Derleme Yeri : Kedyünü Köyü

K.K.61

Adı Soyadı : Meryem Yeşilzeybek
Doğum Tarihi : 1965
Eğitim Durumu : İlkokul

Mesleği : Ev Hanımı
Derleme Yeri : Merkez

K.K.62

Adı Soyadı :Asya Börekçi
Doğum Tarihi : 1963
Eğitim Durumu : İlkokul

Mesleği : Ev Hanımı
Derleme Yeri : Susuzören Köyü

K.K.63

Adı Soyadı : Halime Börekçi
Doğum Tarihi : 1941
Eğitim Durumu : Okuma Yazma Bilmiyor

Mesleği : Ev Hanımı
Derleme Yeri : Susuzören Köyü

K.K.64

Adı Soyadı : Ayşe Yıldız
Doğum Tarihi : 1963
Eğitim Durumu : İlkokul

Mesleği : Ev Hanımı
Derleme Yeri : Susuzören Köyü

K.K.65

Adı Soyadı : İbrahim Akarca
Doğum Tarihi : 1941
Eğitim Durumu : İlkokul

Mesleği : Çiftçi
Derleme Yeri : Karaağaç Köyü

K.K.66

Adı Soyadı : Muazzez Bozkurt

Doğum Tarihi : 1958
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Ev Hanımı
Derleme Yeri : Karaağaç Köyü

K.K.67

Adı Soyadı : Engin Yavaşkulle
Doğum Tarihi : 1976
Eğitim Durumu : Ortaöğretim
Mesleği : Köy Muhtarı
Derleme Yeri : Karaağaç Köyü

K.K.68

Adı Soyadı : Şerife Özsöğüt
Doğum Tarihi : 1969
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Ev Hanımı
Derleme Yeri : Merkez

K.K.69

Adı Soyadı : Hatice Kıran
Doğum Tarihi : 1953
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Ev Hanımı
Derleme Yeri : Merkez

K.K.70

Adı Soyadı : Kezban Coşkun
Doğum Tarihi : 1927
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Ev Hanımı
Derleme Yeri : İlyaslı Köyü

K.K.71

Adı Soyadı : Yusuf Kurt
Doğum Tarihi : 1934
Eğitim Durumu : Okuma Yazma Biliyor
Mesleği : Çiftçi
Derleme Yeri : İlyaslı Köyü

K.K.72

Adı Soyadı : Sedef Ünoğlu

Doğum Tarihi : 1963

Eğitim Durumu : İlkokul

Mesleği : Ev Hanımı

Derleme Yeri : Göğem Köyü

K.K.73

Adı Soyadı : Emine Erdem

Doğum Tarihi : 1950

Eğitim Durumu : İlkokul

Mesleği : Ev Hanımı

Derleme Yeri : Göğem Köyü

K.K.73

Adı Soyadı : İsmail Yılmaz

Doğum Tarihi : 1942

Eğitim Durumu : İlkokul

Mesleği : İşçi

Derleme Yeri : Muharremşah Köyü

K.K.75

Adı Soyadı : Selma Güçlü

Doğum Tarihi : 1971

Eğitim Durumu : İlkokul

Mesleği : Esnaf

Derleme Yeri : Güre Köyü

K.K.76

Adı Soyadı : Osman Yolcu

Doğum Tarihi : 1937

Eğitim Durumu : Okuma Yazma Biliyor

Mesleği : Çiftçi

Derleme Yeri : Güre Köyü

K.K.77

Adı Soyadı : Kudret Yılmaz

Doğum Tarihi : 1956

Eğitim Durumu : İlkokul

Mesleği : İşçi
Derleme Yeri : Karakuyu Köyü

K.K.78

Adı Soyadı : Pakize Yıldırım
Doğum Tarihi : 1963
Eğitim Durumu : İlkokul

Mesleği : Ev Hanımı
Derleme Yeri : Karakuyu Köyü

K.K.79

Adı Soyadı : Huriye Günay
Doğum Tarihi : 1940
Eğitim Durumu : Okuma Yazma Bilmiyor

Mesleği : Ev Hanımı
Derleme Yeri : Karakuyu Köyü

K.K.80

Adı Soyadı : Emine Çetin
Doğum Tarihi : ?
Eğitim Durumu : ?

Mesleği : Ev Hanımı
Derleme Yeri : Çarıkköy

K.K.81

Adı Soyadı : Naide Zıraman
Doğum Tarihi : 1971
Eğitim Durumu : İlkokul

Mesleği : Ev Hanımı
Derleme Yeri : Mıdıklı Köyü

K.K.82

Adı Soyadı : Kemal Çakar
Doğum Tarihi : 1943
Eğitim Durumu : Okuma Yazma Biliyor

Mesleği : Çiftçi
Derleme Yeri : Mıdıklı Köyü

K.K.83

Adı Soyadı : Güler Uçar

Doğum Tarihi : 1954
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Ev Hanımı
Derleme Yeri : Şükraniye Köyü

K.K.84

Adı Soyadı : Huriye Günay
Doğum Tarihi : 1947
Eğitim Durumu : Okuma Yazma Bilmiyor
Mesleği : Ev Hanımı
Derleme Yeri : Şükraniye Köyü

K.K.85

Adı Soyadı : İsmail Çağdaş
Doğum Tarihi : 1968
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : İşçi
Derleme Yeri : Merkez

K.K.86

Adı Soyadı : Murat Gündoğdu
Doğum Tarihi : 1979
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Davulcu
Derleme Yeri : Merkez

K.K.87

Adı Soyadı : Aysel Duru
Doğum Tarihi : 1970
Eğitim Durumu : İlkokul
Mesleği : Ev Hanımı
Derleme Yeri : Mollamusa Köyü

K.K.88

Adı Soyadı : Mehri Toklu
Doğum Tarihi : 1950
Eğitim Durumu : Okuma Yazma Bilmiyor
Mesleği : Ev Hanımı
Derleme Yeri : Selvioğlu Köyü / Karabacaklar Mahallesi

K.K.89**Adı Soyadı** : Hanım Yeşilzeybek**Doğum Tarihi** : 1937**Eğitim Durumu** : Okuma Yazma Bilmiyor**Mesleği** : Ev Hanımı**Derleme Yeri** : Merkez

2. YAZILI KAYNAKLAR

- ..... (1946). *Mâniler Klavuzu*. Ankara: Halkevi Neşriyatı.
- İslam Ansiklopedisi* (Cilt VII). (1972). İstanbul: Türk Diyanet Vakfı.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* (Cilt VI). (1986). İstanbul.
- Adikti, V. (1994). Yozgat Manileri Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma. *Milli Folklor Dergisi*, 63.
- Akalın, S. (1972). *Türk Manileri* (Cilt I). İstanbul: Varlık Yay.
- Arnaut, F. (1997). Gagauz Manilerinin İncelenmesi ve Türkiye İle Azerbaycan Örnekleriyle Karşılaştırılması. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Artun, E. (2014). *Ansiklopedik Halkbilimi, Halk Edebiyatı Sözlüğü*. Karahan Yay.
- Artun, E. (tarih yok). *Türk Halk Kültüründe Mani Söyleme Geleneği, Manilerin İletişim Boyutu ve İşlevselliği*. turkoloji.cu.edu.tr:
http://turkoloji.cu.edu.tr/html/ea_man_i_soyleme_gelenegi.htm adresinden alınmıştır
- Atlı, S. (2013). Taşköprü (Kastamonu)'de Mani Söyleme Geleneği. *Turkish Studies*.
- Bayhan, A. İ. (2006). *Yöremizden Çevremizden Mani-Ninni-Ağıtlar*. Niğde: Bor-Niğde Bahçeli Belediyesi.
- Boratav, P. N. (1982). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Gerçek Yay.
- Büyükokutan, A. (2007). Muğla Yöresi Alevi Türkmenlerinde Mani Söyleme Geleneği. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*.
- Canyakan, S. (?). *Uşak Merkez ve Çevresinde Yarenlik Hakkında Etnografik Bir Araştırma*. 08 12, 2017 tarihinde www.academia.edu:
http://www.academia.edu/7256317/U%C5%9EAK_MERKEZ_VE_%C3%87EVRES%C4%BONDE_YARENLIK_HAKKINDA_ETNOGRAFI%C4%B0K_B%C4%B0R_ARA%C5%9ETIRMA_An_Ethnographic_Research_about_Yarenlik_in_U%C5%9Fak_Region adresinden alındı

- Çatıkkaş, A. (1996). *Maniler (Kilisli Rifat Bilge)*. Ankara: MEB Yay.
- Çetin, K. (2011). *Akhisar Türkü, Mani ve Ninnileri*. Akhisar Belediyesi.
- Çobanoğlu, Ö. (2010). *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*. Ankara: Akçağ Yay.
- Çobanoğlu, Ö. (2010, Ocak). Türkü Olgusu Bağlamında "Türkü ve "Şarkı" Terimlerin Etimolojisini Yeniden Tanımlama Denemesi. *Türk Yurdu Dergisi*, 30(269), s. 46-49.
- Dilçin, C. (2009). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yay.
- Dizdaroğlu, H. (1969). *Halk Şiirinde Türler*. Ankara: TDK Yay.
- Ekici, M. (2014). *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri*. Geleneksel Yay.
- Elçin, Ş. (1988). *"Maniler Üzerine", Halk Edebiyatı Araştırmaları I*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay.
- Elçin, Ş. (1997). *Halk Edebiyatı Araştırmaları*. Ankara: Akçağ Yay.
- Elitok, N. (2006). *Muş Elinden Derlenen Maniler Üzerine Bir İnceleme Yüksek Lisans Tezi*.
- Emeksiz, A. (2003). *İstanbul Mânileri*.
- Eset, N. (1944). *Mukayeseli ve Neşredilmiş Maniler*. Ankara: Halkevi Neşriyatı.
- Eset, N. (1944). *Mukayeseli ve Neşredilmiş Maniler*. Ankara: Halkevi Yayınları.
- Eset, N. (1946). *Maniler Klavuzu*. Ankara: Halkevi Neşriyatı.
- Göksu, H. (1970). *Mânilerimiz*. İstanbul: Say yay.
- Göksu, M. H. (1970). *Maniler*. Milliyet Yayın Ltd. Şti. Yayınları Türk Klasikleri Dizisi: 3 .
- Gülbeyaz, K. (1998). *Tokat Merkez Köyleri Manilerinin Derlenmesi ve İncelenmesi Yüksek Lisans Tezi*.

- Gülsevin, G. (2002). *Uşak İli Ağızları*. Ankara: TDK Yay.
- Güzel, A. T. (2014). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. Akçağ Yay.
- Hakkoymaz, S. (2010). *ErmeneK Yöresi Mani-Ninni ve Masalları*. İstanbul: Nobel Yay.
- İçel, H. (2005). *Türkiye Ve Azerbaycan Mani ve Bilmece Türü Arasındaki İlişki*.
turkoloji.cu.edu.tr:
http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/hatice_igel_turkiye_azerbaycan_mani_bilmece.pdf adresinden alınmıştır
- Karakuş, İ. (2006). *Keskin Maniler(1001 Mani)*. Ankara: Yüce Erek Yay.
- Kaya, D. (1999). *Anonim Halk Şiiri*. Ankara: Akçağ Yay.
- Kınalıbaş, M. (2012). Kütahya Manileri Üzerine Bir İnceleme. *Yüksek Lisans Tezi*.
Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .
- Kocatürk, V. M. (1933). *En Güzel Türk Manileri*. İstanbul.
- Köprülü, F. (1930). *XVI. Asır Türk Saz Şairleri*. İstanbul: Evkaf Basımevi.
- Köprülü, F. (1934). *Türk Dili ve Edebiyatı Hakkında Araştırmalar*. İstanbul.
- Köprülü, F. (1976). *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*. Ankara.
- Köprülü, F. (1981). *Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Ötüken Yay.
- Kuru, M. (2006). *Edirne İli Keşan İlçesi Gelenekler ve Maniler* Yüksek Lisans Tezi.
- Oğuz, Ö. M., Ekici, M., Aça, M., Düzgün, D., Akarpınar, B., Arslan, M., et al.
(2011). *Türk Halk Edebiyat El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yay.
- Öcal, A. (1993). Boğazlıyan'da Mani Geleneği ve Boğazlıyan İle Yöresi Manileri.
Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öncül, K., & Yeşil, Y. (2015). *Mani, Kars Manileri Derleme-İnceleme-Tasnif*.
Ankara.
- Örnek, S. V. (2000). *Türk Halkbilimi*. Ankara: Kültür Bakanlığı.

- Öztürk, R. (2010). *Dinar Halkbilimi Ürünleri/Türkü-Mani-Ninni-Tekerleme-Bilmece-Atasözü*. Afyon.
- Paşa, A. V. (1908). *Lehçe-i Osmanî*. İstanbul: Mahmut Bey Matbaası.
- Sami, Ş. (1978). *Kamus-ı Türkî*. İstanbul: Çağrı Yay.
- Seçkin, N. (1984). *Edirne Türküleri-Mani, Deyim ve Atasözleri*. Grafiker Sanatlar Matbaacılık Yay.
- Seyfeli, M. (2008). *Kırşehir Manileri ve Mani Söyleme Geleneği*. Kırşehir: Kırşehir Valiliği.
- Sezen, L. (2002). *Yeşilirmak Üzerine Tokat'tan Derlenmiş Maniler(19)*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Türkiyyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Terzibaşı, A. (1961). *Türk Edebiyatı Mani Biçiminin Doğuşu ve Gelişmesi (Cilt III)*. Ankara.
- Tezcan, M. (1989). *Türk Kültürünün Simgesi Olarak Çankırı Yâran Kültürü*.
- Torun, A. (1989). Mani Tarzı ve bu Tarzın Menşei Hakkında Bazı Düşünceler. *Milli Folklor* .
- Üçel, M., Peksen, F., & Türkyılmaz, M. (2009). *Mani Benim Ezberim-Sivas ve Çevresinden Maniler*. İstanbul: Kitapevi Yay.
- Yakıcı, A. (2007). *Halk Şiirinde Türkü*. Ankara: Akçağ Yay.
- Yelden, A. M. (2007). *Erzurum Merkez Köyleri Manilerinin Derlenmesi ve Genel Olarak Değerlendirilmesi Yüksek Lisans Tezi*.
- Yolcu, M. A. (2011). *Balıkesirden Derlenen Maniler Üzerine Bir Araştırma Doktora Tezi*.

